

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Blaž Hrušovar

**Mednarodna reševalna in humanitarna pomoč ob poplavah na Hrvaškem, v
Bosni in Hercegovini ter Srbiji leta 2014**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Blaž Hrušovar

Mentor: red. prof. dr. Marjan Malešič

**Mednarodna reševalna in humanitarna pomoč ob poplavah na Hrvaškem, v
Bosni in Hercegovini ter Srbiji leta 2014**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

Zahvala

V prvi vrsti se zahvaljujem mentorju red. prof. dr. Marjanu Malešiču za vso strokovno pomoč in pravilno usmerjanje pri izdelavi magistrskega dela. Posebno zahvalo namenjam tudi teti Justi in puncu Andreji. Skupaj smo preživeli nekaj nepozabnih let. Prav tako se zahvaljujem staršem za finančno podporo med študijem.

»Precej je potrebno vedeti, preden opaziš, kako malo veš.«

Karl Heinrich Waggerl

Mednarodna reševalna in humanitarna pomoč ob poplavah na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini ter Srbiji leta 2014

Magistrsko delo najprej kot enega izmed mejnikov razvoja mednarodne pomoči omenja nudenje pomoči ob potresu v Armeniji (1988), po katerem je nudenje mednarodne pomoči postalo učinkovitejše. Opisu razvoja mednarodne pomoči sledi omemba vremenskega dogajanja v času poplav na Hrvaškem, v BiH in Srbiji. Magistrsko delo se nato osredotoča na mednarodno pomoč posamezni državi. Skozi analize mednarodne pomoči, ki so jo nudile mednarodne organizacije, ugotavlja ustreznost nudene pomoči. Največ pozornosti je namenjene presoji o ustreznosti nudenja mednarodne pomoči s strani EU in njenega mehanizma civilne zaščite (Mehanizem CZ EU). Ta namreč opravlja vlogo koordinatorja mednarodne pomoči EU in je ključna točka povezave med lokalnimi oblastmi prizadete države ter ekipami držav, ki nudijo pomoč. Precejšen del magistrskega dela je namenjen tudi slovenskemu nudenju mednarodne reševalne pomoči Srbiji in BiH. Podrobneje je opisana slovenska državna in občinska (MOL) pomoč. Poleg presoje o ustreznosti pomoči magistrsko delo podaja še odgovor o sozvočju slovenskega nudenja pomoči s predpisi in merili nudenja mednarodne pomoči, ki jih v teoriji predvideva Mehanizem CZ EU. Ta je orientacija in zgled pravičnega ter učinkovitega nudenja mednarodne reševalne pomoči v EU. Da bi preveril relevantnost podatkov slovenskega nudenja mednarodne pomoči, v magistrskem delu analiziram tudi poročila prejemnikov pomoči. Tako namreč ugotovim mero razhajanja med pričanji tistih, ki so nudili pomoč, in tistimi, ki so bili pomoči deležni.

Ključni pojmi: mednarodna reševalna pomoč, mednarodna humanitarna pomoč, Mehanizem CZ EU, slovenska državna pomoč, slovenska občinska pomoč.

International rescue and humanitarian aid during the floods in Croatia, Bosnia and Herzegovina and Serbia in 2014

As a milestone in the development of international rescue aid, the study first mentions the implementation of the rescue aid during the earthquake in Armenia (1988), based on which the implementation of aid improved in its efficiency. The description of the development of international rescue aid is followed by the mention of meteorological events during the floods in Croatia, Bosnia and Herzegovina and Serbia. The master thesis then focuses on international rescue aid in each country. Through the analysis of international aid provided by international organizations, the thesis establishes the adequacy of the provided aid. Most attention is paid to assessing the adequacy of the provision of international aid by the EU and its Civil Protection Mechanism (EU CP Mechanism) The latter acts as a coordinator of international aid in the EU and represents a key point of connection between the local authorities of an affected country and teams of countries providing the aid. A significant part of the master thesis is dedicated to Slovenia's role in providing international rescue aid to Serbia and Bosnia and Herzegovina. A detailed description of the Slovenian state and municipal aid is provided. In addition to the assessment of the adequacy of the aid, the thesis also provides the findings on harmonisation of the Slovenian aid implementation with the rules and criteria of international aid provision, stipulated by the EU CP Mechanism. The latter is the key factor for Slovenia's rescue aid implementation as it serves as the orientation and a role model of proper and effective implementation of international rescue aid in the EU. In order to verify the relevance of the data of the Slovenian implementation of international aid, the thesis also analyses reports of the aid recipients. Thus, I establish the degree of discrepancy between the testimonies of those who provided the aid and the ones receiving it.

Key words: International rescue aid, International humanitarian aid, EU Civil Protection Mechanism, Slovenian state aid, Slovenian municipal aid.

Kazalo

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKI OKVIR	9
2.1 Relevantnost magistrskega dela	9
2.2 Cilj.....	10
2.3 Pomen magistrskega dela	10
2.4 Raziskovalna vprašanja	11
2.5 Metode preučevanja	12
2.6 Struktura magistrskega dela	13
3 RAZVOJ IN POMEN MEDNARODNE REŠEVALNE POMOČI.....	14
3.1 Razvoj mednarodne reševalne pomoči po potresu v Armeniji.....	16
3.2 Urad OZN za usklajevanje humanitarne dejavnosti (UN OCHA).....	17
3.3 Razvoj mednarodne reševalne pomoči v okviru NATO in ustanovitev CZ EU	21
4 POPLAVE NA HRVAŠKEM, V BOSNI IN HERCEGOVINI TER SRBIJI MAJA 2014.	24
4.1 Vremensko dogajanje	25
4.2 Prizadeta območja	26
5 ODZIV ORGANIZACIJ IN INSTITUCIJ NA MEDNARODNO POMOČ HRVAŠKI, BIH TER SRBIJI OB POPLAVAH MAJA 2014.....	29
5.1 Odziv na mednarodno pomoč BiH in Srbiji.....	31
5.2 Odziv na mednarodno pomoč Hrvaški	32
5.3 Mednarodna pomoč v okviru OZN	33
5.4 Mednarodna pomoč v okviru NATO.....	35
5.5 Mednarodna pomoč EU.....	37
5.6 Mednarodna pomoč Rdečega križa in Rdečega polmeseca.....	39
6 ŠTUDIJA PRIMERA SLOVENSKE DRŽAVNE IN OBČINSKE POMOČI OB POPLAVAH NA HRVAŠKEM, V BIH TER SRBIJI	43
6.1 Reševalna in druga pomoč Slovenije.....	44
6.2 Prevoz humanitarne pomoči, ocenjevanje škode, drugo	45
6.3 Pomoč Slovenije Bosni in Hercegovini	46
6.3.1 Pomoč žrtvam, kot so jo občutili prejemniki pomoči in zaposleni na Ministrstvu za varnost BiH	49
6.4 Pomoč Republike Slovenije Republiki Srbiji.....	50
6.4.1 Pomoč žrtvam, kot so jo občutili prejemniki pomoči in zaposleni na Ministrstvu za notranje zadeve Republike Srbije.....	53

6.5 Pomoč žrtvam poplav s strani Mestne občine Ljubljana.....	54
6.6 Pomoč ostalih organizacij in institucij iz Slovenije.....	62
7 SKLADNOST SLOVENSKE DRŽAVNE IN OBČINSKE POMOČI Z NAČELI IN POSTOPKI MEHANIZMA CZ EU	64
7.1 Načela nudenja pomoči v okviru Mehanizma CZ EU	64
7.2 Primerjava slovenskega nudenja pomoči z načeli in postopki Mehanizma CZ EU v Srbiji in BiH	66
7.3 Primerjava občinskega (MOL) nudenja pomoči z načeli in postopki Mehanizma CZ EU	71
7.4 Skladnost slovenskih poročil o nudenju pomoči z dejanskim občutenjem prejemnikov pomoči.....	73
7.5 Predlogi sprememb na državni, občinski ravni in na ravni EU za učinkovito zagotavljanje mednarodne pomoči.....	74
8 SKLEP.....	77
8.1 Odgovori na raziskovalna vprašanja	78
8.2 Ugotovitve.....	82
9 LITERATURA.....	84
Priloga A: Tabele dnevnih padavin od 13. 5. 2014 do 17. 5. 2014 na meteoroloških postajah v Srbiji, BiH in na Hrvaškem	88
Priloga B: Preglednici škode in izgub (po sektorjih), ki so jih povzročile poplave v Srbiji in BiH leta 2014	91
Priloga C: Preglednici pomoči Srbiji in BiH, ki je bila nudena s strani držav v okviru Mehanizma CZ EU.....	93
Priloga Č: Preglednice predmetov, ki jih je razdelil Rdeči križ BiH v Federaciji BiH, Republiki Srbski in Okrožju Brčko	96

1 UVOD

Naravne in druge nesreče so v zadnjih letih vse pogostejši spremljevalec našega vsakdana. Vse več nesreč po svetu in pri nas povzročata katastrofalne posledice, veliko pa jih ima čezmejne vplive. Napovedi strokovnjakov niso obetavne. V prihodnosti namreč pričakujejo vse več nesreč z vse večjimi razsežnostmi. V splošnem sicer večje število žrtev nesreč pripisujemo interakciji treh dejavnikov, ki so: fizično okolje z nevarnimi dogodki, socialne in demografske karakteristike skupnosti, ki jih prizadenejo nesreče, in ostale sestavine okolja. Težava je, poleg večjega števila ljudi v centrih mest, tudi vse večje število naseljene populacije na potresnih območjih in ob obalah, ki so na udaru orkanov, poplav, cunamijev. Tu so še vse večje socialne razlike, ki povečujejo ranljivost ljudi ob nesrečah in jim otežujejo vzpostavitev normalnega stanja po nesreči. Naravne nevarnosti povzročajo še spreminjanje in poseganje v ekosisteme. Tako na primer izsuševanje močvirij in ravnanje strmih pobočij na nekem območju predstavlja večjo nevarnost za poplave na drugem območju (Mileti 1999). Med vzroki za več nesreč najdemo tudi nekatere energijske vire (npr. jedrska energija) pod človeškim nadzorom. Ti ob človekovih napakah predstavljajo grožnjo za nastanek nesreče. Vzrok za večjo intenzivnost nesreč je tudi vse večja proizvodnja eksplozivnih sredstev in radioaktivnih materialov. Prav tako večjo intenzivnost nesreč (med drugim) povzročata vztrajno večanje števila prebivalcev in koncentrirano naseljevanje (Turner 1978).

Posamezne države in njihovi strokovnjaki se na vse načine trudijo, da bi omilili razsežnosti nesreč, tako na preventivnem področju kot tudi na področju načrtovanja ter odzivanja na nesrečo. Znano je, da danes strokovnjaki z veliko verjetnostjo napovejo vremensko dogajanje, ki bi lahko preraslo v naravno nesrečo. Ljudje na ogroženih območjih so tako pravočasno obveščeni o možnostih poplav in orkanov. V primerih, da gre za napoved vremenskih razmer s katastrofalnimi posledicami, oblasti celo odredijo evakuacijo, a vendar kljub opozorilom in nasvetom nekateri ljudje ne upoštevajo varnostnih postopkov in ne želijo zapustiti svojih domov. Tako ogrožajo lastna življenja in povzročajo še večje razsežnosti nesreč (smrtne žrtve). Poleg preventivnih varnostnih ukrepov je potrebno izboljšati tudi postopke in načrte posredovanja ob nesrečah. Načrtovanje posredovanja ob nesrečah je mogoče in je dolžnost civilnih oblasti, ki so odgovorne za varnost prebivalstva. Razvoj načrtovanja delovanja ob nesrečah se je razširil na vsa področja, pojavile so se zahteve po usposabljanju osebja, ki bi posredovalo ob nesrečah. Načrtovanje postopkov ob nesrečah zahteva funkcionalne načrte, kjerkoli obstaja možnost za nesrečo. Ti pa morajo biti robustni, obstojni, prilagodljivi in funkcionalni v najtežjih situacijah (Alexander 2002).

Začetki odzivanja na nesrečo oz. nudenja pomoči so bili neučinkoviti. Pojavljalo se je veliko lukenj v znanju, organiziranju in logistični podpori. Seveda se z vsako nesrečo premo sorazmerno povečujeta tudi znanje in izkušnje. Potrebna je namreč celotna struktura obravnave in odzivanja na nesrečo. Le tako lahko zagotovimo učinkovito reševalno pomoč (Alexander 2002).

Države poskušajo v prvi vrsti same izvesti celostni odziv na nesrečo in samozadostno izvajati reševalno pomoč. Na žalost jim vse večje število in vse večja intenziteta nesreč to onemogočata. Države so tako primorane oblikovati mednarodne strukture, ki nudijo mednarodno pomoč, ko samoobvladovanje naravnih nesreč (s strani posamezne države) ni mogoče. Velik pomen k učinkoviti reševalni pomoči večjih razsežnosti torej pripisujemo mednarodnim organizacijam, ki se trudijo povečati zmogljivosti dosega mednarodne reševalne pomoči. K uresničitvi nadaljnjega razvoja lahko pripomorejo že države same, ki danes vse več pozornosti namenjajo izgradnji sistemov za obvladovanje nesreč in izboljšanju ter ustvarjanju mednarodnih usklajevalnih mehanizmov za nudenje pomoči ob večjih nesrečah (Volaj 2005). To vodi do usklajenega in učinkovitega izvajanja mednarodne reševalne pomoči.

Nudenje mednarodne pomoči je bilo v preteklosti že večkrat pomanjkljivo, včasih celo neustrezno. Dober primer je poskus mednarodnega reševanja ob potresu v Armeniji leta 1988, kjer so se pomanjkljivosti odražale predvsem v koordinaciji. To je bil eden izmed mejnikov razvoja mednarodne reševalne pomoči, ki se je začela razvijati v okviru OZN (Organizacija Združenih narodov). Prišli so do spoznanja, da je za omenjene oblike reševanja nujno potrebna krovna organizacija, ki bi nadzirala in lažje usklajevala nudenje pomoči. OZN tako zagotavlja celoten sistem podpore in usklajevanja mednarodne reševalne pomoči ob naravnih in drugih nesrečah, ko država zaprosi za pomoč, ker sama ni zmožna v celoti izvajati reševalne pomoči prizadetim ljudem. Poleg OZN mednarodno pomoč izvajajo tudi NATO, EU, Rdeči križ in Rdeči polmesec ter ostale institucije. Za Slovenijo je ključnega pomena Mehanizem CZ EU, ki mednarodne reševalne operacije usklajuje tudi, ko gre za pomoč tretjim državam, torej državam, ki za omenjeno pomoč nimajo sklenjenih neposrednih bilateralnih sporazumov (Torkar 2007).

V magistrskem delu se bom ukvarjal s še neraziskanim nudenjem mednarodne reševalne pomoči Hrvaški, Srbiji in BiH ob poplavih maja 2014. Presoja ustreznosti nudenja pomoči s

strani mednarodnih organizacij bo podala ugotovitve o ustreznosti nujenja pomoči in morebitnih pomanjkljivosti.

V prvi vrsti je potrebno skozi analizo slovenske mednarodne pomoči ugotoviti skladnost slovenske državne in občinske pomoči z načeli in postopki Mehanizma CZ EU. Kot doprinos k učinkovitejšemu zagotavljanju mednarodne pomoči je potrebno iz celotne analize izluščiti predloge o spremembah v organizaciji, delovanju, pripravah, predpisih, postopkih na slovenski državni in občinski ravni ter na ravni EU, da bi učinkovito zagotavljali mednarodno pomoč.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Relevantnost magistrskega dela

Mednarodna reševalna pomoč lahko državi, ki si ob nesrečah večjih razsežnosti ne more zagotoviti zadostne reševalne in humanitarne pomoči, omogoči reševanje večjega števila ljudi, katerih življenje ali zdravje je ogroženo, če seveda ogrožena država za to zaprosi. Mednarodna reševalna pomoč na prizadetem območju podpira dejavnost lokalnih služb. Namen mednarodnih reševalnih operacij je zagotavljanje reševalne pomoči za čim hitrejšo odpravo posledic naravne nesreče. To obsega nujno zdravniško pomoč, vodo, hrano, začasno nastanitev in vzpostavljanje ostalih osnovnih življenjskih pogojev (Dobnik Jeraj 2009).

Slovenija se mednarodnih reševalnih operacij udeležuje že od osamosvojitve. Več kot 30-krat je nudila pomoč pri nesrečah večjih razsežnosti v drugih državah (Urad Vlade RS za informiranje 2014).

Relevantnost magistrskega dela temelji na aktualni temi, in sicer poplavih na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini ter Srbiji maja 2014. Analiza naravne nesreče poplav na omenjenih območjih je še popolnoma neraziskana in neopisana tema. Za uvod in lažje razumevanje nujenja mednarodne reševalne pomoči je potrebno poznati njen razvoj, na kar je vplivalo tudi dogajanje pri reševanju ob potresu v Armeniji leta 1988. To nam bo pomagalo razumeti, kako je dogodek pripomogel k odpravljanju pomanjkljivosti nujenja mednarodne pomoči in katere značilnosti so izboljšane. Pregledno in ločeno bom analiziral mednarodno reševalno pomoč v okviru organizacij OZN (UNDP in Serbia 2014), NATO (NATO 2014), EU (Evropska komisija 2014a), Rdečega križa in Rdečega polmeseca (IFRC 2014). Nekoliko več pozornosti bo namenjene izvajanju mednarodne reševalne pomoči v okviru EU in njenega Mehanizma CZ EU. Po izbranih kazalnikih bom namreč ocenil, kakšno vlogo je imel mehanizem pri

omenjenih poplavah in kako uspešen je bil pri nujenju pomoči. S študijo primera bom analiziral tudi slovensko državno in občinsko (MOL-mestna občina Ljubljana) pomoč ter skušal ugotoviti ustreznost in morebitne pomanjkljivosti nujenja pomoči (pri tem se bom poleg pisnih virov posluževal tudi strukturiranih intervjujev. Intervjuvane bodo osebe, ki so nudile pomoč, in tiste, ki so bile pomoči deležne). Magistrsko delo tako s študijami primerov mednarodnega reševanja ob poplavah na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini ter v Srbiji leta 2014 in s strukturiranimi intervjuji podaja odgovor na vprašanje, v kolikšni meri so pričanja o nujenju slovenske pomoči kompatibilne z občutenji tistih, ki so bili pomoči deležni. Magistrsko delo bo razkrilo, v kolikšni meri je bila nudena slovenska državna in občinska pomoč kompatibilna s postopki in načeli Mehanizma CZ EU glede nujenja mednarodne pomoči. Po celotni analizi bo podan predlog sprememb v organizaciji, delovanju, pripravah, predpisih, postopkih na slovenski državni ali občinski ravni, da bi učinkovito zagotavljali mednarodno pomoč.

2.2 Cilj

Cilj analize magistrskega dela je na podlagi študij primera ugotoviti, kako je potekala mednarodna pomoč Hrvaški, Bosni in Hercegovini (BiH) ter Srbiji ob poplavah maja 2014 in kako je pomoč v okviru državne in občinske pomoči izvajala Slovenija. Cilj magistrskega dela je torej ugotoviti pomen mehanizmov, orodij, organizacij in institucij za usklajeno delovanje pomoči. Za doseg cilja je potrebno izvesti primerjavo slovenske državne pomoči z načeli in postopki nujenja mednarodne pomoči v okviru Mehanizma CZ EU ter analizo odzivanja na nesrečo in na zaprosilo po mednarodni pomoči. Prav tako je potrebno izvesti analizo pomoči, ki jo je Slovenija nudila prek Mehanizma CZ EU. Cilj analize je tudi –po pregledu pisnih in ustnih (intervjuji) virov o odzivanju, fazah in ustreznosti nujenja pomoči na strani izvajalcev in prejemnikov – ugotoviti morebitne pomanjkljivosti glede nujenja slovenske pomoči. Svoj cilj magistrsko delo dosega s podanimi predlogi sprememb v organizaciji, delovanju, predpisih, postopkih za učinkovitejše nujenje mednarodne pomoči.

2.3 Pomen magistrskega dela

Število naravnih in drugih nesreč in njihova intenzivnost se iz leta v leto povečujeta. Tako na pomenu pridobivajo mednarodne organizacije, ki skozi svoja orodja in institucije zagotavljajo mednarodno pomoč. Vseskozi poteka razvoj in trud (mednarodnih organizacij) v smeri povečanja zmogljivosti in dosega mednarodne reševalne pomoči. Na omenjenem področju se aktivno udeležujejo že države same, ki trud vlagajo v iskanje sistemov in mehanizmov, ki bi

omogočili lažje obvladovanje nesreč ter bolj kakovostno usklajevanje vseh mehanizmov ob nudenju pomoči (Snoj 2007).

Pomen magistrskega dela je v analizi organizacij, ki izvajajo mednarodno reševalno pomoč in analizi te pomoči. Podane bodo ugotovitve o tem, kakšen pomen imajo omenjene organizacije ob naravnih nesrečah. Kako in na kakšen način OZN omogoča učinkovitejše nudenje pomoči v primerjavi z nudenjem pomoči pred in med dogajanjem v Armeniji leta 1988, ki je prelomnica v razvoju mednarodne pomoči. K pomenu magistrskega dela bo svoje dodala analiza delovanja Mehanizma CZ EU ob omenjenih poplavah ter študija primera slovenske državne in ljubljanske (občinske) pomoči ob omenjenih poplavah (URSZR 2014a). Na ta način bo magistrsko delo podalo pomen Mehanizma CZ EU pri nudenju mednarodne pomoči. V nalogi bom podal tudi pregled nudenja slovenske mednarodne pomoči, in sicer glede na to, v okviru katere organizacije oziroma institucije je izvajala pomoč. Pri opisu občinske pomoči bo podrobneje predstavljena pomoč, nudena v okviru bilateralnega medobčinskega sporazuma z vednostjo države ter (na kratko) pomoč nekaterih drugih občin, ki so pomoč izvajale samostojno in brez vednosti države (URSZR 2014b). Analiza slovenske in občinske pomoči bo podala ugotovitve o ustreznosti in morebitnih pomanjkljivostih nudenja pomoči. Dodaten pomen magistrskega dela je seveda aktualnost teme, ki bo zapolnila vrzeli še neraziskanega. Pomen magistrskega dela je tudi v podanih predlogih za učinkovitejše izvajanje pomoči na občinski in državni ravni ter na ravni EU. Magistrsko delo bo s pregledom nudene in prejete pomoči podalo morebitna razhajanja in ustreznost nudenja pomoči. Prav tako bo s pregledom in analizo delovanja slovenske državne in ljubljanske (občinske) pomoči ter z ugotovitvami o pomanjkljivostih in neskladjih delovanja na državni in občinski ravni ter na ravni EU pripomoglo k intenzivnejšemu razvoju Slovenije pri zagotavljanju pomoči v silah in sredstvih za odpravljanje neposrednih nesreč na mednarodni ravni.

2.4 Raziskovalna vprašanja

- 1. Kako je potekalo nudenje mednarodne humanitarne in reševalne pomoči Hrvaški, Bosni in Hercegovini ter Srbiji ob poplavah 2014 in kako je nalogopomoči na državni in občinski ravni izvajala Slovenija?*

Magistrsko delo bo v iskanju odgovora na prvo raziskovalno vprašanje podalo pregledno analizo (po organizacijah in institucijah) mednarodne humanitarne pomoči prizadetim državam. V okviru odgovora bo potrebno raziskati, kdo je prevzel glavno pobudo za začetek nudenja pomoči. Sledil bo pregled odziva Slovenije na mednarodno zaprosilo in opis pomoči,

ki jo je Slovenija nudila prek Mehanizma CZ EU. Sledi še podroben opis nudenja slovenske državne in občinske pomoči.

2. *V kolikšni meri je (glede na uradna poročanja) slovenska državna pomoč v sozvočju z načeli in postopki nudenja mednarodne pomoči v okviru Mehanizma CZ EU?*

Odgovor na drugo raziskovalno vprašanje zajema opis slovenske državne in občinske pomoči prizadetim državam ob poplavih 2014 in pregled postopka nudenja mednarodne pomoči. Prav tako bo potreben pregled pisnih in ustnih (intervjuji) virov o odzivanju, fazah in ustreznosti nudenja pomoči na strani izvajalcev in prejemnikov pomoči. V okviru raziskovalnega vprašanja bom prišel do morebitnih pomanjkljivosti glede nudenja slovenske pomoči in na tak način podal predlog sprememb v organizaciji, delovanju, predpisih ali postopkih za učinkovito nudenje mednarodne pomoči.

3. *Kako in v kolikšni meri se uradna slovenska poročila o nudenju pomoči na prizadetih območjih razhajajo z dejanskim občutenjem prejemnikov pomoči, prizadetih v poplavih?*

Pri odgovoru na tretje raziskovalno vprašanje si bom večinoma pomagal s strukturiranimi intervjuji. Intervjuval bom osebe, ki so nudile pomoč, in tiste, ki so bile pomoči deležne, saj bom le tako ugotovil dejansko ustreznost nudenja pomoči in prišel do morebitnih pomanjkljivosti. Iz dveh plati zgodbe bom izluščil ključne podatke, ki bodo sami po sebi podali odgovor o sozvočju med uradnimi slovenskimi poročili nudenja pomoči in poročili o prejemu pomoči na prizadetih območjih.

2.5 Metode preučevanja

Magistrsko delo in raziskovalna vprašanja zahtevajo širok nabor metod preučevanja. Tako sem za kratek opis potresa v Armeniji (1988), ki velja za enega izmed mejnikov v razvoju mednarodne reševalne pomoči, uporabil zgodovinsko metodo. Ta opisuje stanje mednarodne reševalne pomoči med in po dogodku. Deskriptivna analiza bo omogočila opis mednarodnih organizacij, ki nudijo mednarodno pomoč in opis sodelovanja Uprave RS za zaščito in reševanje s pristojnimi organi v Bosni in Hercegovini ter v Srbiji. URSZR ima namreč vzpostavljeno zelo dobro sodelovanje s pristojnima organoma za ukrepanje ob nesrečah. Gradivo za deskriptivno analizo bom črpal iz primarnih (zakoni, dokumenti, pravilniki, resolucije) in sekundarnih (revije, internetni viri, publikacije) virov. S primerjalno analizo bom primerjal slovensko državno in občinsko pomoč z načeli in postopki Mehanizma CZ EU. Za potrebe proučevanja pomoči mednarodnih organizacij ob poplavih na Hrvaškem, Bosni in Hercegovini ter Srbiji bom uporabil študije primera. Prav tako bom s študijo primera

analiziral slovensko (državno in občinsko) pomoč prizadetim državam. Ker tema magistrskega dela vsebuje analizo dogodka, ki je še zelo svež, bom izvedel tudi nekaj strukturiranih družboslovnih intervjujev z osebami, ki bodo iz prve roke podale odgovore na vprašanja glede pomoči s strani organizacij in slovenske državne ter občinske pomoči. Da bi pri intervjuvancih dobil celotno podobo dejanskega nujenja pomoči, bom poleg intervjujev z osebami, ki so nudile pomoč, intervjuval tudi osebe, ki so bile te pomoči deležne. Intervjuvanci so:

- Robert Kus, vodja Oddelka za zaščito, reševanje in pomoč,
- Boštjan Žagar, vodja druge enote,
- Matjaž Šušteršič, Roman Lavrač, Mateja Kunc, Oddelek za zaščito, reševanje in Pomoč,
- Borut Hrovat, vodja slovenske pomoči v Srbiji,
- Luka Duh, vodja druge enote slovenske pomoči v BiH,
- prejemniki pomoči: osebe iz Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Srbije.

2.6 Struktura magistrskega dela

Magistrsko delo poleg uvoda vključuje sedem poglavij. V drugem poglavju je predstavljen metodološki okvir, kjer so opisani relevantnost, cilj in pomen magistrskega dela. Sledi opis metod preučevanja in tri raziskovalna vprašanja, ki so oprta na temo in literaturo. Tretji sklop podaja opis razvoja in pomen urejanja mednarodne reševalne pomoči. Podan je pregleden opis mednarodnih organizacij, ki izvajajo mednarodno pomoč (OZN, NATO, EU, Rdeči križ in Rdeči polmesec). Tretje poglavje torej omenja pomanjkljivosti nujenja mednarodne pomoči ob potresu v Armeniji in podaja podrobnejši opis razvoja mednarodne pomoči po njem. (Hadijan 1992). Opisane so institucije OZN (UNOCHA 2014), v okviru katerih poteka mednarodna reševalna pomoč, in na kratko tudi razvoj Mehanizma CZ EU (Odločba Sveta o vzpostavitvi mehanizma Skupnosti na področju civilne zaščite 2007). V četrtem poglavju se osredotočam na poplave, ki so prizadele Hrvaško, BiH in Srbijo. Na kratko opisujem dogodke med 13. in 18. majem 2014, ki so prizadeli Jugovzhodno Evropo in Balkan. Sledi razčlemba (po državah) posledic opustošenja poplav, določitev in pregleden opis najbolj prizadetih regij in populacije (reliefweb.int 2014, 29. oktober). Peto poglavje podaja pregled odziva organizacij in institucij na mednarodno pomoč prizadetim državam. Le-to zajema opis postopkovnega odziva tujih organizacij in institucij na mednarodno pomoč Hrvaški, BiH in Srbiji ter pregledno in ločeno analizo mednarodne pomoči s strani EU, UN, NATO, Rdečega križa in Rdečega polmeseca, ki so jo prijele prizadete države. Nekoliko več pozornosti

jenamenjene nudenju mednarodne pomoči v okviru Mehanizma CZ EU (Evropska komisija 2014). Šesto poglavje najprej podaja razdelitev nudenja slovenske mednarodne pomoči BiH in Srbiji glede na to, v okviru katere organizacije je nudila pomoč. Sledi sam opis slovenske reševalne pomoči ter na drugi strani opis občutenj prejemnikov pomoči. Prav tako je opisana pomoč žrtvam poplav s strani Mestne občine Ljubljana. Podroben opis slovenske državne in ljubljanske (občinske) pomoči ob poplavah razkriva ustreznost ter morebitne pomanjkljivosti nudenja pomoči (URSZR 2014c). Sedmo poglavje je namenjeno ugotavljanju skladnosti slovenske državne in občinske pomoči z načeli in postopki Mehanizma CZEU. Glede na to, da je Slovenija izvajala pomoč prek Mehanizma CZEU, in da je MOL nudila pomoč bilateralno medobčinsko, vendar z vednostjo in sodelovanjem države, je smiselno, da je eno poglavje namenjeno razčlembi dejanskega nudenja pomoči na eni strani in postopkov ter teoretičnih načel (predpisi, zakoni, postopki, faze itd. CZEU) nudenja pomoči v okviru Mehanizma CZ EU na drugi strani. Konkretno so analizirana vsa dejstva in podatki, pridobljeni iz pisnih virov in strukturiranih intervjujev (EU Handbook on assistance interventions 2004). V zadnjem poglavju je iz predhodnih opisov in analiz podan sklep. Le-ta povzema odgovor na zastavljena raziskovalna vprašanja. Opisujem ugotovljen pomen mehanizmov, orodij, organizacij in institucij za usklajeno delovanje pomoči. Prav tako je podan opis ugotovljenih neskladij glede ustreznosti nudenja pomoči ter ugotovitve glede skladnosti poročanj o nudenju pomoči in pričanj ljudi, ki so bili pomoči deležni. Na koncu je podan predlog o spremembah v pripravah, postopkih in delovanju na slovenski državni in občinski ravni, ki bi učinkovito zagotavljal mednarodno pomoč.

3 RAZVOJ IN POMEN MEDNARODNE REŠEVALNE POMOČI

Kot enega izmed pomembnih mejnikov razvoja mednarodne reševalne pomoči na začetku poglavja omenjam potres v Armeniji leta 1988. Gre za potres z magnitudo 6,9 po Rihtarjevi lestvici, ki je prizadel 80 kilometrov široko območje z mesti Leninakan, Spitak, Stepanavan in Kirovakan. Potres je popolnoma uničil mesto Spitak (Stanton 1988).

Potres v Armeniji je dober pokazatelj slabosti in pomanjkljivosti nudenja takratne državne in mednarodne pomoči. V tistem času država na tovrstno katastrofo ni bila pripravljena. Njihove sile so bile preobremenjene, logistika ni omogočala pravočasnega in konkretnega odziva. Pomoč je ponudila tudi vojska, a svojih sil ni uspela mobilizirati v zglednem času. Prvič v zgodovini Sovjetske zveze je bila dovoljena mednarodna pomoč, ki naj bi razbremenila domače osebje, ki nastali situaciji ni bilo kos. Armeniji je sicer želel pomagati domala cel

svet, vendar so se že pri osnovnih potrebah nudenja mednarodne pomoči pojavljale težave. Tako lahko celotno organizacijo reševanja s strani Armenije ocenimo kot popolno zmedo. Zaradi slabše učinkovitosti reševalnih organizacij je šepalo sodelovanje med samimi reševalnimi ekipami. Stanton za primer navaja, da tuje enote pomoči niso imele dostopa do določenih prizadetih območij. Prav tako poudarja, da je pet reševalnih ekip preiskovalo isto območje, medtem ko nekatera območja niso bila raziskana. Reševalne ekipe torej niso označevale območij, ki so jih že preiskale, kar je povzročalo dodatno razdrobljenost virov pomoči. Še večji polom reševalne akcije je predstavljalo pomanjkanje goriv za generatorje in vozila, ki bi učinkoviteje izvajala reševalno pomoč (Stanton 1988).

Stanton poleg naštetega omenja še nekatere ključne pomanjkljivosti koordinacije mednarodne pomoči:

- pomanjkanje osrednjih točk za identificiranje trupel,
- oteženo komuniciranje med reševalnimi skupinami, ki so uporabljale svoje komunikacijske sisteme ali pa jih sploh niso imele,
- pomanjkanje dobrih interpretov,
- pomanjkanje helikopterskih baz, kar je onemogočalo hitrejši prevoz žrtev s helikopterji,
- pomanjkanje informacij glede nevarnosti kemičnih izpustov ob opustošenih tovarnah (Stanton 1988c).

Mednarodno reševalno pomoč so sicer države izvajale že v preteklosti, vendar nad izvedbo reševanja ni bilo krovne organizacije, ki bi usklajevala dejavnosti. Tako je ob večjih nesrečah, kot je zgoraj opisani potres v Armeniji, prihajalo do zmede. Zaradi nesposobnosti skupnega delovanja v smislu nepoznavanja dela drugih reševalnih služb, nepoznavanja opreme in posebnosti drugih enot reševanje ni bilo učinkovito. Ravno tu se pokaže pomembnost usklajevanja, ko država s svojimi viri ne more opraviti vseh dejavnosti in za pomoč zaprosi mednarodno skupnost. Zaradi pomanjkljivosti pri nujenju mednarodnega reševanja in zaradi slabih izkušenj ob poizkusih nudenja mednarodne pomoči je mednarodna skupnost v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja ugotovila, da je za ustrezno in učinkovito mednarodno pomoč potrebna usklajenost celotne dejavnosti. K spoznanju o potrebi po boljšem koordiniranju in posledično učinkovitejšemu nujenju mednarodne pomoči je pripomogla tudi slaba izkušnja ob izvajanju mednarodne reševalne pomoči v Armeniji leta 1988. Neenotnost,

pomanjkanje informacij, različni komunikacijski sistemi, pomanjkanje primernih baz reševanja, slabo sodelovanje med reševalnimi ekipami, slabo poveljevanje vodje intervencije itd. je spodbudilo razmišljanje o bolj učinkoviti ter usklajeni mednarodni pomoči. Produkt vsega naštetega je poglobljen in bolj sofisticiran način nudenja pomoči, ki je usklajen, enoten in učinkovit. Pri tem imam v mislih razvoj mehanizma za usklajevanje mednarodne reševalne dejavnosti (v okviru OZN), ki ga sestavljajo številne institucije in orodja ter omogoča boljšo pripravo in izvedbo učinkovitega mednarodnega odziva državi, ki je zaprosila za pomoč. Med najpomembnejšimi orodji, ki pred in med potresom v Armeniji niso obstajala, je zagotovo orodje INSARAG (International Search and Rescue Advisory Group – Mednarodna svetovalna skupina za iskanje in reševanje), ki predstavlja priporočila in smernice za opremljanje, organiziranje, usposabljanje in delovanje enot za reševanje ter iskanje v urbanih okoljih druge države (Torkar 2007).

3.1 Razvoj mednarodne reševalne pomoči po potresu v Armeniji

Celotna zgodba pomanjkljivosti in nepravilnosti ob reševanju v Armeniji je spodbudila in pripomogla k nadaljnjemu razvoju mednarodne reševalne pomoči. Omenjene izkušnje reševanja ob potresu v Armeniji so bistveno pripomogle k pospešenemu razvoju mehanizma OZN za usklajevanje mednarodne reševalne pomoči ob nesrečah (Torkar 2007).

Mehanizem sestavljajo različne institucije OZN, njegovo dejavnost pa omogočajo različna orodja in postopki za pripravo ter učinkovito izvedbo mednarodnega odziva državi, ki je privolila oziroma zaprosila za pomoč. Med najpomembnejšimi orodji, ki pripomorejo k povečanju učinkovitosti, so smernice in metodologija INSARAG. Te pripomorejo k hitrejši in učinkovitejši organizaciji, opremljanju, usposabljanju in delovanju enot pri iskanju in reševanju v urbanih okoljih druge države. Ravno pomanjkljivost naštetih lastnosti je odločilno vplivala na zmedeno in nezadostno izvajanje reševalne dejavnosti ob potresu v Armeniji (Torkar 2007).

Mehanizem OZN je vse do danes obdržal primat najizkušenejšega in najpomembnejšega med mednarodnimi organizacijami pri nudenju pomoči ob nesrečah, predvsem v državah tretjega sveta. Tako smernice INSARAG pri svojih aktivnostih uporabljajo tudi druge mednarodne organizacije (EU, NATO, IFRC (Mednarodna federacija društev Rdečega Križa in Rdečega polmeseca) ter druge regionalne organizacije) (Torkar 2007).

Omenjeni mehanizem temelji na Resoluciji Generalne skupščine OZN št. 46/182 iz leta 1991, ki narekuje učinkovitejše usklajevanje humanitarne pomoči znotraj sistema OZN. Resolucija predpisuje splošna načela mednarodne reševalne in humanitarne pomoči. Med te štejemo:

- pri reševanju in odpravljanju posledic naravne ali druge nesreče je vsaka država glavna in odgovorna zase ter za svoje državljane,
- nepriustranskost, humanost in nevtralnost,
- spoštovanje suverenosti, nacionalne enotnosti in ozemeljske celovitosti določene države,
- humanitarno pomoč lahko države izvajajo samo ob privolitvi ali zaprosilu prizadete države (UNOCHA 2014a).

Resolucija je določila glavnega koordinatorja humanitarnih zadev in pomoči (ERC – Emergency Relief Coordinator). To je omogočilo združitev vlog več služb in visokih predstavnikov OZN. Vloga koordinatorja je tako pripadla generalnemu podsekretarju za humanitarne zadeve, ki je imenovan s strani generalnega sekretarja OZN. Podsekretar je torej glavni pri organizaciji humanitarnih zadev, a vseeno je njegovo področje odvisno od sodelovanja z ostalimi operativnimi agencijami in službami OZN. Med te uvrščamo UNICEF (Mednarodni sklad za pomoč otrokom), UNCHR (Visoki sekretariat Združenih narodov za begunce), UNDP (Razvojni program združenih narodov), WFP (Svetovni program za hrano), nevladne organizacije, vlade držav in druge reševalne in humanitarne organizacije. Večino del izvaja UN OCHA (Urad OZN za usklajevanje humanitarne dejavnosti). Prav tako je podsekretar predsednik Stalnega medagencijskega odbora za humanitarne zadeve. Ta skrbi za usklajevanje različnih humanitarnih politik in organizacij na najvišji ravni (Torkar 2007).

3.2 Urad OZN za usklajevanje humanitarne dejavnosti (UN OCHA)

Glavna naloga UN OCHA-e je usklajevanje učinkovite mednarodne dejavnosti v sodelovanju z nacionalnimi in mednarodnimi akterji, da bi tako zagovarjali pravice ljudi v stiski, podpirali pripravljenost in preprečevanje nesreč, lajšali človekovo trpljenje ob nesrečah in izrednih dogodkih ter pospeševali trajnostne rešitve. OCHA podsekretarju nudi pomoč pri zagotavljanju povezanosti reševalnih, humanitarnih in ostalih dejavnosti na terenu. Omogoča tudi podporo informacijskih sistemov, ki povečujejo učinkovitost odziva in ima vzpostavljen sistem takojšnjega odziva ob nesreči ali humanitarni krizi. Prav tako pomaga podsekretarju pri

pripravi ocene stanja posamezne pripravljenosti ali situacije po nesreči, pri pripravi načrta za ukrepanje in pri snovanju programov s humanitarno vsebino (UNOCHA2014).

UN OCHA je geografsko in organizacijsko razdeljena na dva dela. Prvi del s sedežem v New Yorku se ukvarja z zbiranjem sredstev, raziskovalno dejavnostjo, vprašanji politične narave, s humanitarno diplomacijo in sodelovanjem med različnimi programi in organi OZN. Drugi del s sedežem v Ženevi ima bolj praktične naloge, saj se ukvarja z operativnim delovanjem ob krizah in nesrečah. OCHA-o sestavljata tudi ESB (Odsek za pomoč ob nesrečah in izrednih dogodkih, *angl.* Emergency Service Branch), ki je odgovoren za usklajevanje aktiviranja mednarodnega sistema za takojšnjo pomoč prizadetim državam, za razvoj in mobilizacijo. Odsek upravlja pet glavnih sektorjev, ki so: a) FCSS (Služba za podporo ukrepanju, *angl.* Field coordination Support Service), ki zagotavlja delovanje razpoložljivih zmogljivosti za takojšnje ukrepanje ob nesrečah, hkrati pa zagotavlja delovanje skupin, b) FMCS (Služba za civilno-vojaško koordinacijo, *angl.* Civil-Military Coordination Service), c) LSU (Enota za logistično podporo, *angl.* Logistics Support Unit), d) EES (Enota za ekološke nesreče, *angl.* Environmental Emergencies Section) in e) SCS (Enota za usklajevanje zmogljivosti ob valovanju, *angl.* Surge Capacity Section) (UNOCHA2014).

Skupina UNDAC je usposobljena za ocenitev posledic nesreče in izvedbo usklajevanja mednarodne pomoči. Strokovnjake, ki sestavljajo skupino, imenujejo OCHA, posamezne agencije OZN ali posamezne države. Strokovnjaki so na podlagi zaprosila prizadete države aktivirani v nekaj urah. Za aktiviranje in informacijsko podporo je zadolžena FCSS. Ta pri izbiri članov skupine upošteva geografsko oddaljenost, strokovno poznavanje nesreče in razpoložljivost strokovnjakov ob posamezni nesreči. Delo skupine po prihodu na prizadeto območje je predvsem ocenjevanje stanja in potreb lokalnega prebivalstva ter reševalnih enot. Člani skupine UNDAC lahko nacionalnim organom svetujejo glede nudenja reševalnih dejavnosti po nesreči. Največkrat je odgovornost članov skupine ustanavljanje sprejemnih centrov za mednarodne reševalne enote in usklajevanje dejavnosti na območju nesreče (UNOCHA 2014).

Usklajevanju je namenjen tudi Center za usklajevanje dejavnosti na območju nesreče (On Site Operations Coordination Centre–OSOCC). Ta skrbi za izmenjavo informacij tujih reševalnih enot, ki so po prošnji prizadete države prispele na prizadeto območje. Center naj bi zagotavljal tudi usklajeno mednarodno pomoč lokalnim organom, ki izvajajo pomoč in povezavo med organi, pristojnimi za ukrepanje ob nesrečah v prizadeti državi. Poleg tega

skrbi še za povezavo med mednarodnimi reševalnimi in humanitarnimi akterji na kraju nesreče. Centre najpogosteje organizirajo kar člani skupin UNDAC, same naloge pa poleg njih opravlja tudi osebje prizadetega območja ter člani tujih reševalnih skupin. Organiziranje centrov lahko izvede tudi katerakoli druga tuja enota, ki je na območje nesreče prispela pred člani OZN ali člani drugih mednarodnih organizacij (UNOCHA 2014).

USAR(Urban Search and Rescue – Iskanje in reševanje v urbanih okoljih) so tehnično reševalne enote, ki so usposobljene za iskanje ter nudenje nujne medicinske pomoči. Omenjene enote so tehnično opremljene z avdio/video pripomočki in reševalnimi psi, ki jim omogočajo iskanje ponesrečencev ter reševanje le-teh iz porušenih stavb (UNOCHA 2014).

LEMA (Local Emergency Management Authority) je najvišji in najodgovornejši organ, ki v prizadeti državi skrbi za celotno vodenje in usklajevanje intervencije ob nesrečah. Za podporo pri delovanju se lahko LEMA nanaša na lokalno, regionalno ali nacionalno oblast, od česar je odvisna angažiranost posamezne ravni ob nesreči (UNOCHA 2014).

3.2.1 Smernice INSARAG

Mednarodna svetovalna skupina za iskanje in reševanje – INSARAG –je orodje pod okriljem OZN, ki skrbi za povečanje učinkovitosti nudenja mednarodne reševalne pomoči v prizadeti državi, ki je zaprosila za mednarodno pomoč. Kot orodje OZN deluje že od leta 1991. K razvoju te mednarodne svetovalne skupine je veliko pripomogla zgoraj opisana izkušnja ob mednarodnem reševanju v Armeniji. Prvotno je bil INSARAG mreža strokovnjakov, ki so vodili in izvajali pomoč ob potresih v tujini. Med glavne cilje združenja INSARAG se uvrščata povezovanje strokovnjakov na področju reševalnih dejavnosti in razvoj v smislu nadgradnje smernic INSARAG. Omenjene smernice so kot nekakšna priporočila za usposabljanje, organiziranje, opremljanje in delovanje enot USAR pri reševanju ob potresih. Lahko se uporabljajo tudi pri drugih vrstah enot, ki izvajajo pomoč drugim državam. Tako lahko usmerjajo pri zagotavljanju in prečiščevanju vode, skrbijo za nastanitev ogroženih prebivalcev itd. Poseben pomen smernicam INSARAG daje Resolucija Generalne skupščine OZN 57/150, ki je bila sprejeta 16. 12. 2002. Ta predlaga vsem državam, ki so potresno ogrožene, naj v načrte o delovanju ob potresih vključijo metodologijo INSARAG. Resolucija o krepitvi učinkovitosti in usklajenosti pomoči USAR namreč vidi smernice INSARAG kot učinkovito orodje za čim bolj učinkovito izvajanje dejavnosti po nesreči (UNOCHA 2014).

Poleg OZN te smernice uporabljajo tudi druge pomembne organizacije (NATO, EU, IFRC) za lažje usklajevanje mednarodne reševalne pomoči. Smernice glavnim akterjem, vključenim v

reševalne dejavnosti (prizadeta država, enote iz tujine, država, ki nudi pomoč, in mehanizmi za usklajevanje pomoči na terenu), omogočajo enoten način priprav in delovanja. Smernice INSARAG poleg vsega naštetega vsebujejo tudi razčlenbo in opise faz izvajanja mednarodnih reševalnih operacij. Gre za pet faz, ki vsebujejo pripravo na delovanje, aktiviranje enot, operativno izvajanje nalog in dejavnosti po izvedeni reševalni misiji (UNOCHA 2014).

Smernice vsebujejo tudi priporočila za organiziranost enot USAR in določajo njihove glavne dele, ki so: 1. poveljstvo, ki zajema vodenje enote, varnost in varovanje, načrtovanje, odnose z javnosti in koordinacijo; 2. logistika; 3. iskanje (s tehničnimi pripomočki in psi); 4. reševanje; 5. medicinska pomoč (UNOCHA 2014).

INSARAG določa in obravnava tri vrste reševalnih enot, in sicer lahke (za izvajanje površinskih iskanj in reševanj), srednje (za tehnično iskanje in reševanje iz porušeni zgradb) in težke (namenjene za najtežja dela pri reševanju iz porušeni zgradb, kar vključuje tudi rezanje 25-centimetrskih železobetonskih delov in premikanju le-teh) (UNOCHA 2014). Smernice INSARAG določajo tudi minimalne zahteve za kadrovske sestavo enot USAR. Kar se tiče težkih enot, morajo le-te imeti strokovno usposobljen kader za vodenje, iskanje, reševanje, zdravstvo in logistiko. Poleg strokovne usposobljenosti pa morajo vsi člani enote opraviti še tečaj prve pomoči, tečaj o varnosti in varovanju ter o etičnem ravnanju reševalnih enot, poznati morajo smernice INSARAG, angleško tehnologijo o reševanju, prav tako pa morajo poznati taktike in tehnike reševanja (Torkar 2007).

Smernice INSARAG predpisujejo postopke priprav enot USAR za izvedbo reševalne misije v tujini, dejavnosti ob aktiviranju enote, dejavnosti enote ob prihodu na prizadeto območje, delovanje enote USAR na prizadetem območju, dejavnosti enote ob odhodu in dejavnosti po prihodu v domovino (Torkar 2007).

Tako kot skoraj vsaka organizacija ali njeno orodje, ki opravlja delo na terenu, tudi orodje INSARAG opredeljuje nek program usposabljanja. Ta program je razdeljen na dva dela: na prvi del, ki je predvsem teoretičen, saj predvideva širjenje znanj o smernicah in metodologiji INSARAG za predstavnike države, ki pomoč izvajajo, in za tiste, ki sprejemajo mednarodno pomoč iz tujine. Drugi del predstavlja mednarodna vaja enot USAR. Namen vaje je spoznavanje delovanja enot na terenu ter njihovo usklajevanje. Tudi pri praktičnem delu usposabljanja sodelujejo predstavniki držav, ki nudijo pomoč, ter tisti, ki pomoč prejemajo. V zadnjem času se na področju usposabljanja v okviru orodja INSARAG izvaja tudi splošno

ocenjevanje zmogljivosti vseh delov enote USAR. Ocenjevanje poteka na podlagi vsaj 36 ur trajajoče simulacijske vaje, kjer morajo enote prikazati sposobnost neprekinjenega delovanja na terenu, s čimer enota kasneje pridobi potrdilo o ustreznosti enote USAR (UNOCHA 2014).

Opisan razvoj mednarodne reševalne pomoči in celotne dejavnosti OZN za nudenje učinkovitejše mednarodne pomoči prizadeti državi že na tem mestu prikazuje pomembnost celovitega sistema za podporo in izvedbo usklajevanja mednarodne reševalne pomoči. Kot sem opisal, mehanizem OZN sestavljajo različna orodja, organi, organizirane službe ter dejavnosti, ki omogočajo učinkovitejšo pomoč. Ravno skupina INSARAG, ki sem jo najpodrobneje opisal, je tista, ki se je razvila po izkušnjah iz potresa v Armeniji. Skupina je namreč izboljšala učinkovitost nudenja mednarodne pomoči prizadeti državi. Največji pomen skupine ISARAG so njene smernice, ki vsebujejo navodila oziroma priporočila za priprave in nudenje mednarodne pomoči (Torkar 2007).

3.3 Razvoj mednarodne reševalne pomoči v okviru NATO in ustanovitev CZEU

Zveza NATO

Večina ljudi ob besedi NATO najprej pomisli na organizacijo, ki si prizadeva izključno za ohranjanje in vzpostavljanje miru ter stabilnosti in varnosti po različnih koncih sveta, vendar temu že nekaj časa ni več tako. NATO s svojim delovanjem namreč posega tudi na področje pripravljenosti za reševanje kriz, ki niso le vojaškega pomena. Posveča se tudi reševanju ob naravnih in drugih nesrečah. Za namen tovrstnega reševanja sta bila leta 1998 ustanovljena Evroatlantski center za koordinacijo ukrepanja ob nesrečah (EADRCC) in Evroatlantska enota za nudenje pomoči v primeru nesreč (EADRU). NATO se pri sodelovanju nudenja pomoči prizadeti državi drži temeljnih načel. Odločitve tako sprejemajo vlade posameznih držav, prav tako so civilna sredstva pomoči pod nadzorom držav. NATO s svojim sodelovanjem ne opravlja del, ki jih opravljajo za to pristojne mednarodne organizacije in ne prevzema vloge neodvisne človekoljubne organizacije (NATO 2014).

Zveza NATO poseduje skupino za zagotavljanje izmenjave informacij in usklajenega sodelovanja med članicami in med državami partnericami, ki je v stalni pripravljenosti. Naloge skupine ob nesreči so, da poskrbi za urgentno izmenjavo informacij o nesreči in o pomoči, ki jo potrebuje prizadeta država, ter hkrati o pomoči, ki je bila prizadeti državi že nudena s strani prostovoljnih organizacij posameznih držav z bilateralnim sporazumom in s

strani vladnih sredstev. Prav tako mora skupina poskrbeti za hitro poročanje in pošiljanje uradnih sporočil članicam o nesreči, ki se je zgodila na območju NATA (NATO 2014).

Zveza NATO je razvila tudi nekakšna merila za učinkovito nudenje pomoči. NATO namreč poudarja, da je za to potrebno preventivno delovanje, načrtovanje ukrepov pred nesrečo. Tako članicam in partnerkam priporoča, da izmenjajo podatke o nesrečah, ki so se že zgodile ali pa za njih obstaja verjetnost, da se še bodo zgodile. Izmenjava podatkov poteka prek Direktorata za civilno krizno načrtovanje (CEPD – Civil Emergency Planning Directorate). NATO v namen učinkovitega nudenja pomoči spodbuja tudi stike z ostalimi mednarodnimi organizacijami in dvostranske dogovore, ki odpravljajo težave zavarovanja reševalcev, prevoza opreme čez državne meje (ki lahko zavirajo učinkovito reševanje) ipd. NATO prav tako priporoča pripravo državnih ocen ogroženosti in načrtov ukrepanja ob nesrečah. Država, ki jo je prizadela nesreča, mora namreč imeti sposobnost zagotavljanja podatkov o nesreči ter sposobnost usklajenega pošiljanja pomoči. Na tak način se izboljša učinkovitost nudenja pomoči, saj države hitreje in usklajeno nudijo pomoč. Pri učinkovitem nudenju pomoči so seveda nepogrešljivi strokovnjaki, ki ocenijo razmere in podajo predloge ukrepov (NATO 2014).

K učinkovitejšemu nudenju pomoči pripomoreta tudi EADRCC in EADRU, ki sem ju že omenil. Evroatlantski center za usklajevanje pomoči ob nesreči deluje v Bruslju kot sestavni del Direktorata zveze NATO za civilno načrtovanje ukrepov med kriznimi razmerami. Naloge centra so, da na pobudo prizadete države ali UN OCHA-e o nesreči obvešča organe zveze NATO, skupaj z UN OCHA-o usklajuje pomoč državi Severnoatlantskega partnerskega sveta (države EAPC) in je kot nekakšen center podajanja informacij ter vzdrževanja stikov z mednarodnimi organizacijami pri nudenju pomoči ob nesreči. Center ob nesreči pomaga tudi pri hitri sestavi enote EADRU in z usposabljanji zagotavlja učinkovitost osebja EADRCC in EADRU. Center ima tudi pomembno vlogo pri aktiviranju Evroatlantske enote za pomoč ob nesreči. Sprejema pobude držav, ki bi rade nudile pomoč, prizadeto državo obvešča o ponudbah pomoči in lahko predlaga potrebo po dodatnih silah v okviru enote (NATO 2014).

Evroatlantska enota za pomoč ob nesreči je enota, ki se sestavlja priložnostno s strani držav (v okviru OZN in ostalih organizacij), ki nudijo pomoč. Svoje delovanje prične (na pobudo EADRCC) le ob večjih nesrečah na zaprosilo prizadete države, ko vsaj ena država članic ponudi pomoč (v smislu lastnih sil in sredstev). Enota deluje le na območju držav EAPC,

razen v izjemnih primerih se lahko pomoč nudi tudi državi nečlanici, a EADRCC mora za to pridobiti dovoljenje držav EAPC (NATO 2014).

Če povzamemo bistveni vlogi EADRCC in EADRU ter ju opišemo v praktičnem smislu, bi lahko rekli, da omogočata hitro posredovanje na kraju nesreče, zračni prevoz pomoči, vojaške bolnišnice, začasna bivališča in prečiščevanje vode (Grizold 1997).

Kljub angažiranosti NATA za nudenje mednarodne pomoči ostaja UN OCHA v glavni vlogi na tem področju (UNOCHA 2014).

EU

Zgodovina razvoja civilne zaščite na področju EU sega v leto 1987, ko je bila sprejeta prva resolucija glede sodelovanja na področju civilne zaščite v okviru EU. Prvi resoluciji je sledilo še pet resolucij v letih 1989, 1990, 1991 in 1994. Tako so se po načelu subsidiarnosti vzpostavili temelji za razvoj in delovanje področja civilne zaščite. Prelomni dogodek v razvoju ustanovitve civilne zaščite na ravni EU je vzpostavitev akcijskega programa Skupnosti na področju civilne zaščite, ki je bil sprejet leta 1997. Program je bil ustanovljen z namenom boljše zaščite oseb, okolja in premoženja ob naravnih in tehnoloških nesrečah. Leta 1999 je bil oblikovan akcijski program CZ (za obdobje 1.1. 2000–31.12.2004). Cilj programa je bil podoben kot pri prvem, torej podpora in dopolnitev prizadevanj držav članic na državni, regionalni in lokalni ravni za večjo zaščito ljudi in premoženja ter varstva okolja pred naravnimi in drugimi nesrečami (European Commission 2002).

Postopen razvoj je tako pripeljal do vzpostavitve Mehanizma Skupnosti za krepitev sodelovanja na področju civilne zaščite (Mehanizem EU CZ) leta 2001. Namen vzpostavitve mehanizma je zagotovitev takojšnje pomoči prizadeti državi, ko le-ta sama ni zmožna obvladati nastale situacije. Poleg zagotavljanja pomoči se mehanizem zavzema tudi za boljšo koordinacijo poteka reševanja, za kar so odgovorne države, ki sodelujejo v mehanizmu (European Commission 2002).

Mehanizem civilne zaščite EU deluje ob naravnih in drugih nesrečah znotraj območja EU, v državah članicah, ki kandidirajo za vstop v EU, in v tretjih državah. Mehanizem se aktivira na zaprosilo prizadete države. Pri nujenju pomoči lahko sodelujejo države članice EU, države evropskega gospodarskega prostora (EGP), kandidatke ter tretje države pod posebnimi pogoji. Glavni namen mehanizma je zagotavljanje in izboljšanje usklajenega odziva in nujenja pomoči držav članic. Hitremu in učinkovitemu odzivu pripomorejo:

1. ERCC (Komisija za krizno odzivanje – Emergency Response Coordination Centre) in skupni komunikacijski in informacijski sistem (CECIS – Common Emergency Communication and Information System), ki imata nalogo povezovanja kontaktnih točk vseh sodelujočih držav,
2. razvoj sistemov za zaznavanje in zgodnje opozarjanje na nesreče ter obveščanje javnosti,
3. izvedba usposabljanj, ki pripomorejo k boljšemu sodelovanju enot in strokovnjakov iz različnih držav in
4. pomoč pri prevozu sil, sredstev in opreme, ki jo države ponudijo prizadeti državi (sos112 2014).

Med aktivnosti Mehanizma CZ EU vključujemo tudi določanje intervencijskih ekip v državah članicah, izvajanje delavnic, seminarjev in pilotnih projektov o glavnih vidikih intervencij, ustanovitev ekip za oceno stanj, upravljanje skupnega komunikacijske in informacijskega sistema (sos112 2014).

Mehanizem naj ne bi izvajal intervencij na območju kriznega upravljanja, razen pod posebnimi pogoji, zapisanimi v Skupni deklaraciji Komisije in Sveta. Posebej se ureja tudi podpora vojske odzivu Mehanizma CZ EU (sos112 2014).

Civilna zaščita v okviru EU se povezuje tudi s področji onesnaženja morja, večjih nesreč z nevarnimi snovmi, gozdnih požarov, jedrskih in radiacijskih nesreč (sos112 2014).

Opis negativnih izkušenj mednarodnega reševanja ob potresu v Armeniji in posledičnega intenzivnejšega razvoja mednarodne reševalne pomoči (predvsem v okviru OZN in njenega orodja INSARAG) vse do nastanka Mehanizma CZ EU je vseskozi nakazoval na pomembnost usklajevanja mednarodne pomoči. Sposobnost usklajevanja je namreč glavna vrlina in želja vseh zgoraj opisanih mednarodnih organizacij. Prav tako je kot ključen element učinkovitega nudenja pomoči zapisana v vseh dokumentih mednarodnih organizacij.

4 POPLAVE NA HRVAŠKEM, V BOSNI IN HERCEGOVINI TER SRBIJI MAJA 2014

Med 14. in 18. majem 2014 so jugovzhodni del Evrope prizadele hude poplave in plazovi. Ciklon Tamara je v treh dneh prinesel največ dežja v zadnjih 120 letih. Prav tako so bila nekatera poplavna območja močno razmočena že v mesecu aprilu, ki je bil izjemno deževen.

Na nekaterih meteoroloških postajah so namreč v tem mesecu zabeležili tudi do dvakrat večjo količino padavin od dolgoletnega povprečja. Poplave so povzročile 53 smrtnih žrtev, tisoče pa jih je bilo prisiljenih zapustiti svoje domove. Številne družine so ostale brez električne energije, pitne vode in ostalih osnovnih življenjskih potrebščin. Evakuirane družine so nekaj časa preživele v kolektivnih centrih. Poškodovanih in uničenih je bilo veliko zdravstvenih domov in šol, ki tako niso bile zmožne nuditi osnovne pomoči prizadetim skupnostim. Poplavljenih je bilo veliko število kmetij in polj, kar je uničilo ogromno pridelkov ter regijo ekonomsko oškodovalo. Največ žrtev sta utrpeli mesti Obrenovac (Srbija) in Doboj (Bosna in Hercegovina). Močno deževje je povzročilo dvig hudournikov ter rek Save in Morave, ki sta poplaveli okoliške doline. V Bosni in Hercegovini ter Srbiji je bilo prizadetih več kot 2,6 milijona ljudi, kar ju uvršča med deseterico držav z največ žrtvami naravnih nesreč v letu 2014 (glede na procent prizadete populacije). Škoda, ki so jo povzročile poplave v Srbiji, je ocenjena na več kot 2,2 milijarde dolarjev. V Bosni so škodo, nastalo ob poplavah, primerjali z vojno, ki je divjala na območju BiH med letoma 1992 in 1995. Dogodki ob poplavah so sprožili mednarodno kampanjo pomoči, ki so jo organizirale številne države, organizacije in posamezniki, ki so prispevali materialno in denarno pomoč (Guha-Sapir in drugi 2014).

4.1 Vremensko dogajanje

Trinajstega maja 2014 se je nad Jadranskim morjem oblikovalo območje nizkega zračnega pritiska. Nastanek le-tega sta povzročila polarni zrak iz Centralne Evrope in vlažen mediteranski zrak, ki sta se združila na Jadranu. Štirinajstega maja se je območje nizkega zračnega pritiska premaknilo nad Balkan in tam tudi obstalo. Ciklon je črpal vlago iz Sredozemlja in Črnega morja. To je povzročilo močno deževje, najhujše je bilo v BiH in Srbiji (RHMZ Srbije 2014).

Glavno poplavno območje je bilo porečje Save, ki tvori mejo med BiH in Hrvaško, teče skozi Srbijo in se v Beogradu zлива v Donavo. Močno deževje je povzročilo porast hudournikov v gorah, ki so uničevali mostove, infrastrukturo ter povzročali številne plazove. Največji presežek vodostaja so dosegle reka Bosna, Jala, Sana, Vrbas v Bosni in Hercegovini, Drina, Kolubra, Tamnava, Jadar, Sava v Srbiji ter Sava na Hrvaškem (RHMZ Srbije 2014).

Največ škode so poplave povzročile 15. maja, ko so desni pritoki Save dosegli nekontroliran in nepričakovan nivo ter tako poplaveli številna mesta in vasi. Reka Bosna v centru Bosne je popolnoma poplavela mesta Doboj, Maglaj, Zavidovići in Šamac, medtem ko je reka Kolubara (blizu Beograda) poplavela Obrenovac. Omenjena mesta so utrpela največje število žrtev.

Kasneje je tudi Sava dosegla rekorden nivo in tako ogrozila mesta Slavonski Brod, Šabac in Sremsko Mitrovico. Prav tako je ogrožala še številne vasi, a škoda ni bila velika, za kar gre zahvala prebivalcem, vojski in prostovoljcem, ki so utrdili nasipe in ostalo »obrambo« pred poplavami. Kljub temu so nasipi popustili na več mestih, a prodirajoča voda k sreči ni povzročila večjih nevšečnosti (Ministrstvo za okolje in prostor 2014).

Za lažji pregled količine dnevnih padavin v posameznih državah sem zbral podatke meteoroloških postaj v posameznih državah ter jih uredil v pregledne tabele (glej Prilogo A). Iz tabel lahko zelo nazorno razberemo, da so bila največje količine padavin deležna srbskamesta Beograd, Loznica, Valjevo, Smederevska Palanka, Novi Sad, Zrenjanin itd., v Bosni in Hercegovini mesta Zenica, Tuzla in Sarajevo ter hrvaški mesti Osijek in Gradište.

4.2 Prizadeta območja

Srbija je bila med vsemi državami najbolj prizadeta. Poplave so povzročile škodo v kar nekaj večjih mestih, prav tako so se v gorah utrgali številni plazovi. Tudi Bosna se je soočila z uničujočimi poplavami, še posebej entiteta Republike Srbske. Prav tako je bil opustošen vzhodni del Hrvaške. Avstrija, Bolgarija, Madžarska, Italija, Poljska in Slovaška niso bile pretirano ogrožene. Na teh območjih so se pojavljale le močnejše nevihte, ki niso povzročile prevelikih nevšečnosti (Guha-Sapir in drugi 2014).

Srbija

Poplave v Srbiji so prizadele 1,6 milijona ljudi (22 % populacije), od tega 210.000 otrok. Najslabše jo je odneslo mesto Obrenovac. Poplavljenega je bilo kar 90 % celotnega mesta. Vzrok temu je bilo hitro naraščanje reke Kolubare, ki so jo polnili pritoki iz gora. Kolubara je tako v noči iz 15. na 16. maj poplavila skorajda celotno mesto. Prebivalci celotnega mesta (31.879) so bili evakuirani. Evakuacija je potekala s čolni in kasneje, ko je nivo vode upadel, tudi z vozili (UNICEF 2014a).

Uničujoče poplave so opustošile tudi mesto Krupanj v zahodnem delu Srbije. Vas je obdana s številnimi manjšimi rekami, ki so skupaj z plazovi uničevale hiše in infrastrukturo. Dostop v Krupanj je bil tri dni onemogočen, saj so poplave poškodovale vse ceste, ki vodijo do mesta. Mesto je bilo tako rekoč odrezano od sveta. Prekinjena je bila dobava električne energije, voda je bila nepitna. Poplave in plazovi so poškodovali okoli 500 hiš, vsaj 20 jih je bilo popolnoma uničenih. Reka Drina je ob močnem deževju povzročala trganje plazov, kar je zaprlo številne ceste in od sveta odrezalo številne vasi (Evropska Komisija 2014).

Šabac je vrhunec poplav zadel 18. maja, vendar so, zahvaljujoč vojski ter prostovoljcem, utrjeni nasipi zdržali pritisk poplavljenega Save, ki je dosegla 6,3 metrov višine in tako na levem bregu ogrožala mesti Šabac ter Sremsko Mitrovico. V pričakovanju poplav so mesti zavarovali s 7,3 m visokim jezom (Evropska Komisija 2014).

Tudi na vzhodu Srbije ob porečjih Morave in Mlave so bila poplavljena mesta Paraćin, Petrovac na Mlavi, Svilajnac in Smederevska Palanka (Evropska Komisija 2014).

Med poplavami v Srbiji je 300.000 gospodinjstev ostalo brez energije. Minister za energetiko, Aleksandar Antić, je prebivalce svaril, naj varčujejo z energijo, kolikor je le mogoče. Ogrožena je bila namreč največja termoelektrarna v Srbiji, TPP Nikola Tesla, ki z električno energijo oskrbuje skoraj polovico prebivalstva Srbije. K sreči so s prečrpavanjem vode naraslim rekam onemogočili doseg termoelektrarne. Premogovnik RK Kolubara je napolnilo 210 kubičnih metrov vode. Ogrožena je bila tudi termoelektrarna TPP Kostolac, vendar so vdor vode v elektrarno preprečili trdno zgrajeni nasipi okoli nje. Med poplavami je bila hidroelektrarna Iron Gates prisiljena zmanjšati produkcijo, da je na tak način znižala nivo reke Donave (Evropska Komisija 2014).

Med poplavami je bil ohromljen tudi promet po državi. Največ težav so imeli v centralni in zahodni Srbiji. Poplavljenih je bilo 2.260 javnih, industrijskih in infrastrukturnih objektov, prav tako je bilo uničenih 3.500 cest. Prekinjeno je bilo delovanje železniške povezave med mestoma Beograd in Bar v Črni Gori (Evropska Komisija 2014).

Veliko škode so poplave povzročile tudi na področju agronomije. Uničenih je bilo na tisoče polj, v poplavah je poginilo na tisoče krav, ovac, perutnine in ostalih domačih živali. Njihova trupla so predstavljala dodatno nevarnost vpliva na zdravje ljudi, ki so se postopoma vračali in pričenjali s sanacijo svojih domov (reliefweb 2014).

Specifikacijo podatkov o škodah in izgubah ob poplavah v Srbiji sem pregledno in natančno povzel tudi v tabeli. Ta prikazuje razčlemba škode in izgub po sektorjih (glej prilogo B).

Dvajsetega maja je Srbija razglasila 3 dni žalovanja. Predsednik vlade Aleksandar Vučić je poplave opisal kot najhujšo naravno katastrofo, ki je kdaj koli prizadela Srbijo (Večer 2014).

Bosna in Hercegovina

V Bosni so poplave opustošile predvsem sever države (pa tudi vzhodni in centralni del), kjer je najmočneje poplavljal reka Bosna. Na nekaterih območjih je padlo tudi do 250 litrov dežja

na kvadratni meter. Poplave so prizadele 1 milijon ljudi (39 % populacije). Poplave so opustošile Kanton Sarajevo in Tuzlo, prav tako je bil poplavljen tudi severovzhodni del Bosne, vključujoč regijo Šemberija. Poplavljalje so reke Vrbas, Drina, Sana in Sava. Na srečo so poplave prizanesle Hercegovini. Mesto Maglaj je v 48 urah dobilo toliko deževja, kot bi ga v povprečju v dveh mesecih. V mestu Zavidovići so poplave odnesle most, ki je kasneje trčil ob drugega ter ga tako močneje poškodoval. V Sarajevu je reka Miljacka segala skoraj do mostov. Zaselek Parići v kraju Hrasno Donje je v celoti odnesel plaz. Poplave naj bi povzročile več kot 3.000 plazov po državi (Guha-Sapir in drugi 2014).

Voda v BiH je preplavila okoli 3.000 hektarjev zemlje ter tako močno zmanjšala proizvodnjo hrane v času, ko jo država najbolj potrebuje. Uničenih je bilo 100.000 stanovanjskih zgradb, prav tako je bilo prizadetih na tisoče industrijskih poslopij. Zaprtih je bilo 230 javnih institucij (šol in zdravstvenih domov) (Environment News Service 2014).

BiH je potrdila 24 smrtnih žrtev poplav, in sicer 17 iz Republike Srbske in 7 iz Federacije. Deset ljudi je umrlo v Doboju, dva v Šamcu, dva v Modriču in po eden v Bijeljini, Vlasenici in v Donjem Žabarju. Sedem ljudi je bilo pogrešanih. Vladi obeh entitet (Republike Srbske in Federacije BiH) sta 20. maj razglasili za dan žalovanja (settimes 2014).

V BiH je obstajala velika nevarnost poplav na minskih poljih (ostanki min od Vojne v Bosni 1992–1995), ki bi lahko povzročile še večjo škodo. Na srečo se to ni zgodilo (reliefweb 2014).

Direktor Železnice Republike Srbske je po poplavah javno izrazil potrebo po pomoči pri sanaciji ogromne škode, ki so jo poplave pustile na železnicah. Ker država sama ni bila zmožna popraviti nastale škode, so zaprosili za mednarodno pomoč v smislu dobave materialov, mehanizacije in finančne pomoči. Ekonomska škoda se ocenjuje na več sto milijonov evrov (reliefweb 2014).

Specifikacijo podatkov o škodah in izgubah ob poplavah v BiH sem pregledno in natančno povzel tudi v tabeli. Ta prikazuje razčlenbo škode in izgub po sektorjih (glej prilogo B).

Hrvaška

Hrvaško so poplave prizadele v manjšem obsegu kot zgoraj opisani državi, vseeno pa so poplave prizadele 38.000 ljudi. Največ škode so utrpeli na območju južne Slavonije. Ob reki Savi so bili preventivno sicer utrjeni nasipi, a jih je voda na območju Rajevega Sela in Račinovcev predrila. Tako je bila odredjena evakuacija za Rajevo Selo, Gunjo in Račinovce. Do

19. maja 2014 je bilo tako iz lastnih domov evakuiranih približno 15.000 ljudi. Ena najbolj kritičnih točk na Hrvaškem je bil nasip v Slavonskem Šamcu. Na tem območju se namreč nahaja sotočje rek Bosne in Save. Velika količina vode, ki je pritekla iz BiH, bi lahko predrila nasipe, kar bi povzročilo poplave na območju celotne Slavonije, ki šteje preko 300.000 prebivalcev (croatiantimes 2014).

Nekaj poplav je bilo tudi na območju Banovine v mestih Hrvatska Kostajnica in Dvor. Poplave na tem območju je povzročila reka Una, ki je dosegla največji nivo od leta 1955 (reliefweb 2014).

Ekonomsko gledano je Hrvaška ob škodi, ki so jo poplave povzročile njihovi agrikulturi, utrpela okoli 30 milijonov evrov izgub, a številke se tako kot pri Srbiji ter BiH lahko razlikujejo (reliefweb 2014).

Za lažji pregled opisanih prizadetih območij sem podatke o številkah, ki ponazarjajo veličino škode v posameznih državah, zbral v pregledni tabeli. Tako vidimo, da je med tremi opisanimi državami, ki so jih opustošile poplave, največ škode utrpela Srbija.

Tabela 4.1: Pregled škode v posameznih državah ob poplavah 2014

države	smrtne žrtve	število prizadetih	število evakuiranih	število gospod. brez el. energije	število poplavljenih javnih objektov	število prizadetih otrok	ekonomska škoda (v milijonih €)
<i>Srbija</i>	27	1,6 mio	31.879	300.000	2.260	210.000	1.525
<i>BiH</i>	24	1,5 mio	85.000	150.000	230	250.000	2.000
<i>Hrvaška</i>	2	38.000	15.000	---	20	---	30
SKUPAJ	53	3,48 mio	131.879	4.500	2.510	4.600	3.555

5 ODZIV ORGANIZACIJ IN INSTITUCIJ NA MEDNARODNO POMOČ HRVAŠKI, BIH TER SRBIJI OB POPLAVAH MAJA 2014

Obdobje med 14. in 18. majem 2014 je bilo za Hrvaško, Bosno in Hercegovino ter Srbijo eno izmed najtežjih po jugoslovanskih vojnah, ki ga ni zakrivil človeški faktor. Poplave ter posledično plazovi so uničevali življenje, domove, ceste, kmetijske površine, infrastrukturo, javne objekte itd. Poleg humanitarnih, ekonomskih in okoljskih implikacij so poplave v tej regiji ustvarile tudi zanimiv politični fenomen. Ne glede na vse politične, ozemeljske in verske spore so države Jugovzhodne Evrope zelo dobro sodelovale in prizadetim državam nudile podporo. Ljudje iz manj prizadetih predelov Jugovzhodne Evrope so izvedli takojšno mobilizacijo, da bi pomagali žrtvam poplav. Uradna vladna podpora v smislu reševalnih enot

in opreme je prispela iz Bolgarije, Hrvaške, Makedonije, Črne Gore, Slovenije in Albanije. Pomoč omenjenih držav je bila v veliki meri namenjena Bosni in Hercegovini ter Srbiji. Čeprav je bila v poplavah prizadeta tudi Hrvaška, je ta vseeno nudila nesebično pomoč sosedoma BiH in Srbiji. Pozitivna stran nujenja mednarodne pomoči je tudi donacija makedonske pravoslavne cerkve, ki je kljub stalnim sporom s srbsko pravoslavno cerkvijo žrtvam poplav v Srbiji darovala 65.000 \$. Na žalost imamo v primeru nujenja mednarodne pomoči tudi negativno noto. Kosovo je Srbiji ter Bosni in Hercegovini ponudilo pomoč, a sta jo vladi obeh držav zavrnili. Ta primer na žalost ponovno potrjuje dejstvo, da lahko politika na Balkanu še vedno zavira humanitarnost. Ne glede na vse so pohvale vredna vsa lokalna, regionalna in nevladna prizadevanja za večanje ozaveščenosti o poplavah in zbiranje materialne podpore. Mnogo prostovoljcev iz Makedonije, Slovenije in Črne Gore je odpotovalo na prizadeta območja, da bi neposredno sodelovali in pomagali pri reševanju prizadetih. Preko noči so se začeli zbirati finančni prispevki preko mobilnih telefonov, bančnih transferjev ipd. Mnogo posameznikov se je trudilo prikazati resnost problema preko socialnih omrežij, kjer so ljudem prikazali možnosti nujenja in sodelovanja pri izvajanju pomoči. Prav tako so v sosednjih državah z namenom zbiranja denarja organizirali koncerte, kulturne dogodke in ostale humanitarne dejavnosti. Različne skupnosti na Balkanu so organizirale dogodke, da bi pritegnile pozornost širše tujine (Pagovski 2014).

Omenjeni fenomen pomoči, ki se je razvil ob poplavah, ruši konvencionalno prepričanje, da je humanitarna pomoč le politična aktivnost, ki jo regulira politična ekonomija države prejemnice pomoči ter politični premislek držav donatoric. Nesebična podpora, ki so jo nudili prebivalci držav Jugovzhodne Evrope, daje jasno sporočilo, da politični, verski in ozemeljski problemi ne morejo preprečiti nujenja pomoči drug drugemu. Ko gre za življenje ljudi, se lahko vsi postavijo skupaj. Nasprotno je razočaralo že omenjeno dejanje BiH in Srbije, ki sta zavrnili ponujeno pomoč Kosova. Ob tem se poraja vprašanje, zakaj politične elite še vedno niso zmožne rešiti nekaterih političnih problemov, medtem ko so ljudje v teh državah pokazali visok nivo solidarnosti, ko gre za pomoč ljudem, ki jih je prizadela naravna nesreča. Mogoče je del odgovora v tem, da je veliko število ljudi različnih nacionalnosti poseljenih po različnih državah nekdanje Jugoslavije. Torej veliko Srbov ter državljanov BiH živi v Sloveniji, Makedoniji, Črni Gori in na tak način čutijo potrebo po pomoči lastni državi (Pagovski 2014).

5.1 Odziv na mednarodno pomoč BiH in Srbiji

Srbija je 15. maja 2014 razglasila izredno stanje, BiH pa stanje naravne nesreče. Prav tako sta državi zaprosili za mednarodno pomoč. Odziv klicu na pomoč je bil izredno pozitiven. Odzvali so se EU, EUFOR, Rdeči križ, NATO, OVSE, OZN, Svetovna banka, Evropska banka za rekonstrukcijo in razvoj, Evropska investicijska banka in ostali akterji na bilateralni ravni (Evropska komisija 2014).

Srbija in BiH sta reševalno pomoč izvajali tudi v lastni režiji. Srbija je na pomoč poklicala prostovoljce, ki so na ogroženih območjih gradili začasne jezove in na druge načine aktivno sodelovali pri pomoči in reševanju. Pri evakuaciji in oskrbi prizadetih ljudi je veliko pripomogel Rdeči križ Srbije, prav tako so mobilne tehnične ekipe poskrbele za čim večjo količino prečrpane vode. Srbija je svoje državljane zaprosila tudi za denarno pomoč. BiH je za nudenje pomoči primanjkovalo sredstev, tako da je civilna zaščita in vojska nista mogli izvajati v zadostni meri. BiH je bila tako prisiljena izdati zaprosilo za mednarodno pomoč (Evropska komisija 2014).

Pri mednarodni pomoči BiH in Srbiji je sodelovalo več kot 20 držav. EU je na zaprosilo Srbije in BiH 15. maja 2014 aktiviral mehanizem CZ EU. Pomoč je ponudilo 23 držav članic. Pomoč so nudili v obliki motornih čolnov, helikopterjev, črpalk, humanitarne pomoči in v smislu 800 prostovoljnih delavcev, ki so bili poslani v omenjeni državi. Mehanizem CZ EU je pomagal pri koordinaciji nudenja pomoči in izvajanju operacij. EU je prispevala 3 milijone evrov pomoči najbolj prizadeti populaciji v obeh državah. Organizacija (EU) je ljudem priskrbelo hrano, čisto vodo, sanitarije in zdravniško pomoč. Evropska komisija je izvedla satelitsko poslikavo poplavljenih območij ter posnetke predala oblastem za lažji nadzor nad nudenjem pomoči. Veliko vlogo je imel tudi ERCC, ki je bil v stalnem kontaktu s prizadetima državama ter državami, ki so pomoč izvajale v okviru mehanizma CZ EU. Skrbel je za usklajevanje ponujene pomoči z dejanskimi potrebami na prizadetih območjih. Evropska komisarka Georgieva je obiskala obe prizadeti državi, da bi videla nastalo škodo in stopila v stik z oblastmi in reševalci (Evropska komisija 2014).

Srbija je ob zaprosilu za pomoč navedla potrebo po zmogljivih vodnih črpalkah in ekipah, ki bi s črpalkami upravljale. Izrazila je tudi potrebo po čolnih in reševalnih helikopterjih, medtem ko je BiH zaprosila za helikopterje in motorne čolne, ki bi evakuirali ljudi in prevažali vodo, medicinsko osebje in hrano. Poleg tega je prosila za črpalke, generatorje, šotore, nepremočljive obleke, grelce in sanitetne pribore (Evropska komisija 2014).

5.2 Odziv na mednarodno pomoč Hrvaški

Na Hrvaškem je v obdobju 13.–15. maja 2014 padla velika količina padavin, ki so povzročile poplavljanje rek ter plazove, ki so uničevali ceste. Voda je zalila kar nekaj javnih objektov, med njimi veliko šol ter zdravstvenih domov. Poplavljen je bilo veliko stanovanjskih zgradb, tako da so morale hrvaške oblasti evakuirati okoli 15.000 ljudi (MVEP 2014).

Hrvaška je takojšnjo humanitarno pomoč na poplavljenih območjih izvajala v okviru lastnih kapacitet. Aktiviranih je bilo 4.000 uradnikov in še večje število prostovoljcev, ki so neposredno delovali na področju zaščite in pomoči prizadetim v poplavih. Hrvaška vlada je ustanovila tudi program občinskih javnih del za lažjo in učinkovitejšo sanacijo nastale škode. Ponudila je minimalno plačo brezposelnim, če se pridružijo omenjenemu programu. Vsa pristojna ministrstva so se trudila izvajati takojšnjo pomoč v smislu zavetišč, hrane, učbenikov za otroke, dezinfekcijskih sredstev, umiku trupel in dekontaminaciji prizadetih območij. V sodelovanju z Ministrstvom za socialno politiko in mlade, zunanjim in obrambnim ministrstvom so državljani zbirali materialna in finančna sredstva za evakuirane družine. Hrvaška je vse sile usmerila v varno vračanje ljudi v svoje domove, da bi pomagali pri rekonstrukciji in začeli z vsakdanjim delom (MVEP 2014).

Oblasti so 21. maja 2014 razglasile stanje katastrofe za Vukovarsko-Srijemsko županijo. Kasneje, 23. maja, pa so zaradi dolgoročnih posledic, ki bi jih lahko imele poplave na ljudi, pa tudi zaradi stalno spreminjajočih se razmer in nevarnosti minskih polj, zaprosile za mednarodno humanitarno pomoč (MVEP 2014). Po zaprosilu je mednarodna skupnost ugotovila, da lahko večino potreb Hrvaški zadosti s finančno pomočjo. Pri omenjenih okoliščinah je namreč potrebno upoštevati tudi dolgoročno sanacijo območja. Ta ni mogoča samo z dobavo hrane, medicinsko oskrbo itd. Evropska komisija je Hrvaški za obnovo ključne infrastrukture in za stroške sanacije ter samega reševanja ob poplavih namenila 8,86 milijona evrov (MVEP 2014).

Hrvaška je poleg izvajanja reševanja v lastni državi ponudila pomoč tudi BiH ter Srbiji. Tako je srbskemu in bosanskemu Rdečemu križu in Rdečemu polmesecu zagotovila finančno pomoč v višini 20.000 evrov. BiH je Hrvaška poslala 2 helikopterja, 9 motornih čolnov, 15 vozil, ekipo za civilno zaščito in 52 policistov. Skupaj so rešili in evakuirali preko 1.000 ljudi in dostavili preko 90.000 vreč s peskom. Srbiji je Hrvaška poslala 4 potapljače in 2 policista. Prav tako je Srbiji po končani operaciji v vzhodnem delu Hrvaške ponudila 2 motorna čolna,

5 vozil, po eno ekipo civilne zaščite in gasilcev ter sistem za prečiščevanje vode (MVEP 2014).

5.3 Mednarodna pomoč v okviru OZN

BiH

Združeni narodi so do 30. maja 2014 v BiH dostavili 90 ton najnujnejših potrebščin, opreme in ostale oskrbe. OZN je v BiH skrbela za koordinirano mednarodno akcijo odziva na poplave. V prvih dneh poplav so uradi in orodja OZN prispevali 5,5 milijona dolarjev in dostavili 3 milijone dolarjev vredno pomoč ter reševalne ekipe. OCHA, IOM, UNDP, UNICEF, UNFPA, UNCHR, WHO in WFP so zagotavljali hrano, vodo, medicinske pripomočke, vodne črpalke in generatorje za ljudi, prizadete ob poplavah. OZN je vso našteto pomoč izvajala v sodelovanju z Ministrstvom za varnost in vlado na vseh nivojih, Civilno zaščito ter nevladnimi organizacijami po državi. UNDP je izvedla specifikacijo nevarnih minskih polj in tako zagotovila varno pot domov (evakuiranim) in posledično obnovo na prizadetih območjih. Ena izmed prioritet BiH jebilo namrečreševanje poljedelstva in živinoreje, ki je bilo prvi teden po poplavah ključnega pomena za omilitev škode na kmetijah. UNDP je tesno sodeloval z ministrstvi, kmečkimi zadrugami in podjetji, da bi kupili semena, gnojila, krmo za živali ter cepiva in tako omilili potencialne dolgotrajne negativne učinke na lokalno ekonomijo. Cilj je bil namreč, da bi bosanski kmetje v juniju ponovno sadili po poljih in tako zagotovili zadostno količino hrane za živino. Skupno je UNDP prispeval 200 ton koncentrirane hrane za 1.000 glav živine, 300 ton gnojila in 2.500 vreč semen, ki zadostujejo za nasaditev 1.000 hektarjev polj (United Nations 2014).

Poleg tega so OZN, EU in Svetovna banka izvedle hitro oceno potreb v smislu razsežnosti škode in potrebne pomoči za ponovno vzpostavitev skupnosti in njenega gospodarstva. OZN je zadnji teden junija v okviru programa za odziv na poplave aktivirala 600 delavcev, ki jih koordinira UNDP. Delavci so čistili in odpravljali škodo v mestih Bijeljina, Šamac, Doboj, Žepče, Maglaj, Odžak in Orašje. V nekaterih mestih so aktivirali konstrukcijske družbe, da so popravljali cestne komunikacije. Uradi OZN so v okviru pomoči ljudem, prizadetih v poplavah, organizirali poletne kampe mladih (United Nations 2014).

Srbija

Na zaprosilo Srbije za mednarodno pomoč je sledil takojšen odziv OZN. CERF (The United Nations Central Emergency Response Fund) je Ekipi Združenih narodov v Srbiji prispeval 1,8

milijona dolarjev za humanitarno pomoč na prizadetih območjih. Denar naj bi razdelili po posameznih agencijah Združenih narodov, ki so delovale v Srbiji, in na tak način omočili njihovo delovanje. UNDP je Srbiji dodelil takojšno finančno pomoč v vrednosti 100.000 dolarjev. Ekipe UNDAC in OCHA so v Srbijo prispeli v 24 urah. Mobilizirala jo je OCHA. Ekipe z devetimi strokovnjaki si je v desetih dneh terenskega dela ogledala opustošena območja in podala predlog prijema za čim hitrejšo in učinkovito vzpostavitev stanja pred poplavami. V okviru UN se je odzvala tudi agencija WFP, ki je v Srbijo poslala 4 letala s humanitarno pomočjo. V Srbijo je agencija dostavila 15 čolnov, 36 generatorjev, 3 sisteme za prečiščevanje vode, 90 cistern vode, 749 kilogramov tablic z visoko energijsko vrednostjo in 12.000 kilogramov odej, kuhinjskih kompletov in higienskih sredstev. Agencija FAO (Food and Agriculture Organizations– Organizacija za prehrano in kmetijstvo) je zbirala predvsem podatke o prizadetih pridelkih in živini. Iz lastnih sredstev je namenila 600.000 dolarjev, da bi nudila takojšnjo pomoč kmetom, ki so jih prizadele poplave. Svoje je dodala tudi agencija UNICEF, ki je v Srbijo poslala 2 vodni črpalke, 2.000 kompletov za osebno higieno in 5.000 odej ter Srbiji pomagala tudi na področju zdravstva. Skupaj z Ministrstvom za zdravje in Inštitutom za javno zdravstvo je namreč izdala 50.000 knjižic, ki so staršem in njihovim otrokom narekivale varno vrnitev v domove. UNICEF je za otroke, prizadete v poplavah, organizirala »otrokom prijazna območja«, kjer so otrokom z igračami, knjigami in izobraževalnimi sredstvi nudili psihosocialno podporo in rekreativne dejavnosti. UNFPA (United Nations Population Fund) je pomagala razseljenim ljudem. Higienska sredstva so dostavili v romska naselja in ostale romske skupnosti. Pomagala je tudi starejšim ljudem. Skupaj je razdelila 3.000 kompletov za osebno higieno. Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) je skrbela za obbolele ljudi. Več kot 10.000 ljudem z akutnimi in kroničnimi obolenji je nudila prvo pomoč. Na prizadeta območja je dostavljala opremo za prečiščevanje vode in cisterne z vodo. V sodelovanju z Ministrstvom za zdravje in Inštitutom za javno zdravstvo je organizacija izvajala zdravstveno pomoč v obliki zdravstvenih nasvetov, izdaje letakov z informacijami o zdravstvenem odzivu na poplave in v obliki številnih zdravstvenih strokovnjakov na poplavljenih območjih. Organizacija UNESCO (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) je prispevala 50.000 dolarjev. Denar je namenila za obnovo kulturnih in izobraževalnih objektov (UNDP in Serbia 2014).

Hrvaška

Ob poplavah na Hrvaškem se je od agencij in uradov OZN najbolj angažiral UNDP. Hrvaški center za razminiranje je namreč potrdil, da je bilo poplavljenih 2.244.957 kvadratnih metrov

nevarnega področja (Vukovarsko-srijemska županija), kjer bi še lahko bila minska polja. Zaskrbljen zaradi nastale situacije je UNDP ustanovil projekt »Hiter odziv na poplave na Hrvaškem«. Ta naj bi omogočil pregled in oceno potreb za poplavljenе sumljive površine, hkrati pa priporočil kratke-, srednje- in dolgoročne strategije za rešitev problema minskih polj. Prvotni namen programa je bil omogočiti varen povratek ljudi v domove, ki so jih prizadele poplave. Belin Goslin, strokovnjak UNDP-ja za razminiranje, je poudaril, da želijo pregledati in razminirati poplavljenā področja, na katerih bi lahko ležale mine. S tem bi se namreč oblasti prepričale o varnem povratku ljudi v domove. V ta namen je UNDP prispeval 100.000 dolarjev (UNDP u Hrvatskoj 2014).

OZN je tako kot Srbiji in BiH tudi Hrvaški namenil pomoč v obliki vodnih črpalk, odej, vode, higienskih sredstev itd., vendar so bile dodeljene količine bistveno manjše kot pri dveh omenjenih državah. Hrvaška si je pri odzivu na poplave večinoma pomagala kar sama, poleg tega pa je pomoč ob poplavah izvajala še v Srbiji in BiH.

Po analizi virov glede mednarodne pomoči OZN prizadetim državam ob poplavah lahko podam splošno oceno ustreznosti pomoči. OZN se je nemudoma odzvala na mednarodno pomoč. Na prizadeta območja je pošiljala strokovnjake, ekipo UNDAC, humanitarne potrebščine, opremo, sile in sredstva. Pomoč s strani OZN je bila velikodušna. V nudenje pomoči so bili vključeni praktično vsi mehanizmi in orodja, ki jih ima OZN na voljo za tovrstne intervencije. Tako je organizacija pomagala praktično na vseh področjih nudenja pomoči. Prizadetim državam so pomagali finančno in v obliki takojšnje reševalne pomoči. Velikodušnost so izkazovali z razdeljevanjem hrane, vode, medicinskih pripomočkov, pripomočkov za higieno, črpalkami, helikopterji itd. OZN je pomagala tudi pri vračanju evakuiranih v svoje domove. Na Hrvaškem in ponekod v BiH je bila namreč velika nevarnost minskih polj, na katere bi lahko naleteli. Sklenem lahko, da je bila pomoč OZN hitra, vseobsegajoča in ustrezna.

5.4 Mednarodna pomoč v okviru NATO

BiH

V odzivu na poplave v BiH je Sarajevo 21. maja 2014 obiskal generalni sekretar NATA, Fogh Rasmussen. Izrazil je sožalje ob žrtvah uničujočih poplav ter obljubil pomoč. Povedal je, da je BiH prošnjo za mednarodno pomoč že naslovila na EADRCC. Odziv članic NATA in držav partneric je bil velikodušen. Odzvalo se je kar 21 držav članic in članic Partnerstva za mir: Albanija, Azerbajdžan, Avstrija, Belgija, Bolgarija, Hrvaška, Makedonija, Nemčija,

Madžarska, Japonska, Črna Gora, Latvija, Luksemburg, Slovaška, Slovenija, Turčija, Velika Britanija, ZDA, Češka, Francija in Romunija. Na prizadeta območja so pošiljali helikopterje, ladje, finančno pomoč, hrano, pitno vodo itd. Najhitreje se je na zaprosilo odzvala Albanija, 17. maja 2014, in Bosni dodelila 2 mini kombija, 5 čolnov ter ekipo 15 strokovnjakov. Sledila je še pomoč ostalih držav, ki so na prizadeta območja dostavljale hrano, vodne črpalke, sisteme za prečiščevanje vode, odeje, tovorna vozila, čolne, generatorje, čisto vodo itd. BiH je v okviru NATA prejela tudi nekaj denarja. Kanada je Rdečemu križu BiH prispevala 200.000 dolarjev, Češka 182.000 evrov, Nemčija 1.000.000 evrov, Grčija 100.000 evrov itd. Če izpostavimo ZDA, so BiH dostavili 15 vodnih črpalk, 257 spalnih vreč, 400 rjuh, 391 odej, 7 generatorjev, 13 motornih čolnov, ZDA pa so BiH namenile tudi 1,5 milijona dolarjev denarnih sredstev za sežigalnice mrtvih živali, generatorje, vodne sisteme, semena (NATO 2014).

Srbija

Podobno kot BiH je tudi Srbija naslovila prošnjo za mednarodno pomoč na EADRCC, ki deluje v okviru NATA. V primeru Srbije se je na pomoč odzvalo kar 26 držav članic NATA in Partnerstva za mir. Na prizadeta območja so pošiljale reševalne ekipe, čolne, vodne črpalke, helikopterje in humanitarno pomoč. Kar se tiče članic NATA, so pomoč prispevale: Slovenija, Bolgarija, Češka, Madžarska, Francija, Hrvaška, Italija, Nemčija, Turčija, Danska, Slovaška, Nizozemska, Norveška, Velika Britanija, Luksemburg, Grčija, Albanija in ZDA. Poleg naštetih darovanih dobrin so Češka, Nizozemska, Norveška in ZDA Srbiji namenile tudi finančno pomoč (Atlantski Savet Srbije 2014).

Poleg držav članic NATA so pomoč prispevale tudi nekatere članice Partnerstva za mir. Te so podobno kot zgoraj naštetedržave v Srbijo pošiljale čolne, vodne črpalke, reševalne ekipe, različna vozila, helikopterje in humanitarno pomoč v obliki odej, hrane, pitne vode, oblačil, higienskih pripomočkov itd. Črna Gora in Rusija sta ponudili tudi finančno pomoč. V okviru Partnerstva za mir so poleg Rusije in Črne Gore pomoč nudile še: Azerbajdžan, Avstrija, Belorusija, Makedonija, Švedska in Švica (Atlantski Savet Srbije 2014).

Po analizi uradnih virov NATA lahko razberemo, da so se članice pri nujenju mednarodne pomoči BiH in Srbiji velikodušno odzvale. Po prošnji za mednarodno pomoč 15. maja 2014 se je najprej, 17. maja 2014, odzvala Albanija. Sledili so odzivi ostalih držav (21 se jih je odzvalo za pomoč BiH in 26 za pomoč Srbiji). Odziv je bil hiter. Države so opremo, nujne pripomočke, sile in ostala sredstva začela pošiljati že dva dni po zaprosilu na pomoč. Po

navajanju NATA je osebje nudilo strokovno pomoč na vseh področjih delovanja. Na tej točki torej sklepam, da je bila pomoč NATA na prizadetih območjih ustrezna.

5.5 Mednarodna pomoč EU

Srbija in BiH

Evropska Unija je 15. maja 2014 zvečer aktivirala Mehanizem CZ EU, prek katerega je izvajala koordinirano pomoč. Pozivu na pomoč se je v okviru Mehanizma CZ EU odzvalo kar 23 držav članic EU. Omenjena pomoč je pomagala pri reševanju življenj, prečrpavanju vode iz zgradb, vzpostavitvi električnega omrežja, pri razdelitvi hrane itd. Prek mehanizma je pomoč nudilo 23 držav članic. Ekipe znotraj Mehanizma CZ EU so rešile več kot 1.700 ljudi v BiH. CZ EU je Srbiji in BiH pomagal pri nudenju pomoči, hkrati pa je skrbel za koordinacijo prihajajoče evropske pomoči. EU je prek Rdečega križa in Rdečega polmeseca prispevala k zapolnitvi nekaterih najbolj kritičnih lukenj pri takojšnji izvedbi pomoči v obeh državah. Glede na potrebe, po katerih sta zaprosili državi, je organizacija porabila 3 milijone evrov za zagotavljanje čiste pitne vode (vključujoč tablete za prečiščevanje vode in popravilo vodnjakov), hrane, higienskih in gospodinjskih kompletov, odej in žimnic. Prav tako je ranljivim skupinam in manjšinam zagotovila dostop do ustrezne pomoči. Skupno je organizacija pomagala okoli pol milijona ljudem. Kasneje je v odzivu na uničujoče poplave Srbiji in BiH prispevala še dodatnih 65 milijonov evrov za odpravo posledic po poplavah. Mehanizem CZ EU je prizadetima državam poslal po eno ekipo strokovnjakov, ki so bili odgovorni za koordinacijo prihajajoče evropske pomoči in za podporo lokalnim oblastem. Prav tako je Srbiji in BiH poslal osebje za humanitarno pomoč, da bi v sodelovanju z ostalimi humanitarnimi organizacijami omogočala lažji dostop do humanitarnih dobrin. Evropska komisija je omogočila satelitsko poslikavo poplavljenih območij. Izdala je več kot 50 map, ki so bile v pomoč prizadetim državam in tistim, ki so nudili mednarodno pomoč. Evropska komisarka za humanitarno pomoč in krizno odzivanje, Kristalina Gerogieva, je obiskala obe državi in se sestala z njunimi predstavniki. Obiskala je tudi najbolj prizadete kraje in se srečala z nekaterimi evropskimi ekipami, ki so delovale v odzivu na pomoč (Evropska komisija 2014c).

V okviru EU je delovala tudi EUFOR ALTHEA (Evropske vojaške sile Althea), ki je izvajala podporo oblastem obeh držav, da bi določili nevarna območja min, ki so jih dosegle poplave (Evropska komisija 2014).

EU je nudenje podpore prizadetima državam nadaljevala tudi v sodelovanju z mednarodnimi finančnimi institucijami. Na tej osnovi je EU mobilizirala Instrument za predpristopno pomoč, da bi zadovoljila potrebe po obnovi (Evropska komisija 2014).

Srbija (kot država v pristopnih pogajanjih po vstopu v EU) je upravičena do Solidarnostnega sklada EU (EU Solidarity Fund) za pomoč ob nesrečah pod enakimi pogoji, kot veljajo za države članice EU. Tako je Srbija od Solidarnostnega sklada dobila 60,2 milijona evrov. Ti bodo namenjeni kritju stroškov, nastalih ob pomoči pri obnovi osnovne infrastrukture in storitev pri zapolnitvi sklada za nujne primere, pri kritju stroškov reševalnih operacij ter stroškov čiščenja prizadetih območij. Sklad je sicer namenjen državam članicam in državam, ki se pogajajo za vstop v EU, v primeru, da potrebujejo pomoč po naravnih nesrečah. Ne moremo ga koristiti ob škodi, ki je nastala na nezavarovanih objektih in stvareh, prav tako sklad ne pokriva privatnih izgub (tudi v kmetijstvu). Dolgoročni ukrepi, kot so trajne obnove in gospodarska sanacija, niso upravičeni do omenjenega sklada (Evropska komisija 2014).

EU je svojo solidarnost izkazala tudi ob želji po pomoči pri obnovi in rekonstrukciji Srbije ter BiH. V ta namen je Evropska komisija odobrila 62 milijonov evrov za odziv za kratko- in srednjeročne potrebe na prizadetih območjih. Denar je namenjen podpori obnove javne infrastrukture (šol in socialnih centrov) in za osnovno opremo podjetij ter kmetij, da bi ponovno začele s svojim delovanjem. EU obljublja tudi dolgoročno denarno pomoč, ki naj bi bila odobrena za obnovo in rekonstrukcijo v obdobju 2014–2020 (Evropska komisija 2014).

Specifikacijo podatkov o nudeni pomoči Srbiji in BiH s strani držav v okviru Mehanizma CZ EU sem uredil v dveh ločenih preglednicah (glej prilogo C).

Hrvaška

Hrvaška je zaradi poplav, ki so prizadele številne ljudi na različnih območjih po državi 23. maja 2014, izdala poziv za mednarodno pomoč. Po poročilu o potrebah, ki jih potrebuje Hrvaška za nadzor nad krizo, je EU ugotovila, da lahko največ pripomore s finančno pomočjo. Razlog za to je dejstvo, da je Hrvaška reševalno pomoč izvajala v lastni režiji. Vse razpoložljive sile so delovale na prizadetih območjih, da bi utrjevali in gradili nove nasipe, delili hrano, vodo, reševali ljudi in odstranjevali trupla živali. Hrvaška je bila zaskrbljena tudi zaradi minskih polj, ki so predstavljala veliko nevarnost za ljudi, ki so se vračali v svoje domove. Prav tako se je povečevala nevarnost velikega števila komarjev na poplavljenih območjih. Težave s komarji je reševala s pomočjo EU (Evropska komisija 2014a).

Evropski komisar za regionalno politiko, Johannes Hahn, je skoraj 5 mesecev po poplavah na Hrvaškem, tj. 10. oktobra 2014, napovedal denarno pomoč v vrednosti 8,96 milijona evrov. Denar se črpa iz solidarnostnega sklada EU (Evropska komisija 2014b).

Po opisu in analizi mednarodne pomoči s strani EU lahko podam nekaj sklepnih misli. Po analizi podatkov glede pomoči EU lahko ugotovimo, da je bila ta ažurna in korektna. Mehanizem CZ EU je bil aktiviran že dan po zaprosilu za mednarodno pomoč, v okviru mehanizma se je odzvalo kar 23 držav članic EU. Te so prizadetim državam pomagale na različne načine. Poleg takojšnje reševalne pomoči so državam pomagale tudi na finančnem, psihosocialnem, humanitarnem področju. Države so prek Mehanizma CZ EU ljudem pomagale neposredno ob poplavah. Njeni predstavniki so izvajali evakuacije, dostavljali hrano, umikali trupla živali, izsuševali prostore, ljudem omogočali stike z najbližjimi itd. EU si je in si še vedno prizadeva za čimprejšnjo vzpostavitev stanja pred poplavami, da bi se prizadete države lahko postavile na noge in začele proizvajati lastne produkte. V ta namen državam tudi ustrezno pomaga. Na tej točki lahko potrdim, da je Mehanizem CZ EU ob odzivu na zaprosilo za pomoč ob poplavah na Hrvaškem, v BiH in Srbiji upravičil svoj namen. Države so se v okviru mehanizma namreč ažurno odzvale na zaprosilo držav, ki situacije niso mogle obvladati v lastni režiji, prav tako so skrbele za koordinacijo poteka reševanja prek Centra za spremljanje in obveščanje in skupnega informacijskega sistema, ki skrbita za povezovanje kontaktnih točk vseh sodelujočih držav. Mehanizem CZ EU je sodeloval pri prevozu sil (strokovnjaki in prostovoljci, ki so pomagali žrtvam poplav na različne načine), sredstev pomoči (hrana, voda, odeje, obleke, žimnice, črpalke, sušilnike, tableta za prečiščevanje vode itd.) in opreme, ki so jo države ponudile prizadetim državam. V tem delu magistrskega dela lahko torej zaključim, da je bila pomoč Mehanizma CZ EU ustrezna.

5.6 Mednarodna pomoč Rdečega križa in Rdečega polmeseca

Srbija in BiH

Rdeči križ in Rdeči polmesec sta ob poplavah v BiH ter Srbiji sodelovala pri odzivu na katastrofalne poplave. Ekipe Rdečega križa so tesno sodelovale s sektorjem upravljanja in reševanja ter lokalnimi oblastmi, da bi pomagale pri evakuaciji ljudi na prizadetih območjih Srbije in BiH (IFRC 2014a).

V Srbiji je 6.889 delavcev Rdečega križa in prostovoljcev sodelovalo pri reševanju in pomoči ljudem, prizadetim v poplavah. Delali so 783.151 ur in medtem razdeljevali odeje, dostavljali

gumijaste čolne in konzerve hrane. Skupno naj bi Rdeči križ Srbije sodeloval pri reševanju 5.020 ljudi, evakuiral naj bi jih 16.389. Rdeči križ Srbije naj bi skupno razdelil 42.000 že pripravljenih obrokov hrane ter 135.000 konzerv. Rdeči križ je s svojimi mobilnimi enotami v začetnih fazah poplav skrbel za prečrpavanje vode iz zasebnih in javnih zgradb. Operacija je bila na nekaterih območjih ovirana zaradi podrtih mostov in neprevoznih cest. Ekipe so po svojih najboljših močeh (s čolni, terenskimi vozili in peš) nadaljevale z urgentnim dostavljanjem pripravljenih obrokov, pitne vode, odej, žimnic, otroških posteljc, gumijastih čolnov in higienskih pripomočkov. Prav tako so ekipe Rdečega križa sodelovale pri čiščenju blata in ostale nesnage na prizadetih območjih. V Beogradu je Rdeči križ skrbel za vseh 5 zbirnih centrov, kamor so nastanili evakuirane ljudi (IFRC 2014).

Koordinacijo pomoči in reševanja Rdečega križa Srbije je izvajala Mednarodna federacija Rdečega križa (IFRC) in Rdečega polmeseca. IFRC je Rdečemu križu Srbije prispeval skoraj 291.000 švicarskih frankov. V sodelovanju z avstrijskim Rdečim križem se je v Srbiji odvil projekt Hitre obnove reke Morave. Posredni pomen projekta in ostalih aktivnosti je izboljšati razmere za življenje na prizadetih območjih. Rdeči križ Srbije si je po poplavah prizadeval za čimprejšnjo obnovo in vzpostavitev stanja pred poplavami. Pri tem so mu pomagali Rdeč križ Avstrije, Švice in Nemčije (IFRC 2014).

Tabela 5.1: Preglednica sušenja prostorov in zgradb po mestih s strani Rdečega križa Srbije

	MESTO	število suhih zgradb	število m ² obdelanih prostorov	število sušilcev zraka	število delovnih ur
1.	Obrenovac	3	1.500	24	6.410
2.	Lazarevac	79	5.317	44	13.095
3.	Šid	160	9.400	30	21.190
4.	Svilajnac	381	19.050	127	26.670
5.	Paraćin	419	15.084	27	19.320
6.	Kraljevo	84	6.263	11	11.360
7.	Ljig	46	2.530	10	6.288
8.	Lučani	24	1.130	6	4.080
9.	Čačak	33	1.964	20	4.605
10.	Smederevo	5	200	5	250
11.	Prokupje	17	940	12	8.502

12.	Topola	12	660	6	192
13.	Požega	10	600	3	2.882
14.	Valjevo	22	1.150	2	730
15.	Kuršumija	29	1.570	10	770
16.	Arilje	12	700	4	420
SKUPAJ		1.336	68.058	341	123.764

Vir: IFRC (2014).

V BiH so ekipe Rdečega križa na najbolj prizadetih območjih dostavljale hrano in pitno vodo. Ker je bil dostop z vozili do nekaterih vasi onemogočen, so hrano ter pitno vodo dostavljali kar peš, s terenskimi vozili ali celo s čolni. Na severu države so oblasti v sodelovanju z vsestranskimi reševalnimi ekipami postavile začasne nastanitvene prostore za evakuirane. Rdeči križ je pomagal izvajati medicinsko pomoč evakuiranim ter gradil nasipe za obrambo pred nadaljnjimi poplavami (IFRC 2014b).

Mednarodna federacija Rdečega križa in Rdečega polmeseca je spodbujala k ustanovitvi skladov in zbiranja denarja prek Sklada solidarnosti Rdečega križa (Disaster Relief Emergency Fund), ki je namenjen takojšnji finančni pomoči nacionalnim Rdečim križem. Pri financiranju Rdečega križa BiH so tako sodelovale mnoge države. Financiranje je potekalo bilateralno in prek »poziva na pomoč« ob nesreči. Mednarodni federaciji Rdečega križa, ki financira Rdeči križ BiH, so denarno pomoč pomudili Rdeč križ ZDA, Avstrije, Bolgarije, Kanade, Hrvaške, Češke, Danske, Nemčije, Japonske, Makedonije, Črne Gore, Nizozemske, Norveške, Romunije, Slovenije, Švedske in Švice ter Rdeči polmesec Irana, Turčije in Arabskih Emiratov. IFRC je za potrebe izvajanja operacij v BiH pošiljala tehnično pomoč. Rdeči križ Švice (z BiH ima sklenjen bilateralni sporazum) je med poplavami v BiH stalno pošiljal podporo v obliki čistilnih, dezinfekcijskih in sušilnih pripomočkov. Rdeči križ Avstrije, ki je BiH nudil podporo na bilateralni in multilateralni ravni, in Rdeči križ Švice sta izvajala podporo za obnovo življenjsko potrebnih stvari in objektov (tudi stanovanj in hiš). Rdeči križ Avstrije je v BiH poslal ekipo, ki je vzpostavila laboratorij za testiranje kvalitete vode in skušala vzpostaviti čim višjo raven higiene med prebivalci. IFRC je na območju BiH razporedila ekipo za oceno stanja in koordinacijo, da bi podala trdno oceno potreb, zagotovila koordinacijo z ostalimi akterji ter vzpostavila akcijski plan. Ocene in koordinacijo je ekipa izvajala na področju zdravstva, psihosocialne podpore, vode in sanitarij, razdeljevanja pomoči, materialov za obnovo hiš in nujno potrebnih življenjskih potrebščin (IFRC 2014).

Rdeči križ BiH je skupno razdelil 26.664 neživilskih potrebščin in paketov ter 3.500 zavitkov hrane v konzervah. V okviru Rdečega križa so razdelili 8.740 higienskih kompletov, 2.500 cistern vode, 5.949 parov gumijastih škornjev, 40 vodnih črpalk in 2.500 enot za dezinfekcijo. Prav tako je Rdeči križ skrbel za poučevanje prostovoljcev o promoviranju higiene in prečiščevanju vode. V zavetiščih je poskrbel za razdelitev 3.300 odev, 3.300 žimnic, 40 vodnih črpalk, 40 sušilcev in 1.000 kosov orodja za čiščenje. Rdeči križ je ljudi pospremil ob vrnitvi v njihove domove in jim priskrbel 2.500 enot dezinfekcijskih sredstev (IFRC 2014).

Za lažji pregled sem podatke o predmetih, ki jih je razdelil Rdeči križ BiH v Federaciji BiH, Republiki Srbski in Okrožju Brčko, zbral v treh ločenih tabelah (glej prilogo Č).

Delavce Rdečega križa BiH in njegove prostovoljce je izobraževal IOM (Institute of Medicine), da bi v mesecih po poplavah lažje izvajali psihosocialno pomoč v mestih Šamac, Banja Luka, Bijeljina, Orašje, Tuzla, Zenica, Sarajevo, Žepče, Kiseljak, Vlasenica, Prijedor, Doboj in Maglaj. Aktivnosti na področju psihološke in socialne pomoči so skozi komunikacijo in distribucijo ključnih sporočil in informacijskih točk v skupnostih dosegle celotno prizadeto skupnost. Pri aktivnostih, povezanih s psihosocialo, ne gre za samostojen projekt, ampak je ta vključen v program celostne obnove (IFRC 2014).

Hrvaška

Po katastrofalnih poplavah v sredini maja, ki so prizadele severovzhodni del Hrvaške, je Rdeči križ Hrvaške nemudoma mobiliziral enote in pričel z reševanjem in pomočjo najbolj ogroženim (Croatian Red Cross 2014).

Čez 1.700 usposobljenih prostovoljcev in na stotine spontanih prostovoljcev se je žrtvovalo, da bi pomagali ob poplavah. V dveh mesecih so žrtvovali 112.000 ur dela. Skupaj s hrvaško vojsko so zagotovili 95.000 toplih in 150.000 že pripravljenih obrokov, da bi nahranili prizadete ljudi. V začetnih fazah reševanja je Rdeči križ prizadetim zagotavljal še vodo, higienska sredstva in zavetišča. Rdeči križ je družinam pomagal pri prečrpavanju vode in sušenju vlage iz hiš. V dveh mesecih so uspeli posušiti preko 100 enodružinskih hiš, skupaj z javnimi zgradbami in šolami. Prav tako so s sušilniki in ventilatorji pomagali še 150 gospodinjstvom (Croatian Red Cross 2014).

Rdeči križ Hrvaške je podobno kot Rdeči križ BiH po poplavah poskrbel za psihosocialno podporo najbolj prizadetim. Angažiral je ekipe usposobljenih prostovoljcev, da so s pogovori in pravilnim pristopom pomagali ljudem, ki so največji psihološki šok doživeli šele, ko so se

vračali v svoje domove. Rdeči križ Hrvaške je poskrbel tudi za tako imenovano »storitev sledenja«, ki je družinam pomagala poiskati svoje najbližje in jih ponovno združiti. Poleg humanitarne in psihosocialne pomoči je Rdeči križ zagotavljal tudi logistično podporo 117 članom Nacionalne intervencijske ekipe in osebju na terenu (Croatian Red Cross 2014).

Glavne aktivnosti Nacionalne intervencijske ekipe Rdečega križa Hrvaške:

- organizacija in distribucija humanitarne pomoči evakuiranim in prizadetim,
- upravljanje in vodenje prostovoljcev,
- komunikacija in usmerjanje lokalne populacije,
- ocena terena in poročanje,
- storitev sledenja,
- upravljanje in vodenje prostovoljcev Rdečega križa,
- ozaveščanje o higieni v zbirnih centrih,
- logistična podpora članom Psihosocialne ekipe,
- sprotne ocene potreb na prizadetih območjih (Croatian Red Cross 2014).

Rdeči križ Hrvaške je vsakemu, ki ga je prizadela poplava, izročil določeno vsoto denarja. Denar so velikodušno prispevali ljudje iz območij, ki niso bila ogrožena. Skupaj so zbrali kar 9,8 milijona švicarskih frankov. Posameznik je tako prejel 4.000 kun (640 švicarskih frankov). Na Rdečem križu so povedali, da je po njihovih izkušnjah denar tisti, ki družinam najučinkoviteje pomaga pri vzpostavljanju normalnega življenja (Croatian Red Cross 2014).

Mednarodna federacija Rdečega križa in Rdečega polmeseca je v sodelovanju z Rdečim križem Hrvaške pobliže spremljala dogajanje in situacijo na prizadetih območjih. IFRC je Rdečemu križu Hrvaške ponudil tudi neposredno pomoč (z ekipami), če bi ta za njo zaprosil (Croatian Red Cross 2014).

6 ŠTUDIJA PRIMERA SLOVENSKE DRŽAVNE IN OBČINSKE POMOČI OB POPLAVAH NA HRVAŠKEM, V BIH TER SRBIJI

BiH in Srbija sta ob poplavah, ki so jih prizadele maja 2014, zaprosili za mednarodno pomoč na bilateralni ravni in prek Mehanizma CZ EU. Slovenija se je klicu na pomoč odzvala ažurno in bila med prvimi, ki so prizadetima državam nudili mednarodno pomoč. Slovenija je pri mednarodni pomoči Hrvaški sodelovala v smislu materialnih in finančnih sredstev. Hrvaška je namreč reševanje in pomoč večinoma izvajala v lastni režiji (URSZR 2014).

Za lažje razumevanje slovenskega nujenja mednarodne pomoči BiH in Srbiji bom najprej razjasnil razdelitev nujenja slovenske mednarodne pomoči glede na to, v okviru katere organizacije oziroma institucije je nudila pomoč. Srbija in BiH sta 15. maja 2014 izdali zaprosilo za mednarodno pomoč. Slovenija se je odzvala hitro in pomoč (uradno) nudila prek Mehanizma CZ EU. Kar se tiče občinske pomoči, je Mestna občina Ljubljana nudila pomoč bilateralno medobčinsko z vednostjo in sodelovanjem države. Pomoč so nudile še nekatere druge občine povsem samostojno in brez vednosti države (USRZR 2014).

Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje ima vzpostavljeno zelo dobro sodelovanje s pristojnima organoma za ukrepanje ob nesrečah v Bosni in Hercegovini in v Srbiji. Tako Slovenija sodeluje s Sektorjem za zaščito in reševanje Ministrstva za varnost Bosne in Hercegovine ter s Sektorjem za izredne razmere Ministrstva za notranje zadeve v Srbiji. Z Bosno in Hercegovino je bil leta 2011 podpisan sporazum med vladama obeh držav o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, medtem ko je bilo s Srbijo 17. junija 2014 podpisano pismo o nameri za podpis dvostranskega sporazuma. Izredno intenzivno je tudi sodelovanje v okviru regionalnih pobud, predvsem Pobude za pripravljenost na nesreče in njihovo preprečevanje v Jugovzhodni Evropi (DPPI SEE) ter v okviru projektov Instrumenta predpristopne pomoči za države kandidatke in potencialne kandidatke za članstvo v EU (projekt IPA na področju civilne zaščite, ki je potekal od 2010 do 2013, in projekt IPA 2 na področju civilne zaščite, ki se je začel 2013 in bo zaključen leta 2015. Projekt izvaja Uprava RS za zaščito in reševanje v vlogi vodilnega partnerja skupaj s konzorcijskimi partnerji) (URSZR 2014).

6.1 Reševalna in druga pomoč Slovenije

Kot zanimivost in začetno orientacijo najprej navajam nekaj števil v smislu vrednosti slovenske državne pomoči v evrih. Slovenija je v BiH ter Srbijo napotila čolne, zmogljive črpalke, helikopterje in strokovnjake za posamezna področja. Skupna vrednost te napotitve znaša 414.443,51 €. Za potrebe nujenja pomoči BiH se je porabilo 238.839,86 €, ostalih 175.603,65 € pa za Srbijo. Prevoz humanitarne pomoči na prizadeta območja je s svojimi vozili izvajala Slovenska vojska. Za to je bilo porabljenih še dodatnih 80.000 € (URSZR 2014).

Skupni vrednosti reševalne ter druge pomoči BiH, Srbiji in Hrvaški so pripomogli še:

- MOL (90.000 €),
- dobrodelni koncert Preplavimo Kongresni trg (60.000€),
- Rdeči križ (243.000 €) ,
- Karitas (122.000 €) ,
- dobrodelni koncert v Kinu Šiška (3.000 €) in
- slovenski Lions klubi (120.000 €).

Slovenska mednarodna pomoč Srbiji, BiH in Hrvaški tako skupno znaša 1.132.443,51€(podrobnejša specifikacija prispevkov posameznih institucij in koncertov sledi v poglavju 6.6) (URSZR 2014).

Reševalna pomoč

Že dan po zaprosilu BiH in Srbije za mednarodno pomoč je Slovenija na poplavljenih območjih napotila usposobljene in opremljene sile za zaščito, reševanje in pomoč. Za potrebe reševanja na vodi, iz vode in za prečrpavanje vode so bile sile opremljene s čolni, visoko zmogljivimi črpalkami ter helikopterji. Na poplavljenih območjih je od 17. do 31. maja 2014 skupno delovalo več kot 150 pripadnikov sil za zaščito, reševanje in pomoč. Gre za pripadnike Civilne zaščite, Slovenske vojske in Policije, ki jih jena prizadeta območja (v okviru Mehanizma CZ EU) napotila Uprava RS za zaščito in reševanje. Pridružilo se jim je še 111 gasilcev, ki so jih kot bilateralno pomoč na prizadeta območja poslale občine (URSZR 2014).

6.2Prevoz humanitarne pomoči, ocenjevanje škode, drugo

Prevoz humanitarne pomoči

V okviru Ministrstva za obrambo, Uprave RS za zaščito in reševanja ter Slovenske vojske je bilo v BiH ter Srbijo prepeljano (v humanitarnih konvojih) 58 tovornjakov materialne pomoči, ki so jo zagotovile humanitarne organizacije. Skupaj so prepeljali preko 705 ton humanitarnega materiala (hrana, oblačila, semena). Za potrebe prevoza je bilo uporabljenih več kot 110 vozil Slovenske vojske, ki so prevozila okoli 120.000 km. Na terenu prizadetih območij je maja in junija delovalo 300 pripadnikov Slovenske vojske. V smislu podpore organizaciji in pripravi aktivnosti je Slovenska vojska aktivirala še dodatnih 150–200 pripadnikov (URSZR 2014).

Ocenjevanje škode – sodelovanje v mednarodni ocenjevalni skupini: pripadnik civilne zaščite in tehnični strokovnjak za urejanje voda, Jože Papež, je od 28. maja do 14. junija 2014 prek nominacije Uprave RS za zaščito in reševanje v EU (ekipa za zaščito) sodeloval v mednarodni skupini za oceno posledic katastrofalnih poplav v BiH. V strokovni skupini za področje urejanja voda in hudournikov po poplavah so delovali 4 strokovnjaki, ki so (upoštevajoč mednarodno metodologijo) pripravili oceno posledic in stanja ter priporočila za sanacijo. Vloga slovenskega strokovnjaka v skupini je bila ključnega pomena. Njegovo strokovno znanje, poznavanje regije in jezika ter že vzpostavljeno sodelovanje in stiki so pripomogli k lažjemu komuniciranju, sodelovanju z lokalnimi oblastmi in učinkovitemu izvajanju ocenjevanja škode (URSZR 2014).

Psihosocialna pomoč prebivalcem, prizadetim v poplavah

Uprava RS za zaščito in reševanje je po prošnji BiH v prizadeto državo napotila dva psihologa, pripadnika Civilne zaščite. Od 7. do 11. julija 2014 sta sodelovala na predavanjih in seminarju za 1.000 socialnih delavcev iz BiH, ki so nato nudili pomoč prebivalcem po travmatskih izkušnjah v poplavah (URSZR 2014).

Koordinacija z nacionalnimi kontaktnimi točkami v prizadetih državah in z ERCC

URSZR je bila v rednem stiku s slovenskimi enotami v Srbiji in BiH. Slovenske enote so redno usklajevale aktivnosti s pristojnimi nacionalnimi operativnimi štabi in lokalnimi oblastmi za civilno zaščito v prizadetih državah. Prav tako je v Srbiji dnevno potekalo usklajevanje in koordinacija prek ERCC. V BiH usklajevanja in koordinacije pomoči z ERCC ni bilo (koordinacija je ob samem izvajanju reševanja potekala le z lokalnimi oblastmi civilne zaščite).

Slovenija je pomagala tudi tujim reševalnim enotam, ki so prečkali teritorij Slovenije na poti v BiH in Srbijo. Tujim enotam je omogočala nemoten prehod meje in oprostitev plačila cestnine (URSZR 2014).

6.3 Pomoč Slovenije Bosni in Hercegovini

Pomoč Slovenije je potekala v okviru Mehanizma CZ EU, prek katerega je BiH izdalazaprosilo za mednarodno pomoč. Posledično je zaprosilo prispelo na ERCC. Po pregledu zaprosila, števila enot in opreme (prosili so za motorne čolne in helikopter), ki so jo potrebovali na prizadetih območjih, se je Slovenija odločila, da bo zaprosilu ugodila. Slovensko nudenje pomoči je bilo vpisano v sistem CECIS (skupni informacijski sistem za primer

nesreč). Nadaljnje dogovarjanje glede nudenja pomoči je potekalo neposredno med Slovenijo in BiH. Slovenija je ob hitrem odzivu BiH nudila pomoč z Enoto za reševanje na vodi in iz nje (enota, ki jo sestavljajo večinoma gasilci, to so potapljači in ostali reševalci, ima ogromno izkušenj z reševanjem na vodi in iz nje, saj je tovrstno reševanje večkrat izvajala v Sloveniji) (Duh 2014).

Pot in vzpostavitev stikov

Sedemnajstega maja je enota iz Roj odšla na pot proti BiH (vsa potrebna dokumentacija za odhod je bila urejena hitro in utečeno). Na meji s Hrvaško ni bilo nobenih težav, konvoj so brez posebnih pregledov spustili čez mejo. Na poti proti BiH je slovenska ekipa komunicirala s slovenskim veleposlaništvom v BiH in z Ministrstvom za varnost (kamor je umeščena Civilna zaščita BiH). Dogovarjali so se o sami lokaciji, kjer naj bi izvajali pomoč (kar se tiče lokacije, so vedeli le, da gredo proti Banji Luki). Podobno ni bilo nobenih težav na meji z BiH, kjer so cariniki enoto po prednostnem postopku spustili v državo. Pred Banjo Luko so enoto na eni izmed bencinskih postaj pričakali predstavniki Civilne zaščite Republike Srbske (ena izmed treh entitet BiH). Površinsko so orisali trenutno stanje in slovenski enoti določili mikrolokacijo delovanja. To je bil Prijedor, kjer je najprej potekal sestanek z lokalnimi predstavniki Civilne zaščite. Kasneje so določili dve lokaciji, kjer je slovenska enota izvajala reševalne operacije še najprej (Duh 2014).

Koordinacija v BiH je potekala nekoliko drugače. Po dogovarjanju z Ministrstvom za varnost BiH in določitvi lokacije delovanja je komunikacija potekala le še s Civilno zaščito Republike Srbske. Kasneje so predstavniki lokalnih oblasti celo želeli, da se o slovenski pomoči piše kot o pomoči Republiki Srbski in ne BiH kot celoti. Tako slovenska enota ni imela nobenega stika z EADRCC, ERCC, prav tako ni bilo stika z OSOCC. Največ neposrednega stika je bilo torej z lokalnimi oblastmi (LEMA). Sestankov v štabu civilne zaščite ni bilo. Prvi dan je pogovor s predstavniki civilne zaščite Prijedora stekel kar v hotelu, kjer je bila nastanjena slovenska enota. Dodelili so jim predstavnika za zveze, ki je enoto vseskozi spremljal in bil nekakšen kontakt z lokalno civilno zaščito. Ker slovenska enota ni bila v neposrednem stiku z ERCC (razen v fazi ponudbe pomoči), so dnevna poročila pošiljali le v Slovenijo in ne na EU (Duh 2014).

Nudjenje pomoči

V Prijedoru je Slovenija izvajala pomoč (prevoz ljudi, razdeljevanje hrane in vode) le v soboto in nedeljo, nato se je premaknila v Odžak, kjer je komunikacija ponovno potekala zgolj s predstavnikom za zveze in prek njega posredno z lokalno zaščito v Odžaku. Tu je enota večinoma odstranjevala kadavre in v manjšem številu tudi žive živali (Duh 2014).

Slovenska pomoč je bila do neke mere v skladu s postopki in predpisi Mehanizma CZ EU. Odstopanja so se, po besedah Luke Duha, pojavljala le za voljo hitrejšega odziva na pomoč. Tako slovenska enota stika z ERCC ni imela, pomoč so izvajali po navodilih lokalne civilne zaščite, ki je situacijo najbolj poznala (Duh 2014).

V okolico Prijedora in Odžaka je Slovenija v dveh rotacijah napotila 27 pripadnikov civilne zaščite z 10 motornimi vozili ter tremi motornimi čolni in enim reševalnim. Pripadniki civilne zaščite so v reševalni intervenciji opravili prevoze 120 oseb. S hrano, vodo in zdravili so oskrbeli 400 hiš, reševali so žive živali ter prepeljali večje število mrtvih živali (govedo, ovce, divje živali, večje število kokoši in okrog 300 prašičev). Helikopter Slovenske vojske je v 41 urah naleta prepeljal 334 oseb in 11 ton tovora (hrana in zdravila). Produktiven je bil tudi helikopter Policije, ki je pri evakuaciji prepeljal 109 ljudi in 7.825 kg tovora (URSZR 2014).

Odziv in hvaležnost (po besedah Luke Duha) sta bila izjemna tako na strani prizadetih v poplavih kot na strani tistih, ki jih poplave niso prizadele. Ljudje so že v Banji Luki (ki ni bila prizadeta) pozdravljali slovenski konvoj. V samem Prijedoru so ljudje stalno izkazovali hvaležnost (reševalcem so nosili hrano, vodo itd.) in poudarjali, da je bila Slovenija prva, ki je prispela na območje in pričela z nudenjem pomoči. Ob premiku v Odžak, ko enota poti ni natančno poznala, so se lokalni prebivalci celo prepirali o tem, kdo bo spremljal konvoj do samega kraja (Duh 2014).

Vsako reševanje s sabo prinaša tudi pritisk glede presoje, komu najprej nuditi pomoč. Vsak, ki so ga prizadele poplave, želi, da bi se najprej pomagalo njemu, vendar se prednostno obravnavanje usklajuje z lokalnimi oblastmi. Nejevolje, ki bi jo lahko izpostavili pri omenjenem prednostnem obravnavanju, ni bilo (Duh 2014).

Pomanjkljivost pri nujenju pomoči skorajda ni bilo. Mogoče bi bilo potrebno razmisliti le o udeležbi pripadnikov Enot za reševanje na vodi in iz nje na mednarodnih vajah. Vodstvo slovenske odprave v BiH je sicer že večkrat sodelovalo na mednarodnih vajah in na nekaterih dejanskih mednarodnih intervencijah, medtem ko ima Enota za reševanje na vodi in iz nje

izkušnje le z reševanjem v Sloveniji. Te so sicer bogate in pri sami intervenciji v BiH težav z nezkušenostjo enote ni bilo (Duh2014).

6.3.1 Pomoč žrtvam, kot so jo občutili prejemniki pomoči in zaposleni na Ministrstvu za varnost BiH

V okviru odgovora na tretje raziskovalno vprašanje o skladnosti slovenskih poročil nudenja pomoči z dejanskim občutenjem prejemnikov pomoči sem intervjuval prizadete v poplavih in zaposlene na Ministrstvu za varnost BiH. Od obeh sem pridobil zelo podobne podatke. Petnajstega maja 2014 je Ministrstvo za varnost BiH zaprosilo za mednarodno pomoč prek Mehanizma CZ EU (prek ERCC) in prek NATA (EARDCC). Večina držav članic Evropske Unije je pomoč ponudilo prek Mehanizma CZ EU, kjer je imel glavno koordinacijsko vlogo ERCC. Slovenija je po navedbah Ministrstva za varnost BiH ponudila pomoč 16. maja 2014 prek Mehanizma CZ EU. Slovenija je ponudbo za pomoč poslala prek sistema CECIS. ERCC je o ponujeni pomoči informiral nacionalno kontaktno točko v BiH. ERCC je po odobritvi nudenja pomoči o tem obvestil Slovenijo, hkrati pa BiH dostavil podatke o kontaktni osebi iz Slovenije. Vse nadaljnje aktivnosti so potekale neposredno med državama. Na Ministrstvu za varnost BiH navajajo še delovanje podpornih ekip, ki jih je BiH za čas nudenja pomoči dodelila slovenski ekipi. Zadnji podatek je s strani BiH nekoliko olepšan, saj je slovenska reševalna ekipa v Prijedoru dobila le predstavnika za zveze, ki je bil nekakšna vez med slovensko ekipo in Civilno zaščito BiH. Prejemniki pomoči in zaposleni na ministrstvu poudarjajo, da je osebje za koordinacijo vlagalo maksimalne napore, da bi čim hitreje realizirali predvidene aktivnosti. Poleg neposredne pomoči, ki jo je Slovenija izvajala v BiH, prejemniki pomoči navajajo še pomoč, ki jo je Slovenija nudila posredno, in sicer v smislu omogočanja nemotenega prehoda državne meje Republike Slovenije reševalnim ekipam drugih držav.

Navedbe zaposlenih na Ministrstvu za varnost BiH in ostalih prejemnikov pomoči so glede začetnih faz nudenja pomoči (dogovarjanja za pomoč) v popolnem sozvočju s slovenskimi podatki. Potrdili so tudi, da je koordinacija pomoči s strani slovenske ponudbe potekala neposredno med državama in povsem izven okvirov Mehanizma CZ EU. Dnevna poročila se niso pošiljala na ERCC. Prejemniki pomoči poudarjajo prijaznost in ljubeznivost slovenskih reševalcev ter se jim iz srca zahvaljujejo. Prav tako so podatki o vzpostavitvi stika, ki sem jih pridobil od enega izmed vodij odprave v BiH, enaki tistim, ki so jih navajali na Ministrstvu za varnost BiH. Podobno nisem zaznal razlik v navajanju števila evakuiranih, količinah prečrpane vode, številu saniranih objektov, izvajanju nalog ipd.

V iskanju razlik med slovenskimi in bosanskimi navedbami sem našel le dve omembe vredni. Na Ministrstvu za varnost (BiH) so namreč dejali, da je prednostna obravnava potekala povsem v skladu z nujnostjo, a Slovenci, ki so pomoč izvajali, pravijo, da temu ni tako (pomoč so prednostno izvajali na območjih, ki so bila za vodstvo v BiH strateško-politično pomembna). Druga razlika pa je v že zgoraj navedenem navajanju (s strani BiH) o tem, da so slovenski reševalni ekipe dodelili nekakšno podporno ekipo. Po navedbah Luke Duha temu ni bilo tako. Dobili so le predstavnika za zveze, ki je bil nekakšna vez med slovenskimi reševalci in lokalno ter nacionalno civilno zaščito.

Na ravni medobčinske reševalne pomoči so v lastni režiji pomoč BiH izvajali tudi:

1. Mestna občina Celje, ki je v pobrateno občino Doboj napotila 17 gasilcev, 2 vozili in 1 visoko zmogljivo črpalko. Na območju so delovali 20.–24. maja 2014. Pomoč je bila usklajena na ravni županov. O pomoči je bil pred napotitvijo obveščen tudi nacionalni organ za koordinacijo pomoči v BiH.
2. Mestna občina Ljubljana je občini Bijeljina nudila pomoč z 58 reševalci, s 5 črpalkami, 25 črpalkami različnih kapacitet ter z vozili VO-KA za čiščenje fekalij. Delovali so 28. maja–1. junija 2014.
3. Občina Škofja Loka je v Bijeljino napotila 18 gasilcev s 3 črpalkami. Delovali so 25.–30. maja 2014.
4. Številne druge občine, ki so za prizadeta območja zbirale materialno pomoč (URSZR 2014).

6.4 Pomoč Republike Slovenije Republiki Srbiji

Slovenija je Srbija o razmerah obvestila (in zaprosila za pomoč) že predhodno na podlagi tesnega bilateralnega sodelovanja. Slovenija je namreč pomoč s črpalkami na istih območjih izvajala že aprila 2014 (URSZR 2014).

Zaprosilo za pomoč Srbiji (ob poplavih maja 2014) je v Slovenijo prispelo na bilateralni ravni. Poslalo ga je Ministrstvo za notranje zadeve v Srbiji prek Direktorata za krizne situacije. Srbija je prosila za različno opremo in usposobljeno osebje za reševanje ter prečrpavanje vode. Slovenija je v odgovoru na zaprosilo ponudila, kar je bilo na voljo, in Srbija je ponudbo sprejela. O nudenju slovenske pomoči je ob potrditvi Vlade RS odločal poveljnik civilne zaščite (Hrovat 2014).

Pot in vzpostavitev stikov

Že na poti v Srbijo je bil vzpostavljen stik s srbskimi oblastmi. Na mejah je bil organiziran olajšan in hiter prehod. Na srbski meji je enoto pričakalo policijsko spremstvo, ki jih je vodilo na delovišče, ki so ga določili srbski organi civilne zaščite. Slovenski enoti je bilo dodeljeno delovišče v Obrenovcu, natančneje v Termoelektrarni Nikole Tesle (ta zagotavlja 80 % elektrike za Srbijo, od tega 30 % elektrike napaja Beograd, ki bi ob zaustavitvi elektrarne ostal v temi). Enoti so dodelili tudi predstavnika za zveze, ki je bil nekakšen stik med enoto, nacionalnim štabom civilne zaščite in EUCPT (European Union Civil Protection Team). Sestanki s štabom civilne zaščite na nacionalni ravni so potekali vsak dan zjutraj in zvečer. Tukaj je potekala tudi koordinacija v smislu, kje in kako izvajati pomoč. V Srbijoso poslali ekipo EUCPT v okviru Mehanizma CZ EU za voljo koordinacije nudenja mednarodne pomoči 14 držav. Sestanki z EUCPT so potekali vsake tri dni. Koordinacija (zelo šibka) je potekala tudi prek OSOCC (Hrovat 2014).

Nudenje pomoči

Dejanski odziv Slovenije je potekal na bilateralni ravni, medtem ko se je pomoč (vse aktivnosti) izvajala vzporedno v okviru Mehanizma CZ EU (zaradi hitrejšega prenosa informacij, boljše koordinacije, možnosti vračila potnih stroškov itd.) (Hrovat 2014). V Srbiji je skupaj delovalo 96 pripadnikov civilne zaščite s 4 čolni, 29 vozili in 3 visoko zmogljivimi črpalkami. Slovenija je v Srbijo poslala Enoto za prečrpavanje vode (v dveh timih) in Enoto za reševanje na vodi in iz nje. V termoelektrarni Nikola Tesla v Obrenovcu je med 16. in 31. majem delovalo 50 pripadnikov civilne zaščite. S tremi visoko zmogljivimi črpalkami so prečrpavali vodo. Prečrpali so 154.000 m³ vode in opravili 265 delovnih ur s črpalkami, nato pa so prečrpavanje vode izvajali še v Obrenovcu, kjer so prečrpali 289.800 m³ vode in s črpalkami opravili 365 delovnih ur (URSZR 2014).

Enota za reševanje na vodi in iz nje je bila med 17. in 31. majem 2014 napotena v okolico Krupinovefa in Morovića. V enoti je sodelovalo 46 pripadnikov civilne zaščite s 4 motornimi čolni. Slovenija je Srbiji nudila pomoč tudi s helikopterjem Slovenske vojske, ki je zagotavljal reševanje in prevoz ljudi ter hrane in zdravil. V obdobju med 17. in 22. majem 2014 je v 9 urah naleta prepeljal 26 evakuiranih oseb in 12 novinarjev ter 3 tone tovora. Uprava RS za zaščito in reševanje je za sodelovanje pri podpori, pripravi in usklajevanju aktivnosti aktivirala še dodatnih 15 uslužbencev (URSZR 2014).

Slovenija je prenehala izvajati pomoč, ko potrebe po njej ni bilo več. Poročila o delovanju in stanju je enota izdajala dnevno. Pošiljali so jutranja in večerna poročila na ERCC ter v Slovenijo (Hrovat 2014).

Po besedah Boruta Horvata, vodje odprave na prizadetih območjih, je bilo slovensko nudenje pomoči sicer v popolnem sozvočju s predpisi in postopki Mehanizma CZ EU ter s slovensko zakonodajo, vendar se je izvajala na bilateralni ravni in mimo Mehanizma CZ EU. Slovenija je torej pomoč izvajala vzporedno z Mehanizmom CZ EU, izdajali so poročila, ki so jih dnevno pošiljali na ERCC. Koordinacija je poleg bilateralne ravni potekal tudi prek OSOCC in ERCC (Hrovat 2014).

Prijaznost in hvaležnost prizadetega prebivalstva je bila v začetnih dneh nudenja slovenske pomoči na višku. Gospod Hrovat pravi, da je bilo ogromno ljudi, ki so enoto pozdravljali in jo spodbujali. Ljudje so se namreč zavedali prepada med tem, kaj lahko sami naredijo na prizadetih območjih in koliko več lahko pripomore tuja pomoč. Podpora prebivalstva slovenski enoti je bila izjemna. Hrovat pravi, da od šestih misij podobne podpore kot v Srbiji še ni doživel. Zadeva se je s časom nekoliko spremenila. Pojavila se je namreč nejevolja glede prednostne obravnave določenih objektov, vendar za to prebivalci niso neposredno krivili slovenske enote (ki za to niti ni bila odgovorna). Za primer hvaležnosti lahko navedem še dogodek, ki mi ga je zaupal gospod Horvat. Po prenehanju nudenja pomoči je lastniku hotela, kjer je bila nastanjena slovenska enota, želel plačati strošek bivanja in prehrane (cca. 32.000 €), a je lastnik zmečkal račun in rekel le »hvala« (Hrovat 2014).

Pomanjkljivosti glede nudenja pomoči v začetnih fazah organizacije, koordinacije, določitve delovišča itd. ni bilo. V kasnejših fazah se je pojavila pomanjkljivost v smislu vplivnih oseb Srbije, ki so krojili merila prednostne obravnave na različnih objektih. Merila te obravnave niso bila najbolj jasna. Razmislili bi lahko tudi o boljši predhodni organiziranosti. Črpalke so bile namreč razvrščene na različnih krajih po Sloveniji (prioriteta nudenja pomoči je seveda v Sloveniji, zato so za voljo takojšnjega nudenja pomoči črpalke razporejene po celotni Sloveniji). Tako so morali črpalke pred odhodom v Srbijo najprej ponovno zbrati na enem mestu. Med predloge izboljšav nudenja mednarodne pomoči lahko navedem logične in običajne želje, med katere sodijo: več osebne opreme, več usposabljanj, več mednarodnih vaj itd., vendar vse to je pogojeno s financami (Hrovat 2014).

6.4.1 Pomoč žrtvam, kot so jo občutili prejemniki pomoči in zaposleni na Ministrstvu za notranje zadeve Republike Srbije

V okviru odgovora na tretje raziskovalno vprašanje o skladnosti slovenskih poročil nudenja pomoči z dejanskim občutenjem prejemnikov pomoči sem intervjuval prizadete v poplavih in zaposlene na Ministrstvu za notranje zadeve Republike Srbije. Od obeh sem pridobil zelo podobne podatke. Srbija je 15. maja 2014 prek Mehanizma CZ EU (posledično prek ERCC) poslala prošnjo za pomoč. Prav tako je Sloveniji (tudi Rusiji in Madžarski) prošnjo za pomoč poslala na bilateralni ravni, in sicer prek Direktorata za krizne situacije. Srbija je v zaprosilu navajala potrebo po različni opremi in usposobljenem osebju za reševanje ter prečrpavanje vode. Slovenija je zaprosilu ugodila in poslala sporočilo o ponujeni pomoči direktno v Srbijo. Tudi vsi nadaljnji stiki s Srbijo so se vzdrževali le še na bilateralni ravni in mimo Mehanizma CZ EU. Na ministrstvu za notranje zadeve Republike Srbije navajajo, da je bil slovenski ekipi dodeljen predstavnik za zveze, ki je bil nekakšna vez med slovensko enoto ter nacionalnim štabom civilne zaščite. V tem smislu je potekala tudi glavna koordinacija med slovenskimi enotami in srbsko civilno zaščito. Razporejanje enot po prizadetih območjih je izvajal štab Civilne zaščite Srbije. Tako naj bi bila tudi primarno zagotovljena pomoč tistim, ki so jo najbolj potrebovali.

Srbski podatki o številu slovenskih pripadnikov civilne zaščite in opreme na prizadetih območjih se ne razlikujejo s slovenskimi podatki. Tako je v Srbiji skupaj delovalo 96 pripadnikov civilne zaščite s 4 čolni, 29 vozili in 3 visoko zmogljivimi črpalkami. Slovenija je v Srbijo poslala Enoto za prečrpavanje vode (v dveh timih) in Enoto za reševanje na vodi in iz nje. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Srbije navaja tudi pomoč Slovenije s helikopterjem Slovenske vojske, ki je pripomogel pri reševanju in prevozu ljudi ter hrane in zdravil. Tudi Srbi za prenehanje nudenja slovenske pomoči navajajo konec potrebe po dodatnem nudenju pomoči.

Ministrstvo za notranje zadeve Republike Srbije poudarja prijaznost, zavzetost in marljivost slovenskih pripadnikov, ki so nudili pomoč. Spraševal sem jih po morebitnih slabostih in pomanjkljivostih, ki bi jih lahko navedli pri nudenju slovenske pomoči, a niso izpostavili nobenih.

Tudi navedbe prebivalcev (prejemnikov pomoči) so v skladu s pričakovanji. Ti namreč navajajo, da so bili slovenski predstavniki nudenja pomoči zelo prijazni in marljivi. Pravijo, da jim za njihov trud in ljubeznivost ne bodo mogli nikoli poplačati. Nihče izmed

prejemnikov pomoči ni navedel nobene pomanjkljivosti ali slabosti glede slovenskega nudenja pomoči.

Kar se tiče razlik med slovenskim in srbskim navajanjem, lahko izpostavim dve omembe vredni. Ministrstvo za notranje zadeve Srbije (podobno kot v BiH) namreč navaja, da je prednostna obravnava tistih, ki so pomoči najbolj potrebni, potekala sorazmerno z nujnostjo. Slovenska pričanja pa te navedbe zavračajo, saj naj bi odgovorni za razporejanje nudenja pomoči v nekaterih primerih prednostno obravnavali svoje znance in ostala politično-strateško pomembna območja, čeprav ta v tistem trenutku niso bila najbolj prizadeta. Posledično se je pojavila tudi nejevolja med ljudmi, ki so vsak na svojem območju želeli čim hitrejšo pomoč. Za primer drugega neskladja naj izpostavim različno navajanje glede prijaznosti in ustrežljivosti tistih, ki so nudili pomoč. Srbi namreč na eni strani poudarjajo prijaznost, marljivost in ljubeznivost slovenskih pripadnikov, ki jim nikoli ne bodo morali poplačati njihove dobrote in vsega, kar so storili za njih. Prav tako zavračajo možnost kakršnihkoli pomanjkljivosti pri nudenju pomoči. Na drugi strani slovenski predstavniki v začetnih fazah nudenja pomoči sicer potrjujejo hvaležnost in prijaznost prejemnikov pomoči, vendar izpostavljajo manjšo mero nejevolje v kasnejših fazah. Razlog tiči v neenakovredni prednostni obravnavi pri nudenju pomoči.

Na ravni ostale pomoči sta pomoč v lastni režiji izvajali tudi:

1. Občina Radovljica, ki je v pobrateno občino Svilajnac napotila 13 gasilcev z 12 črpalkami za prečrpavanje vode. Na območju so delovali 23.–27. maja 2014.
2. Termoelektrarna Trbovlje, ki je v Termoelektrarno Nikola Tesla Obrenovac poslala 5 oseb z dvema črpalkama (URSZR 2014).

Ministrstvo za obrambo je v sodelovanju z Upravo RS za zaščito in reševanje in Slovensko vojsko organiziralo prevoz materialne pomoči v Srbijo, ki so jo zagotovile humanitarne organizacije. Skupaj so v konvojih pripeljali 30 tovornjakov omenjene pomoči (URSZR 2014).

6.5 Pomoč žrtvam poplav s strani Mestne občine Ljubljana

Po majskih katastrofalnih poplavah so v Ljubljani pokazali, da znajo stopiti skupaj in pomagati ljudem, potrebnim pomoči. Mestna občina Ljubljana (MOL) se je pridružila pomoči Republike Slovenije na poplavljenih območjih v Srbiji ter BiH. Že 17. maja 2014 je bila v BiH (v okviru državne pomoči) napotena Enota za reševanje iz vode in na vodi, ki so jo

sestavljali 4 gasilci Gasilske brigade Ljubljana (GBL). Prva dva dni so pomagali na območjih Prijedora, bližnjega Tukova, Gomjenice in Raškovaca, kjer so prevažali hrano, vodo in druge potrebščine do prebivalcev, ki so v poplavljenih hišah ostali odrezani od sveta. Pomagali so tudi pri evakuaciji ljudi in pri njihovem prevozu do zdravnikov. Tretji dan so se premaknili iz Prijedora v Orašje, kjer so poleg prej omenjenih nalog odstranjevali še mrtve živali (MOL 2014a).

Na pomoč so priskočila še Prostovoljna gasilska društva Bizovik, Barje in Črnuče. Na območje Republike Srbije se je 17. maja 2014 z dvema čolnoma in ekipo nujne medicinske pomoči napotilo 14 pripadnikov. Nastanjeni so bili v Beogradu. Prvi dan je njihovo območje delovanja obsegalo vas Kupinovo, kjer so ljudem pomagali pri evakuaciji in izvajanju nalog iskanja ter reševanja na vodi. Naslednji dan so podobne naloge opravljali v kraju Morović. (MOL 2014).

MOL je žrtvam poplav na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini ter Srbiji pomagala tudi v finančnem smislu. Pobratenim mestom na poplavljenih območjih je skupaj namenila več kot 200.000 evrov. Organizacije in posamezniki so se po naravni nesrečinemudoma angažirali in pričeli z zbiranjem pomoči. Kot vrhunec dobrodelnosti lahko ocenimo dobrodelni koncert na Kongresnem trgu 3. junija 2014 v organizaciji MOL (MOL 2014b).

Župan Zoran Janković je v okviru MOL odprl poseben podračun, kamor so se nakazovala vsa sredstva za pomoč žrtvam poplav. Župan je hkrati sodelavce Mestne uprave MOL ter javnih podjetij in zavodov, ki delujejo pod okriljem MOL, pozval, naj po svojih najboljših močeh pripomorejo pri zbiranju pomoči. Tako so donacije javnih podjetij in zavodov, sodelavcev in sodelavk, nekaterih vrtcev, sindikata delavcev Mestne uprave MOL itd. žrtvam v poplavah prinesle okoli 90.000 evrov pomoči (MOL 2014).

Dobrodelni koncert Preplavimo Kongresni trg je k pomoči od prodanih vstopnic prispeval 60.000 evrov. Prek SMS-sporočil je na račun Rdečega križa prispelo skoraj 43.000 evrov, MOL pa je skupno zbrala tudi približno 6 ton materialnih sredstev (odej, higienskih pripomočkov in živil) (MOL 2014).

Na dobrodelnem koncertu je sodelovalo več kot 40 glasbenikov iz Slovenije, Hrvaške in BiH. Iz Slovenije so na dobrodelnem koncertu nastopili: Alenka Godec, Alya, Anja Rupel, Dan D, Društvo mrtvih pesnikov, Cover lover, Gadi, Grega Skočir, Hamo & Tribute2love, Kingston, Mambo Kings, Miroslav Todovski, Mladi Dolenjci, Manouche, Muff, Neisha, Nude, Nuša

Derenda, Omar Naber, Pop Design, Rock Partyzani, Rok'n'bend, Samuel Lucas, Sausages, Tinkara Kovač, Tomi M, Trkaj, Vlado Kreslin & Mali bogovi in Zlatko. Iz BiH so na dobrodelnem koncertu sodelovali: Crvena jabuka, Divlje jagode, Halid Bešlić, Hari Mata Hari, Kemal Monteno, Lepa Brena in Nermin Puška. Iz Hrvaške so nastopili Daniela, Gibonni, Massimo, Petar Grašo in Severina (MOL 2014).

Kar se tiče organizacije koncerta, je bil le-ta izveden popolnoma brezplačno. MOL je program pripravila v sodelovanju z Agencijo AVI, za tehnično izvedbo je skrbel Metod Štigl. Vsi nastopajoči in sodelujoči so se odrekli honorarju. Rdeči križ Slovenije je med koncertom na Slovenski cesti z vlačilci zbiral materialne prispevke za prizadete ob poplavih (MOL 2014).

Reševalna pomoč Bijeljini

Pomoč, ki jo je izvajala in v celoti investirala MOL, je bila označena kot »slovenska državna pomoč«, in sicer iz razloga, da ne bi prihajalo do birokratskih blokad. Torej, da bi urejanje dokumentacije za prevoz konvoja čez meje potekala hitreje in brez zapletov (formalnosti so bile s strani slovenske državne pomoči že urejene). MOL je tako na bilateralni ravni ponudila reševalno pomoč BiH prek URSZR. Le-ta je sporočilo prenesel BiH. MOL je pripravila seznam opreme, vozil, osebja, ki je bil na razpolago za omenjeno pomoč in prek veleposlaništva v BiH ponudila pomoč na območjih, kjer so jo najbolj potrebovali. BiH je pregledala seznam in odobrila sprejem ponujene pomoči. Najprej je zaprosila za pomoč v mestih Bijeljina in Brčko ter predlagala, da bi se predvidena enota 58 pripadnikov MOL-a ter sodelavcev Javnega podjetja Vodovod-Kanalizacija (VO-KA) razdelila na dva dela. Na MOL so se odločili, da želji BiH ne ugodijo, saj bi bila razdelitev enot na dvojce (zaradi premalo vozil, samo ene cisterne z gorivom, premalo osebja) nesmiselna, nemogoča. Kasneje so iz BiH sporočili, da je situacija v mestu Brčko dokaj pod kontrolo in da se lahko ponujena pomoč v celoti izvede v mestu Bijeljina. Enota se je po dogovorih zbrala v Rojah v sredo, 28. maja 2014. Preverili so vse člane, vozila in opremo. Na območje delovanja so prispeli ob 18.50 zvečer. Enota je bila v celoti samo oskrbna in pripravljena za delo. Imeli so svojo hrano, vodo, kuharje, vozila, črpalke, gorivo, sanitarije, tuše in šotore za prenočišča. To je pomenilo, da so s strani lokalnih oblasti potrebovali le prostor v dimenziji 130x70 m. Postavitev kampa je bila končana ob 21. uri. Vzpostavitev stikov z lokalnimi oblastmi je potekala že pri dogovarjanju za nudenje pomoči. Med premikom konvoja na prizadeto območje je vodja komuniciral s slovenskim veleposlanikom v BiH, ki je s pomočjo bosanske vlade v Bijeljini priskrbel vodnika. Ta je enoto pripeljal do mesta, kjer so postavili

tabor(kasneje jih je vodil po hišah in objektih, ki so bili najbolj potrebni pomoči). Tam jih je pričakal tudi župan Bijeljine. Prek župana in vodnika so vzpostavili stik s štabom civilne zaščite v občini (Šušteršič 2014).

V času operativnega delovanja (od 29. maja od 7.00 do 31. maja do 18.00) je enota izvajala različne aktivnosti pomoči občanom in mestu ter hkrati izvajala koordinacijo med lokalnimi oblastmi in tujimi enotami (Italija – enota Civilne zaščite pokrajine Furlanije Julijske krajine; Turčija – gasilci in pripadniki komunalnih služb mesta Istanbul, Avstrija – pripadniki vojske). Dvakrat dnevno sta se vodja intervencije (Boštjan Žagar) in njegov namestnik (Cveto Šumec) udeležila sestanka z županom Bijeljine, s štabom in predstavniki ostalih enot na terenu. Tako je enota pridobivala informacije o območjih in objektih, ki so bili pomoči najbolj potrebni. Enota je samoiniciativno iskala delo (od hiše do hiše), prav tako so po željah župana izvedli nekaj sanacij in prečrpavanj vode na zanj »strateško« pomembnih območjih.

Aktivnosti enote:

- Sanacija in prečrpavanje vode iz komunalnega podjetja Bijeljina. Linija črpanja je potekala na približno 700 metrih.
- Prečrpavanje v naselju Dvorovi.
- Sanacija stanovanjskega objekta v centru mesta.
- Prečrpavanje lokalnih objektov popolnoma zalitih s fekalijami.
- Enota je uspela prebiti in očistiti edini meteorno/kanalizacijski vod v južnem delu mesta, ki je strateška povezava mesta in odvoda voda.
- Prevoz in nalaganje kosovnega materiala in naplavin (20 ton).
- Sanacija hiš v Markovcih (20 hiš).
- Dezinfekcija objektov skupaj z osebjem lokalnega zdravstvenega doma (čez 200 objektov).
- V sodelovanju z italijansko ekipo je potekala sanacija naselja Novi Dvorovi (reševanje kleti, cestišč in hiš).
- Sanacija ogljikovodikov.
- Sanacija mulja s cisternami VO-KA.
- Preboj kanala pod magistralno cesto M18 na lokaciji Novi Dvorovi (preboj s prebojno podgano VO-KA, preboj armiranega betona s kladivi ter vzpostavitev in tehnično svetovanje za gradnjo odtočnega kanala).
- Sanacija hotelskega kompleksa Etno Selo (odvoz mulja).

- Sanacija kleti in hiš v naselju Markovci.
- Vzpostavitev kontakta in pričetek organizacije prečrpavanja obrata podjetja Talum Kidričevo (vodili so koordinacijo med Turki in Italijani).
- Ob odhodu je enota posameznikom razdelila preostanek hrane, vode itd.
- Enota je Italijanom pomagala pri zavarovanju cestišča.
- Zadnji dan je sledil sestanek in ogled podjetja Talum skupaj z italijansko ekipo. Italijani so nato po planu prečrpali vodo na tem območju (Šušteršič in Kus 2014).

Enota je območje delovanja zapustila 1. junija 2014 ob 8.30. Po začrtani poti preko mejnih prehodov Rača (BiH/Srbija), Bajakovo (Srbija/Hrvaška) in Bregane (Hrvaška/Slovenija) je enota prispela do Novega mesta, kjer so opravili dezinfekcijo vozil in se v Ljubljano vrnila ob 12.20 (Šušteršič 2014).

Tabela 6.1: Preglednica posameznih pripadnikov, ki so sestavljali enoto

ENOTA	št. oseb	št. vozil
OZRCO MOL	1	1 +2 priklopnika
Gasilska brigada Ljubljana	11	3
Gasilska zveza Ljubljana	1	
EPV GZL	3	1+ priklopnik
UKC RP Ljubljana	1	
PGD Nadgorica	4	1
PGD Podutik	3	2+ priklopnik
PGD Rudnik	4	2
PGD Črnuče	2	1
PGD Spodnja Šiška	3	1 + priklopnik
PGD Kozarje	4	1+ priklopnik
VO-KA	13	5
Logistika	4	
Slovenska vojska	4	2
Skupaj	58	20+6 priklopnikov

Vir: MOL (2014c).

Pomoč MOL, ki jo je nudila na poplavljenih območjih, velja za najboljšežnejšo mednarodno pomoč Ljubljane v reševalnih silah do sedaj (Kus 2014).

Ustreznosti in pomanjkljivosti nudenja pomoči

Enota 58 pripadnikov MOL-a ter sodelavcev Javnega podjetja Vodovod-Kanalizacija je svoje delo opravilo do potankosti. V vnaprej določenem obdobju delovanja na prizadetih območjih

so opravili vse, kar so načrtovali. Njihova enota je bila popolnoma samooskrbna (lokalne oblasti za njih niso porabile niti 1 konvertibilne marke). Očistili in sanirali so veliko število objektov in pomagali velikemu številu ljudi (MOL 2014).

Koordinacija z mestnimi oblastmi je bila vzpostavljena, vendar preslaba. Sestanki so potekali ob 9.00 in 18.00, skupaj z mestnim svetom pa ob 20.30. Na sestankih sta vodja intervencije in njegov namestnik dobila zgolj okvirne in zelo skope informacije. Komunikacija z zdravstvenim domom in bolnico je bila korektna (natančno so opredelili potrebe in naloge). Enota se je kljub težavnim okoliščinam z mestom dogovorila in vzpostavila možnost direktne prijave dogodkov na enoto prek EPV (Enota za podporo vodenja). Komunikacija znotraj enote je potekala zelo usklajeno. V namen izboljšave komunikacije so uporabili vso tehniko (postavitev dodatnih anten za radijske zveze). Enota je odlično sodelovala z italijanskim moštvom. Sestanki z njimi so potekali večkrat dnevno, skupaj so izvajali usklajeno delo (MOL 2014).

Za varnost enote je bilo dobro poskrbljeno. Min na območju delovanja ni bilo (vojna linija je potekala 50 km od Bijeljine). Tabor je varovala lokalna policija (v popolnosti le prvi dan), poleg tega so znotraj enote organizirali nočno stražo, po dva člana na dve uri med 22.00 in 6.00. Domačini so hitro ugotovili vlogo tabora, ki ga ima na prizadetem območju, zato so bile želje in pritiski vse večji (potreba po povečani varnosti) (Šušteršič 2014).

Enota je imela nekaj manjših okvar na potopnih črpalkah. Na sami lokaciji so ugotovili, da jim manjka kakšna zmogljivejša črpalka (predvsem prenosna črpalka znamke Rosenbauer) (MOL 2014).

Namestitev enote je bila odlična. Tabor so postavili na nasipanem in iz treh strani ograjenem prostoru. Kuhinja, spalni del in umivalnica so zadostili vsem potrebam. Potrebno bo razmisliti le o enostavnejših patentih (poudarek na razvodu cevi) in o dodatnih tuših v taboru (možnost enostavne kamp tuširnice) (Šušteršič 2014).

Enota je nekaj pozornosti namenila tudi medijem. Ob prihodu so skupaj z županom podali izjavo o namenih in številčnem stanju ekipe. Sledil je obsežnejši intervju in ogled mesta z novinarko časopisa *Piccolo Vuoto di Trieste*. Ob uspešnem delu je bilo podanih nekaj izjav na lokalni ravni s strani posameznih članov enote (MOL 2014).

Na splošno je bilo stanje moštva, motiviranost, volja in zavzetost odlična. Opravili so veliko dela. Pridobili so podporo domačega prebivalstva in ugled tujih enot. Nudenje pomoči je v

manjši meri pomenilo tudi učenje. Ugotovili so namreč, da je v bodoče potrebno razmisliti o izvidniški skupini, ki bi na območje prispela vsaj 24 ur prej in tako omogočila optimizacijo opreme glede na dela, ki se pričakujejo. Dodatno bo potrebno razmisliti o varovanju v obliki policijske enote, ki bi jo pripeljali s seboj. Ekipa kot celota, vodja in namestnik intervencije sta ugotovila, da je samooskrba v takšnih primerih nujna, saj le tako lahko delo poteka nemoteno in politično neodvisno (Kus 2014).

Glavne ugotovitve nudenja pomoči v Bijeljini:

- Avtonomnost enote, enota ni bila odvisna od lokalne oblasti (dodelili so zgolj lokacijo).
- Zavarovanje tabora je bilo izvedeno s strani lokalne policije, vendar le prvi dan.
- Pokazalo se je pomanjkanje manjših vozil, vodja in namestnik sta bila veliko na terenu in po sestankih. V taboru tako ni bilo vozila za potrebe logistike. Težavo je g. Matjaž Šušteršič (ki je v odpravi skrbel za logistiko) reševal z uporabo vozila PGD Podutik-Glince.

Stroški nudenja pomoči so neposredno vezani na pot in delovanje v Bijeljini (sanitetni material, tekočina za WC, slovenske zastavice za označitev vozil v konvoju, suhi dnevni obroki, gorivo za vozila PGD, gorivo za motorne črpalke, SIM kartice za EVP, prehranski artikli, mila, spirale proti komarjem, potrošni material). Poleg tega še 60 kart za koncert Preplavimo Kongresni trg, ki so jih kupili za vse udeležence intervencije v Bijeljini. Skupaj 2.835,60 € (stroške krije GBL iz sredstev VO-KA). Prehranski artikli (konzervirana hrana Eta Kamnik, konzerve za zajtrke, kompoti, moka, sladkor...) so stali okoli 1.200 € (stroške krije GBL iz sredstev VO-KA). Iz cisterne SV je bilo iztočenih 4.497 l dizelskega goriva. Strošek VO-KA in SV je bil 6.187,87 €. Osebna zaščitna oprema (respiratorji, kombinezoni Tyvec in Tychem, rokavice, pod rokavice, čelade za tehnično reševanje) so stale 6.010,33 €, kar je šlo iz proračuna MOL (OZRCO 2014).

Odziv ljudi na pomoč

Tako g. Šušteršič kot g. Kussta ob vprašanju o odzivu ljudi na nesrečo odgovorila, da so bili ljudje neizmerno hvaležni vsakršne pomoč. Zahvaljevali so se jim s solzami v očeh. Ob povratku v domovino so vodji in namestniku izročili občinska priznanja in nagrade. G. Šušteršič je dejal, da je opazil prepad med tistimi, ki so bili prizadeti v poplavah, in tistimi, na katere poplave niso bistveno vplivale. Za prve je dejal, da so bili za vsako pomoč neizmerno

hvaležni. Prizadetim so namreč zaradi pomanjkanja vode razdeljevali tudi pitno vodo (ob tem, ko so iz poplavljenih kleti prečrpavali vodo), ki so jo za potrebe samooskrbe pripeljali iz Slovenije. Ko je ekipa zaključila z delom, je najbolj potrebnim pomoči (domačini in vodnik so situacijo poznali iz prve roke in tako označil tiste, ki so bili pomoči najbolj potrebni) razdelila preostanek hrane, ki jo je ekipa pripeljala iz Slovenije. Sogovorec je dejal, da je bila hvaležnost neizmerna. Prav tako na drugi strani izpostavlja tiste, ki jih poplave niso prizadele. Ti si težav in obubožanja, ki je doletelo prizadete v poplavih, niso jemali k srcu. Navedel je primer, ko so iz komunalnega podjetja v Bijeljini vlekli cevovod po ulicah do prve točke kanalizacije. Cevovod so vlekli mimo pločnikov, kjer so bile mize številnih barov, za mizami pa ljudje, ki so pili kavo. Ravno ti so člane ekipe gledali izpod čela, v smislu: »Kaj nas motite, ko v miru pijemo kavo.« Ti nejevoljni ljudje so sedeli v barih le nekaj kilometrov stran od območij, ki so jih prizadele poplave. Tako g. Šušteršič sklepa, da so večjo pomoč nudili tujci kot pa sami sodržavljeni prizadetih (Šušteršič in Kus 2014).

6.5.1 Pomoč Slovenije v Bijeljini kot so jo občutili prejemniki pomoči

V iskanju odgovora na vprašanje o skladnosti slovenskih pričanj (o nujenju mednarodne pomoči) z občutenji prejemnikov pomoči sem slednje intervjuval. Večjih odklonov od slovenskih uradnih poročil v odgovorih nisem opazil.

Izpostavili so, da sta največjo vlogo pri mednarodnem reševanju odigrali UN-UNDP in EU. Potrjujem torej dejstvo o pomembnosti krovnih organizacij, ko govorimo o mednarodni pomoči. Kot navaja MOL, je bila Slovenija ena izmed prvih držav na prizadetem območju, ki je nudila pomoč. Prejemniki pomoči poleg Slovenije navajajo še Veliko Britanijo, Nemčijo, Turčijo in Italijo. Mestna uprava občine Bijeljina poudarja, da Ministrstvo za varnost BiH MOL-a ni izrecno prosila za mednarodno pomoč, ta je bila namreč s strani MOL-a ponujena samoiniciativno. Slednje so potrdili zaposleni na Oddelku za zaščito, reševanje in civilno obrambo MOL-a. Pravijo (Civilna zaščita mesta Bijeljina), da je Slovenija intervencijo izvedla po predpisih sedmih faz, ki jih predvideva Mehanizem CZ EU. Potrdili so tudi, da je bil s Slovenijo vzpostavljen stik prek Republiške uprave Civilne zaščite Republike Srbije, nato pa so pogovori potekali neposredno po telefonu in elektronski pošti. O nalogah, ki jih je slovensko moštvo opravljalo na prizadetem območju, prejemniki pomoči navajajo aktivnosti, ki so enake tistim, ki jih v svojih poročilih navaja MOL. Pri prejemnikih pomoči je teh navedb nekoliko manj. Sklepam, da je to le posledica nenatančnosti, saj so navedbe prejemnikov pomoči bistveno bolj splošne in lahko v eni navedbi obsegajo več storitev.

Odgovori na vprašanja o prijaznosti, angažiranosti slovenskega moštva so bili pozitivni. Prav tako prejemniki pomoči v slovenskem nujenju pomoči ne najdejo nikakršnih pomanjkljivosti.

6.6 Pomoč ostalih organizacij in institucij iz Slovenije

Ob poplavah v BiH in Srbiji so se velikodušno odzvale tudi ostale organizacije in institucije. Rdeči križ Slovenije je od prostovoljnih prispevkov slovenskega gospodarstva in prebivalstva zbral krepko čez 200.000 evrov. Vsoto je organizacija kasneje posredovala Rdečemu križu BiH in Srbije. Z Območnimi združenji je Rdeči križ Slovenije v BiH v obdobju 19.–29. maja poslal 217 pošiljk pomoči. Prav tako so v Srbijo v obdobju 20.–29. maja poslali 26 pošiljk pomoči. To pomeni 500 ton pomoči za BiH in 150 ton pomoči za Srbijo. Pomoč je zbiralo 56 Območnih združenj Rdečega križa, za samo odpremo na prizadeta območja je skrbel Rdeči križ Slovenije (24ur 2014).

V odzivu na pomoč se je angažiral tudi Karitas, ki je zbral okoli 122.000 evrov pomoči. Na prizadeta območja v BiH in Srbiji so v skupnem konvoju in spremstvu Slovenske vojske poslali 13 svojih kontejnerjev pomoči. Ti so bili napolnjeni s hrano, higienskimi pripomočki, čistili, pleniciami, posteljnino in drugimi najnujnejšimi artikli. Skupna vrednost poslanega materiala na prizadeta območja je znašala več kot 80.000 evrov (24ur2014).

Kot odziv na pomočje v SNG Maribor potekala dobrodelna prireditev Stopimo skupaj za žrtve poplav v Bosni in Hercegovini, Srbiji in na Hrvaškem. RTV Slovenija je s pomočjo gledalcev, gledalk, poslušalcev, poslušalk in uporabnikov multimedijskega portala RTV Slovenija zbrali približno 90.000 €. Denar bo namenjen obnovi kulturnih in izobraževalnih ustanov, da bi otrokom in mladostnikom čim prej ponovno omogočili izobraževanje in kulturno – umetniško udejstvovanje (RTVSLO 2014).

Pri pomoči ob poplavah je sodelovalo tudi humanitarno društvo ADRA Slovenija, ki je v 12 pošiljkah na prizadeta območja na Hrvaškem, v BiH ter Srbiji dostavilo 130 ton pomoči. Pri razdeljevanju ter pakiranju in nalaganju je sodelovalo več kot 200 prostovoljcev, ki so opravili čez 7.000 ur dela. Pošiljke so dostavljali v mesta Peračin, Doboj, Banja Luka, Derventa, Prijedor, Bosanski Šamac, Cerna, Slavonski brod, Vinkovci, Bijeljina in Brčko. Humanitarno društvo je kasneje nudilo tudi pomoč pri čiščenju in obnovi naselij (24ur 2014).

Prav tako je pomoč zbirala humanitarna agencija MDD Merhamet, ki deluje v okviru islamske skupnosti v Sloveniji. V BiH naj bi po njihovih podatkih poslali več kot šest tovornjakov pomoči (24ur 2014).

V Kulturno-pastoralnem centru ob srbski pravoslavni cerkvi v Ljubljani so ob pobudi košarkarjev Raše Nesterovića in Gorana Dragića zbrali več kot 400 ton pomoči. Svoje je dodal tudi Avtonomni Kulturni Center Sokolc iz Novega mesta, ki je od 18. do 29. maja zbral in odposlal okoli 20 ton pomoči(24ur 2014).

Sindikata poklicnega gasilstva v Sloveniji je na poplavljenih območjih poslal kar nekaj ton pomoči v obliki hrane, higienskih pripomočkov itd. Zbrali so tudi nekaj finančne pomoči. Gasilci poklicne enote Ljubljana, Kranj, Jesenice in Maribor so bili na kraju poplav prisotni tudi fizično. Materialno pomoč so v okviru Študentske organizacije Univerze na Primorskem in Študentskega sveta zbirali tudi primorski študentje. Pri zbiranju pomoči so se trudili še na Zavodu Nasmějani sončki v Celju, kjer so zbirali finančna sredstva in jih kasneje dostavili v Prijedor (24ur 2014).

Pomagali so tudi slovenski Lions klubi, in sicer je 1.400 slovenskih članov bosanskim, hrvaškim in srbskim Lionom poslalo 1.400 parov škornjev, 1.400 kompletov posteljnine in 55 sušilnikov za izsuševanje vlažnih prostorov. Slovenija je Srbiji in BiH pomagala, da sta dobili vsaka po 60.000 evrov mednarodne pomoči Lions organizacije LCI (24ur 2014).

V Sloveniji sta se odvila dva dobrodelna koncerta in ena dobrodelna predstava. Poleg dobrodelnega koncerta Preplavimo Kongresni trg v Ljubljani, ki sem ga že omenil, so dobrodelni koncert organizirali še v Kinu Šiška, kjer so zbrali 3.000 evrov. Polovico vsote so nakazali bosanskemu humanitarnemu združenju pomozi.ba, druga polovica je bila nakazana Rdečemu križu Srbije(24ur 2014).

V slovenskem društvu za celiakijo so poskrbeli za prizadete v poplavih, ki imajo celiakijo. Po zbiranju so v Beograd in Zenico dostavili brezglutensko hrano. Tovrstno hrano so zbirali na kulturno-pastoralnem centru ob pravoslavni cerkvi v Ljubljani (24ur 2014).

Pomoč se je zbirala praktično po vsej Sloveniji. Poleg Ljubljane so zbirne centre pomoči organizirali tudi v Brežicah, Celju, Cerknici, Dolu pri Ljubljani, Domžalah, Ilirski Bistrici, Kamniku, Kopru, Kranju, Krškem, Lescah, Litiji, Luciji, Mariboru, Medvodah, Novem mestu, Novi Gorici, Postojni, Ribnici, Sevnici, Slovenskih Konjicah, Škofji Loki, Trebnjem, Žireh, Žužemberku in na Jesenicah ter Vrhniki (24ur 2014).

7 SKLADNOST SLOVENSKE DRŽAVNE IN OBČINSKE POMOČI Z NAČELI IN POSTOPKI MEHANIZMA CZ EU

7.1 Načela nudenja pomoči v okviru Mehanizma CZ EU

V okviru Mehanizma CZ EU se pomoč izvaja v primeru, da se nesreča zgodi v eni izmed držav članic EU. Prek Mehanizma CZ EU lahko države članice EU nudijo pomoč tudi v primeru nesreče v drugi državi zunaj območja EU, vendar ima v tem primeru svojo vlogo tudi ECHO (European Community Humanitarian Office –Direktorat za humanitarno pomoč in civilno zaščito), ki reševanje žrtev omogoča z ostalimi akterji mednarodnega reševanja (OZN, NATO, Mednarodna Federacija Rdečega križa in Rdečega polmeseča). Civilna zaščita EU lahko intervencijo izvaja kot samostojno akcijo ali kot podporo operaciji, ki jo vodi druga mednarodna organizacija. Slednje se uporablja večinoma in predvsem v intervencijah zunaj območja EU (Berglez 2006).

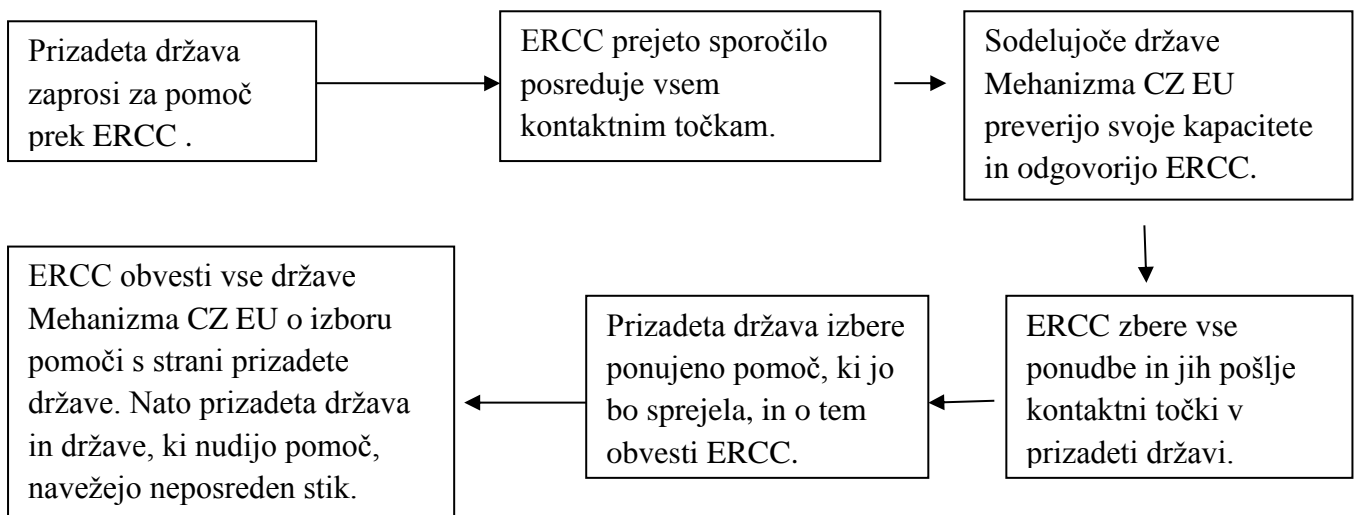
Glede na prošnjo prizadete države lahko Mehanizem CZ EU nudi pomoč v smislu materialnih sredstev ali v smislu reševalnih enot. Mehanizem lahko v nekaterih primerih nudi obe obliki pomoči. V vseh primerih se uporabljajo enaki postopki. Tako je intervencija Mehanizma CZ EU razdeljena na sedem faz (Berglez 2006).

- 1. Faza pripravljenosti:** prva faza je edina, ki ne preneha, saj zajema izobraževanje strokovnjakov in enot v okviru Mehanizma CZ EU ter v okviru nacionalnih organizacij. Posamezniki v tej fazi skrbijo za svoje zdravje, opravljajo redne zdravstvene preglede, urejajo statuse v službah za primere morebitne odsotnosti, imeti morajo veljavno dokumentacijo za prehod čez meje ter skrbijo za primerno opremo in oblačila. Faza priprave za posameznike in enote, ki se odpravljajo na intervencijo, traja vse do prvih stopenj faze aktiviranja. Od aktiviranja do odhoda imajo namreč še nekaj časa, ko si lahko priskrbijo denar ter ostale potrebščine, ki jim omogočajo samozadostnost vsaj za 72 ur. Seznaniti se morajo s situacijo, pridobiti mape, zemljevide, pregledati podnebne, varnostne in zdravstvene razmere ter kontaktne točke v prizadeti državi.
- 2. Faza aktiviranja:** aktiviranje pomoči po predpisih in postopkih poteka nekako tako: prizadeta država naj bi v primeru grožnje oz. nesreče izdala zaprosilo za pomoč prek Mehanizma CZ EU. Prav tako je prizadeta država dolžna nasloviti obvestilo o nesreči in možnosti njenih čezmejnih vplivov na ERCC. Če država posledic nesreče ne more obvladovati v lastni režiji, prek ERCC zaprosi za pomoč.

Zaprosilo vsebuje informacijo o nesreči, točno lokacijo, oceno situacije in pomoč, ki jo potrebuje. Za prihod strokovnjakov in intervencijskih enot mora prizadeta država navesti tudi časovni okvir prihoda osebja in operativno kontaktno točko. ERCC nato zaprosilo za pomoč posreduje vsem sodelujočim državam, ki kasneje obvestijo ERCC o pomoči, ki jo lahko nudijo prizadeti državi. ERCC nato prizadeti državi sporoči ponujeno pomoč, ta pa se odloči, katero bo sprejela. Država, ki je pripravljena ponuditi pomoč, včasih za potrebe hitrejšega odzivanja že sama neposredno naveže stik s prizadeto državo. Postopek je prikazan v obliki grafične ponazoritve.

Graf 7.1: Aktiviranje pomoči v okviru Mehanizma EU CZ

Vir: EU Handbook on assistance interventions (2004).

3. **Faza potovanja:** vsebuje predvsem urejanje potrebne birokracije za potovanje in delovanje v prizadeti državi ter za varen prevoz opreme. Osebje, ki nudi pomoč, naj bi pravočasno prispelo na dogovorjeno mesto v državi prejemnici pomoči.
4. **Faza prihoda v prizadeto državo:** posameznike in enote ob vstopu v sprejemnem centru ali že na meji praviloma pričaka koordinator Unije (ali nekdo od njegovega osebja). ERCC pred odhodom posreduje enotam podatke o prizadetem območju, sprejemnem centru in stikih. Omenjeni koordinator Unije vzpostavi stik z lokalnimi oblastmi za ukrepanje ob nesrečah LEMA (Local Emergency Management).
5. **Faza reševanja in nudenja pomoči:** strokovnjaki in enote v skladu z željami in usmeritvami lokalnih oblasti pomagajo pri reševanju in opravljanju drugih nalog.

Uspešnost reševanja potrjuje spoštovanje predpisov v državi prejemnici pomoči ter sodelovanje z ostalimi mednarodnimi organizacijami in institucijami, ki nudijo pomoč. Ključnega pomena je koordinacija z OSOCC, ki omogoča usklajevanje dela mednarodnih reševalnih služb med seboj in hkrati usklajuje delovanje teh služb z lokalnimi organi ter organizacijami na lokalni ravni. O aktivnostih se sproti obvešča ERCC, ki posreduje sporočila ostalim državam, ki sodelujejo v Mehanizmu CZ EU.

- 6. Faza prenehanja reševanja in nudenja pomoči:** ko enote ne morejo več zagotavljati pomoči oz. to ni več potrebno, o tem obvestijo ERCC. Sledijo standardni postopki kot pri zaprosilu za pomoč. Oblast prizadete države lahko kadarkoli sprejme odločitev o prenehanju nudenja pomoči, tisti, ki nudijo pomoč, pa jo morajo upoštevati. Pri odhodu iz države je ponovno potrebno poskrbeti za vso dokumentacijo.
- 7. Faza evalvacije:** vključuje pripravo poročil, ki jih morajo pripraviti odgovorne organizacije v prizadeti državi, odgovorne organizacije v državah, ki so nudile pomoč prek Mehanizma CZ EU, pristojni za zveze, ki so sodelovali pri nujenju pomoči, in strokovnjaki Unije, ki so intervencijo izvajali. Ti naj bi ocenili vsako fazo posebej, ERCC pa naj bi nato vse podatke in poročila zbral v nekem celotnem pregledu nudenja pomoči na prizadetem območju EU (Handbook on assistance interventions 2004).

7.2 Primerjava slovenskega nudenja pomoči z načeli in postopki Mehanizma CZ EU v Srbiji in BiH

Pomoč Slovenije Srbiji

Slovenija je Srbiji operativno pomoč nudila vzporedno z Mehanizmom CZ EU, medtem ko je zaprosilo in sam odziv Slovenije potekal na bilateralni ravni. V primeru Srbije lahko glede na pridobljene podatke iščemo podobnosti in razlike v postopkih in predpisih nudenja pomoči v okviru Mehanizma CZ EU z dejanskim nudenjem slovenske pomoči.

Mehanizem CZ EU predvideva sedem faz, v okviru katerih naj bi potekala mednarodna reševalna pomoč. Prvi fazi (fazi pripravljenosti) je Slovenija zadostila v veliki meri. Osebnje enot, ki so delovale v Srbiji, namreč redno skrbi za svojo pripravljenost (zdravje, opremo, vaje ipd.). Poleg izkušenj, ki jih nabirajo z nudenjem pomoči po Sloveniji, so nekateri že

sodelovali v mednarodnih intervencijah. Prav tako se redno udeležujejo mednarodnih vaj, na katerih preizkušajo različne situacije, da v resnični ne bi prišlo do pomanjkljivosti.

V drugi fazi je zaprosilo Srbije v Slovenijo prišlo na bilateralni ravni in ne prek Mehanizma CZ EU. Na bilateralni ravni je potekalo tudi nadaljnje dogovarjanje o pričetku in načinu nudenja pomoči (v zaprosilu Srbije so bile zahteve; Slovenija je ponudila tisto, kar je bilo na voljo; Srbija je ponudbo sprejela). Čeprav je navezava stikov potekala mimo Mehanizma CZ EU, ta ni bila povsem izven okvirov, ki jih predvideva mehanizem. Navezava stikov na bilateralni ravni je potekala podobno kot navezava stikov prek mehanizma, le da zaprosilo ni prišlo v Slovenijo prek ERCC in da Slovenija svoje povratne ponudbe Srbiji ni posredovala prek ERCC, ampak neposredno prizadeti državi (kar je za voljo hitrejšega odziva možno tudi v primeru zaprosila prek Mehanizma CZ EU).

Slovenija je zadostila merilom tretje faze. Postopek urejanja potrebnih dokumentov in podpisovanja pogodb pripadnikov (za odhod na misijo) je že utečena zadeva. Tako je tudi v tem primeru stekla brez zapletov. Na mejnih prehodih na poti v Srbijo ni bilo nobenih težav. Kot je bilo dogovorjeno, so cariniki slovenski konvoj spustili čez mejo po prednostnem postopku brez posebnih pregledovanj. Prav tako je bila Slovenija med prvimi, ki je priskočila na pomoč prizadetim v poplavih.

V četrti fazi Slovenija ni zadostila teoretičnim merilom. Na meji s Srbijo je enota pričakalo policijsko spremstvo, ki jih je vodilo do delovišča. Podatkov o prizadetem območju, sprejemnem centru itd. s strani ERCC ni bilo. Navezava stikov s srbskimi oblastmi je namreč potekala že med potjo v Srbijo. Prav tako so srbski organi civilne zaščite šele ob prihodu slovenskih enot v Srbijo določili mikrolokacijo delovanja. Torej komunikacija za voljo hitrejšega odziva ni tekla prek posrednika oz. prek ERCC. V primeru, da bi enota v Sloveniji čakala na podatke ERCC in prek njih vzpostavljala stike, bi na območje delovanja prišla kasneje.

Peti fazi, fazi nudenja reševanja in pomoči, je slovenska enota zadostila v celoti. V skladu z željami in usmeritvami lokalnih oblasti so pomagali pri reševanju in opravljanju drugih nalog. Spoštovali so predpise v državi prejemnici in sodelovali z drugimi mednarodnimi organizacijami, ki so nudile pomoč. Koordinacija je potekala v okviru OSOCC in EUCPT, prav tako so o aktivnostih redno obveščali (dnevna poročila) ERCC. V večji meri in bolj pogosto je komunikacija potekala med enoto (prek predstavnika za zveze) in lokalnimi

oblastni. Tako je izmenjava informacij potekala hitreje, kot če bi informacije posredovali prek Mehanizma CZ EU.

Tudi v fazi prenehanja nudenja reševanja in pomoči so postopki v skladu s predpisi Mehanizma CZ EU. Slovenija je pomoč prenehala izvajati, ko za to ni bilo več potrebe. O tem je obvestila ERCC. Ob odhodu iz države je enota podobno kot pri prihodu poskrbela za vso potrebno dokumentacijo.

Prav tako je Slovenija zadostila predpisom zadnje faze, faze evalvacije. Že na samem kraju so dnevno izdajali poročila tako v Slovenijo kot EU. Izdali so tudi zaključno poročilo, ki vsebuje podatke o nujenju pomoči v Srbiji in BiH hkrati. Zaradi zaupnosti gradiv o tem, ali so vodje intervencije ocenili vsako fazo posebej in poročilo poslali na EU, ne morem govoriti.

Ugotovitve

Kljub dejstvu, da je slovenska pomoč Srbiji potekala večinoma na bilateralni ravni, ocenjujem, da je nudenje slovenske pomoči potekalo v skladu s predpisi in postopki, ki jih sicer predvideva Mehanizem CZ EU. Izpostavim lahko le zaprosilo za pomoč, navezavo stikov in samo komunikacijo, ki ni tekla povsem v skladu s predvidevanji mehanizma. Zaposilo in dogovarjanje za pomoč se je odvijalo na bilateralni ravni, prav tako je navezava stikov potekala direktno s srbskimi oblastmi. Informacija o delovišču ni prispela prek mehanizma, ampak direktno od oblasti. Tudi komunikacija je večinoma potekala z lokalnimi oblastmi civilne zaščite, le enkrat dnevno tudi prek ERCC. Vsa odstopanja od predpisov in postopkov so posledica potrebe po čim hitrejšem odzivu in prihodu na kraj delovanja.

Čeprav so postopki mednarodne pomoči tekli skoraj v popolnem sozvočju s predpisi Mehanizma CZ EU, izpostavljam dejstvo, da Mehanizem CZ EU ni imel glavne vloge pri koordinaciji mednarodne pomoči (ki jo je izvajala Slovenija), čigar glavni namen je ravno to. Vzpostavljena komunikacija med mehanizmom in Slovenijo je bila preslaba. Slovenska pomoč je sicer potekala vzporedno z Mehanizmom CZ EU, vendar je glavnina informacij ter koordinacije potekala z lokalnimi oblastmi. Tovrsten način koordiniranja je bil v danih razmerah sicer najučinkovitejši in najhitrejši, vendar sklepam, da mehanizem vloge koordinatorja ni opravil v popolnosti. Glavna ideja Mehanizma CZ EU je namreč razbremeniti nacionalne oblasti v prizadeti državi ter vzpostaviti koordinacijo mednarodne pomoči. V primeru Srbije sklepam, da neposredna koordinacija mehanizma ni bila potrebna in

da so na lokalni ter nacionalni ravni zadevo obvladovali do te mere, ko so zadeve tekle celo hitreje kot bi prek mehanizma.

V primeru slovenske pomoči Srbiji lahko Mehanizem CZ EU označimo kot posredno telo, ki sicer ima pregled nad nujenjem mednarodne pomoči in manjšo vlogo koordinacije (pošiljanje dnevnih poročil Slovenije na ERCC), vendar je ta sekundaren. V konkretnem primeru je primarna komunikacija in poročanje potekalo med lokalnimi in nacionalnimi slovenskimi ter srbskimi oblastmi.

Skladnost slovenskih poročil o nujenju pomoči z dejanskim občutenjem prejemnikov pomoči

Po preverbi skladnosti pričanj o nujenju slovenske pomoči (ljudi, ki so dejansko bili na terenu) s pričanji prejemnikov pomoči nisem ugotovil bistvenih razlik. Tudi srbske oblasti namreč poudarjajo, da je mednarodna pomoč s strani Slovenije potekala na bilateralni ravni in večinoma mimo Mehanizma CZ EU. Prav tako srbske oblasti potrjujejo prijaznost slovenskega osebja in pripravljenost pomagati ljudem. Podatki o slovenskih skupinah in tehnični opremljenosti v Srbiji se ne razlikujejo. Srbi potrjujejo, da je bilo slovensko nujenje pomoči v skladu s predpisi in ne morejo izpostaviti nikakršne pomanjkljivosti slovenskega nujenja mednarodne pomoči. Kar se tiče predlogov izboljšav Slovenije na področju mednarodne pomoči, srbske oblasti navajajo le splošne zadeve. Trdijo, da je zaprosilo prek ERCC funkcionalno, a je potrebna dodatna nadgradnja sistema. Prav tako predlagajo poglobljeno sodelovanje v okviru Mehanizma CZ EU, razširitev sodelovanja na bilateralni ravni ter sodelovanje v različnih projektih z namenom optimizacije nujenja mednarodne pomoči.

Pomoč Slovenije BiH je (uradno) potekala v okviru Mehanizma CZ EU. V praksi je bila zadeva nekoliko drugačna. Samo zaprosilo je prispelo na ERCC. Od tod naprej je dogovarjanje potekalo neposredno med državama. Tudi vse nadaljnje aktivnosti slovenske enote so potekale izključno na ravni komunikacije z lokalnimi oblastmi civilne zaščite izven okvirov mehanizma. Ne glede na to je bila slovenska pomoč vpisana v evropski sistem CECIS. Ocenjevanje skladnosti slovenskega nujenja pomoči s predpisi in postopki Mehanizma CZ EU je torej precej težavno, a vseeno lahko na določenih področjih vlečemo vzporednice. Poglejmo, kako je slovensko nujenje pomoči BiH v skladu s predpisi in postopki nujenja pomoči, ki jih v sedmih fazah predvideva Mehanizem CZ EU.

Predpisom prve faze je Slovenija zadostila. Večina pripadnikov, ki so izvajali pomoč, je že sodelovala na mednarodnih vajah, prav tako imajo veliko izkušenj z reševanjem v Sloveniji. Nekaj gasilcevpotapljačev se mednarodne vaje še ni udeležilo, vendar so njihove izkušnje reševanja v Sloveniji zadostovale profesionalnem pristopu v mednarodni reševalni akciji.

V drugi fazi je Slovenija zadostila merilom mehanizma. Zaposilo je prispelo prek Mehanizma CZ EU, natančneje prek ERCC. Slovenija se je po pregledu opreme, ki so jo potrebovali na prizadetih območjih, odločila, da zaprosilu ugoditi. Povratno sporočilo o ponudbi Slovenijev BiH ni prispelo po kanalih, ki so bili uporabljeni. V tem primeru je Slovenija uporabila krajšo in hitrejšo pot –neposredni stik z državo.

V tretji fazi je Slovenija zadostila merilom. Podobno kot v primeru Srbije je postopek pridobivanja dovoljenj in podpisovanja pogodb že utečen in poteka brez kakršnihkoli blokad.

V četrti fazi Slovenija ni zadostila teoretičnim merilom, saj je navezava stikov potekala povsem neposredno in mimo mehanizmov EU. Slovenska enota je bosansko mejo prečkala brez težav, nato pa so jih na eni izmed bencinskih črpalk pričakali predstavniki civilne zaščite Republike Srbije. Ti so jim tudi kasneje določili mikrolokacijo delovanja in predali nadaljnje napotke. Vzpostavitev stikov torej ni tekla v okviru Mehanizma CZ EU (tekla je mimo posrednika, da seje nudenje pomoči pričelo hitreje), vendar je bila predpisom mehanizma zelo podobna.

Prvemu delu predpisa pete faze je Slovenija zadostila v celoti. Prek predstavnika za zveze je namreč od lokalnih oblasti prijemala navodila za delo. Ker je bila slovenska enota edina na tem območju, koordinacije s tujimi reševalnimi enotami ni bilo. Prav tako ni bilo komunikacije med enoto in OSOCC ter ERCC. Ta je potekala le z lokalnimi oblastmi in civilno zaščito na lokalni ravni (z lokalno LEMA-o). Dnevna poročila so pošiljali le v Slovenijo.

V fazo prenehanja je slovenska enota vstopila, ko nudenje pomoči ni bilo več potrebno. V tej fazi je zadostila merilom Mehanizma CZ EU, le da je sporočilo o prenehanju delovanja prenesla lokalnim oblastem ter Sloveniji (URSZR) in ne mehanizmom EU. Za pot v domovino je ponovno priskrbela vso potrebno dokumentacijo.

V sedmi fazi je Slovenija delno zadostila teoretičnim merilom. Poročila je namreč izdajala dnevno in jih pošiljala v domovino, ne pa tudi na ERCC. Pripravili so tudi zaključno poročilo, ki ga niso poslali na EU.

Ugotovitve

Slovenska enota je v BiH izvajala mednarodno pomoč, ki je skoraj v celoti potekala izven okvirov Mehanizma CZ EU. Stik mehanizma s Slovenijo je moč opaziti le v fazi zaprosila, ki je v Slovenijo prispelo prek ERCC-ja. Vsi nadaljnji postopki (ki so postopkom mehanizma podobni) so potekali neposredno z nacionalnimi in lokalnimi oblastmi civilne zaščite (brez vmesnih členov, tj. ERCC, OSOCC, EUCPT). Tako je nudenje pomoči sicer potekalo hitro in učinkovito, vendar Mehanizem CZ EU ni imel vloge, ki jo sicer predstavlja v teoriji. V BiH mehanizem ni bil primarno orodje koordinacije mednarodne pomoči. Vsekakor je dejstvo, da slovensko nudenje pomoči, ki ni imelo stika z orodji Evropske unije, v nobenem pogledu ni bilo prikrajšano pri svojem delu. Prav tako so bili postopki nudenja pomoči, kljub dejstvu da se ta ni izvajala v okviru Mehanizma CZ EU, zelo podobni tistim, ki jih za tovrstno delovanje mehanizem predvideva.

Skladnost slovenskih poročil o nudenju pomoči z dejanskim občutenjem prejemnikov pomoči

Ob primerjavi slovenskih pričanj o nudenju pomoči v BiH s pričanji prejemnikov pomoči in zaposlenih na Ministrstvu za varnost nisem ugotovil večjih razlik. Podatki ene in druge strani se v večini postavk ujemajo. Našel semle dve omembe vredni razliki. Obe sta prav tako opisani v podpoglavju 6.5.1.

7.3 Primerjava občinskega (MOL) nudenja pomoči z načeli in postopki Mehanizma CZ EU

MOL je operativno pomoč nudila na bilateralni ravni z vednostjo in sodelovanjem države. Pomoč MOL-a ni potekala prek Mehanizma CZ EU, zato je skladnost nudenja občinske pomoči z načeli in postopki mehanizma težko oceniti. Vseeno lahko pri nudenju občinske pomoči vlečemo nekatere vzporednice s predvidenim nudenjem pomoči v okviru Mehanizma CZ EU. Faze intervencije Mehanizma CZ EU (v teoriji) v večini sovpadajo z intervencijo MOL-a v BiH. Mehanizem CZ EU predvideva sedem faz intervencije. Lahko rečemo, da je enota zadostila zahtevam prve faze. Vsaj enkrat letno ima namreč osebje Oddelka za zaščito, reševanje in civilno obrambo vajo, pri kateri preizkušajo situacije, podobne tisti v Bijeljini. Prav tako ima osebje izkušnje s tovrstnim reševanjem, ki ga je na zelo podoben način izvajala leta 2010 v Ljubljani.

Kar se tiče druge faze, faze aktiviranja, postopek ni tekel prek Mehanizma CZ EU in ERCC. Kot je opisano, je MOL samostojno ponudila pomoč BiH (seznam opreme, osebja) prek URSZR in veleposlaništva v BiH. Po isti poti je na MOL prispela povratna informacija o sprejetju pomoči in nadaljnje uradno zaprosilo, ki ga MOL potrebuje, da sploh lahko izvede tovrstno intervencijo. Razlike v fazi aktiviranja so v primerjavi z Mehanizmom CZ EU očitne. V primeru MOL-a prizadeta država ni bila tista, ki je zaprosila za pomoč, vendar je bila pomoč ponujena kar s strani MOL-a. Posrednica med MOL in državo prejemnico je bila namesto ERCC URSZR. Skratka, navezava stikov je potekala nekoliko drugače, pa vendar ne povsem izven okvirov, ki jih predvideva Mehanizem CZ EU. Kar se tiče vmesnih korakov in posrednika, je namreč na bilateralni ravni stvar prepuščena strankama v dogovarjanju.

Člani enote MOL-a so izvajali podobne postopke kot jih predvideva tretja faza, ko so se odpravljali na prizadeto območje. Pregledali so vso opremo, zagotovili gorivo, lasten tabor, lastna vozila, gotovino, lastno hrano, vodo itd. Na območje so se odpravili popolnoma samooskrbni. Prav tako so poskrbeli za hiter in že vpeljan (postopek je bil urejen že s strani slovenske državne pomoči) postopek prehoda čez državne meje. Postopki in delo enote MOL so bili v fazi potovanja v skladu s predpisi in načeli Mehanizma CZ EU.

Enota MOL-a je (v četrti fazi) med potjo na prizadeto območje komunicirala s slovenskim veleposlanikom v BiH. Ta je priskrbel vodiča, ki je enoto popeljal do lokacije za postavitve tabora, kjer jih je počakal tudi župan Bijeljine. Kasneje je stekla tudi komunikacija z nacionalnim štabom civilne zaščite in reševanja. Ker pomoč ni potekala v okviru EU, enote ni pričakal koordinator Unije. Vseeno je prihod v državo in nadaljnje vzpostavljanje stikov potekalo gladko (z vsemi potrebnimi vmesnimi členi), brez »sivih lis«, t. i. praznin, lukenj v komunikaciji.

Peta faza, tj. faza nudenja reševanja in pomoči, je potekala po pričakovanjih. Vodja intervencije (Borut Žagar) in njegov namestnik (Sveto Šumc) sta se dvakrat dnevno udeleževala sestanka v štabu civilne zaščite, kjer so pregledali situacijo in določili območja, ki so bila najbolj potrebna pomoči. Z dodeljenim vodičem, ki je situacijo dodobra poznal, je ekipa hodila od vrat do vrat in nudila pomoč. Delo so iskali praktično sami, saj so bile informacije iz štaba dokaj skope. Dobro in usklajeno so sodelovali z italijansko ekipo. Koordinacijo so izvajali sami med seboj. O aktivnostih so dnevno poročali v domovino na Oddelek za zaščito, reševanje in civilno obrambo. Postopek dela je bil torej podoben tistemu, ki je predviden v okviru Mehanizma CZ EU. Odstopanja v smislu lastne koordinacije, slabe

komunikacije s štabom itd. so zopet zgolj posledica dejstva, da enota pomoči ni zagotavljala v okviru EU.

Šesta faza je bila v primeru MOL izpeljana nekoliko drugače. Že pred odhodom so namreč vedeli, koliko časa bo potekalo nudenje pomoči. Bili so samooskrbni in tako odvisni od količine hrane, vode, goriva itd., ki so jo pripeljali s seboj. Prav tako so (po izkušnjah) vedeli, da enota ne more optimalno zagotavljati pomoči več kot štiri dni. Po besedah g. Kusa bi lahko pomoč glede na želje domačinov izvajali še vsaj 14 dni. V tej fazi torej pomoč nudena s strani MOL-a ni v sozvočju z načeli in postopki Mehanizma CZ EU.

V zadnji fazi je enota MOL-a v precejšnji meri zadostila postopkom in načelom Mehanizma CZ EU. Izdali so namreč več poročil o nujenju pomoči in tudi končno poročilo, ki zajema pregled situacije, aktivnosti enote po dnevih, koordinacijo, varnostno situacijo, mednarodno delovanje, stroške itd. Ker se pomoč ni izvajala v okviru mehanizma, poročila niso pošiljali na ERCC ali katerokoli drugo orodje v okviru EU.

Čeprav samo delovanje enote na območju Bijeljine ni imelo nobenega stika z Mehanizmom CZ EU, lahko njihovo delovanje ocenim kot zelo korektno in v več pogledih v skladu z načeli in predpisi, ki jih v teoriji predstavlja Mehanizem CZ EU. Odstopanje od teh načel je le posledica dejstva, da se pomoč ni izvajala v okviru mehanizma. Kot glavno razliko lahko izpostavim ponudbo pomoči pred zaprosilom in že vnaprej določeno obdobje nujenja pomoči. Kot rečeno, izvedba pomoči je zahvaljujoč izkušnjam in avtonomnosti enote stekla skorajda brez pomanjkljivosti (nekaj manjših sem omenil v prejšnjem poglavju).

7.4 Skladnost slovenskih poročil o nujenju pomoči z dejanskim občutenjem prejemnikov pomoči

V primeru občinskega nujenja mednarodne pomoči v Bijeljini (BiH) težko izpostavim kakršnokoli neskladje med slovenskim pričanjem o nujenju pomoči in pričanjem tistih, ki so bili pomoči deležni. Pri postavljanju vprašanj prejemnikom pomoči sem iskal morebitne odklone, a odgovori kažejo na korektnost poročanja MOL-a in predstavnikov nujenja pomoči.

7.5 Predlogi sprememb na državni, občinski ravni in na ravni EU za učinkovito zagotavljanje mednarodne pomoči

Predlog sprememb na državni ravni

Slovenija je na državni ravni nudila mednarodno reševalno pomoč Srbiji in BiH. V obeh državah je bila slovenska pomoč označena kot pomoč v okviru Mehanizma CZ EU. Dejansko dogajanje je potekalo nekoliko drugače. V Srbiji je Slovenija pomoč izvajala v okviru Mehanizma CZ EU, le da so postopki za voljo hitrejšega odziva potekali vzporedno in neposredno med državama. Zaposilo za pomoč iz Srbije je prispelo na bilateralni ravni in ne prek mehanizma.

V primeru BiH je zaposilo v okviru Mehanizma CZ EU prispelo na ERCC. Nudenjeslovenske pomoči je bilo vpisano v sistem CECIS. Vsi nadaljnji postopki so potekali na relaciji Slovenija–nacionalne oblasti BiH–lokalne oblasti BiH in mimo mehanizma.

Čeprav je v obeh primerih slovensko nudenje pomoči potekalo skorajda brez pomanjkljivosti, je logično, da se pri tovrstnih operacijah vedno nekaj naučimo. Tako sem predloge izboljšav slovenske državne pomoči zbral na enem mestu.

Predlogi izboljšavna državni ravniza učinkovito nudenje mednarodne reševalne pomoči:

–Jasno opredeljena merila za prednostno obravnavo nudenja reševalne pomoči in predhodni izvidnik na terenu, ki bi skupaj z lokalnimi oblastmi v prizadeti državi ocenil situacijo in podatke posređoval ekipi, ki prihaja na teren. S tem bi se izognili nepravilni prednostni obravnavi pri nudenju pomoči.

–Razmisliti bi bilo potrebno o višjem nivoju načrtovanja izvajanja mednarodne reševalne pomoči. Črpalke in ostala potrebna sredstva so namreč razporejena po vseh krajih Slovenije, da se pomoč v teh krajih, če pride do nesreče, izvede čim hitreje. Za potrebe mednarodnih operacij bi potrebovali dodatno opremo, ki bi bila zbrana na enem mestu ter pripravljena za takojšnje posređovanje v tujini.

–Prav tako je za učinkovitejše operativno delo potrebna dodatna oprema (zmogljivejše črpalke), večja tovorna vozila, več usposabljanj in več mednarodnih vaj (vsi člani Enote za reševanje na vodi in iz vode v BiH niso imele izkušenj iz mednarodnih vaj).

–Razmisliti bi bilo potrebno o večji avtonomnosti enot, ki izvajajo mednarodno reševalno pomoč. Koristno bi bilo, da bi enota na območje delovanja prišla samozadostna in tako ne bi obremenjevala lokalnega prebivalstva ter nacionalnega proračuna, ki je zaradi nesreče že na udaru.

–Na državni ravni bi lahko razmislili o uvedbi sklada za primere nujenja mednarodne reševalne pomoči, da pri ažurnosti odziva za zaprosilo ne bi prihajalo do zastojev in blokad zaradi finančnih težav.

–Potrebno je poglobljanje sodelovanja v okviru Mehanizma CZ EU, še širše sodelovanje na bilateralni ravni ter tesnejše sodelovanje v okviru izvajanja različnih mednarodnih vaj in ostalih projektov z namenom optimizacije mednarodne pomoči v prihodnosti.

Predlog sprememb na občinski ravni

MOL je mednarodno reševalno pomoč izvajala v BiH. Pomoč je izvajala v lastni režiji na podlagi bilateralnega sporazuma. Občinska pomoč je bila za voljo hitrejšega odziva in izogiba ponovnega vzpostavljanja vse potrebne administracije(uradnih dokumentov prevoza čez mejo, prenosa opreme čez mejo itd.) uradno označena kot »slovenska državna pomoč«. Pomoč v Bijeljini je izvajala enota 58 pripadnikov, ki je na prizadeto območje prišla popolnoma samooskrbna. Potrebovali so le prostor, kjer so postavili tabor. Enota ni imela nobenega stika z Mehanizmom CZ EU.

Po analizi nujenja mednarodne pomoči MOL v Bijeljini sem ugotovil, da pomanjkljivosti skorajda ni bilo. Vseeno lahko predstavim nekaj predlogov za izboljšanje.

Predlogi izboljšav na občinski ravnizi učinkovito izvajanje mednarodne reševalne pomoči:

–Na področje delovanja bi bilo smiselno vsaj 24 ur pred prihodom poslati izvidnico. Ta bi v sodelovanju z lokalnimi oblastmi podala oceno stanja in jo nato posredovala ekipi, ki prihaja na prizadeto območje. Tako bi ekipa vedela, kje je potrebno takojšnje posredovanje. Obenem bi se na tak način lahko izognila nejasni prednostni obravnavi, ki jo je za nekaj objektov narekoval župan Bijeljine.

–V enoti mora biti usposobljeno osebje za varovanje tabora.

–Med vozili je potrebno dodatno manjše (osebno) vozilo.

–Enota je s seboj imela dovolj dizelskega goriva, poskrbeti bi bilo potrebno tudi za cisterno oz. drug ustrezen način avtonomnosti oskrbe z bencinom, ki je potreben za delovanje črpalk, motornih žag (tokrat so bencin kupovali na bencinskih črpalkah v Bijeljini).

–G. Julij Jeraj je predlagal, da bi na OFR (Oddelek za finance in računovodstvo) MOL in v SPZ (Stvarno pravni zakonik) MOL opredelili postopke za pridobitev sredstev, s katerimi se plačujejo stroški posredovanja in stroški na terenu.

–Marko Tomažin je predlagal, da bi razmislili o vozičku s potrebnim orodjem in materiali za vzdrževanje opreme, ki se uporablja na posredovanju.

–Zagotoviti bi bilo potrebno večji kamion za prevoz tovora, opreme.

–Izogibati se je potrebno prestavljanju datuma odhoda.

–Pri nujenju pomoči so se pojavljale potrebe po zmogljivejših vodnih črpalkah.

–Razmisliti bi bilo potrebno o večjem številu »kamp tuširnic«, da bi bila osebju, ki izvaja pomoč, zagotovljena popolna higiena.

Predlog sprememb na ravni EU

Po analizi slovenske državne pomoči Srbiji in BiH, ki se je uradno izvajala v okviru Mehanizma CZ EU, sem prišel do nekaj zanimivih ugotovitev. Mehanizem CZ EU je v primeru slovenskega nujenja pomoči odigral bolj sekundarno vlogo. V primeru Srbije je bilo sodelovanja s Slovenijo sicer precej več kot v primeru BiH. Ekipa je ob delovanju v Srbiji dnevno pošiljala poročila na ERCC, ki je imel neko koordinacijsko vlogo. Vseeno so bila ta poročila bolj informativnega pomena, saj je glavna koordinacija in razporejanje ekipe po deloviščih potekalo v okviru lokalnih in nacionalnih oblasti. Prav tako je zaprosilo za mednarodno pomoč v Srbiji prispelo na bilateralni ravni in ne prek Mehanizma CZ EU. Ta torej v konkretnem primeru ni imel vloge, kakršno ima v teoriji (v celoti skrbeti za koordinacijo mednarodne pomoči).

Kar se tiče nujenja pomoči BiH, je Mehanizem CZ EU sodeloval le pri zaprosilu na pomoč. BiH je zaprosilo naslovila na ERCC, kjer ga je Slovenija opazila in odločila, da zaprosilu ugodni. Slovenska pomoč je bila vpisana v sistem CECIS, vsi nadaljnji postopki pa so potekali izključno med državama, pri čemer Mehanizem CZ EU ni imel nikakršne vloge. Po analizi pomoči sem ugotovil, da je potrebo razmisliti o možnosti koordiniranja mednarodne pomoči s strani Mehanizma CZ EU, ki bo razbremenilo nacionalne oblasti prizadete države in hkrati omogočalo enak ali celo boljši ter hitrejši način vzpostavljanja stikov in samega odzivanja. Mehanizem bi moral biti razvit do te mere, da vzporedne poti mimo mehanizma ne bi igrale bistvene vloge. Nudenje pomoči bi namreč potekalo izključno prek mehanizma, enako hitro in učinkovito. Na tem mestu podajam predlog izboljšave na področju hitrega odzivanja in učinkovitejšega koordiniranja Mehanizma CZ EU. V prvi vrsti je potrebno okrepiti

komunikacijo med Mehanizmom CZ EU in prizadetimi državami ter državami, ki nudijo pomoč. Pri tem mislim na komunikacijo pred, med in po nesreči. V državah EU in njenih kandidatkah bi bilo smiselno uvesti predstavnike Evropske komisije, ki bi ob naravnih nesrečah (v lastni državi, državi prejemnici pomoči) in proženju mednarodne reševalne pomoči nadomestili nacionalne oblasti in jih razbremenili. Predstavniki bi bili državljani posamezne države prejemnice pomoči, ki bi delovali v nacionalni civilni zaščiti s posebnim statusom in dodatkom za pripravljenost delovanja na ravni Mehanizma CZ EU. Tako iskanje neposrednih stikov med državami, ki nudijo pomoč, in državami prejemnicami ne bi bilo potrebno. Odzivnost in koordinacija bi potekala tako, kot da bi mednarodno pomoč koordinirale nacionalne oblasti, ki situacijo najbolj poznajo.

8 SKLEP

Vse večje število naravnih in drugih nesreč, ki presegajo zmožnost obvladovanja prizadete države, spodbuja razvoj mednarodne reševalne pomoči. Države, ki mednarodno pomoč izvajajo, prizadeti državi pomagajo pri reševanju ljudi, iskanju ponesrečencev, evakuaciji, razdeljevanju hrane itd. Prav tako nudijo medicinsko oskrbo, psihosocialno pomoč in skrbijo za koordinacijo celotne mednarodne pomoči. Mednarodna pomoč lahko s hitrim odzivom in svojimi zmogljivostmi reši mnogo življenj. Skratka, mednarodna pomoč prizadeti državi pomaga pri čim hitrejši odpravi posledic nesreče. Zaradi požrtvovalnosti in velikodušnosti držav, ki nudijo pomoč, ter zaradi povezovalne vloge, ki jo ima, je ta še posebej dobrodošla.

Mednarodna pomoč, ki so je bile deležne Hrvaška, Srbija in BiH ob poplavah maja 2014, je zgodba o požrtvovalnosti, dobrosrčnosti in volji po pomoči ljudem v stiski. Odziv mednarodnih organizacij in institucij ter držav znotraj posameznih organizacij je bil izjemen. Pomoč so ponudile OZN, NATO, EU in Rdeči križ ter Rdeči polmesec. Vse organizacije so izrazile skrb za prebivalce, prizadete v poplavah. Prav tako je veliko držav ponudilo pomoč na bilateralni ravni. Predvsem v primerih Srbije in BiH, ki situacije nista obvladali, se je izkazala dobrosrčnost sosednjih držav, ki so v trenutku ranljivosti sočloveka pozabile na krvavo zgodovino, ki jo imajo za seboj bivše države Jugoslavije.

Ob analizi mednarodne pomoči Hrvaški, BiH in Srbiji sem ugotovil, da je krovna organizacija pomemben dejavnik koordiniranja pomoči. Mehanizem CZ EU je imel pri izvajanju mednarodnega reševanja pomembno vlogo. V okviru Mehanizma CZ EU so se namreč v sistemu ERCC zbirala poročila o nujenju pomoči posameznih držav. Poleg tega je

Mehanizem CZ EU skrbel za operativno plat nudenja pomoči, ko je na nekatera območja pošiljal ekipe EUCPT, ki so skrbele za usklajevanje mednarodne pomoči. Za razliko od manj učinkovitega mednarodnega reševanja ob potresu v Armeniji je bilo reševanje na Hrvaškem, v BiH in Srbiji po zaslugi krovne organizacije učinkovitejše in bolj usklajeno.

Slovenija je pomoč uradno izvajala v okviru Mehanizma CZ EU. Čeprav pri slovenskem nudenju pomoči ni imel vloge, kot je opisana v načelih in predpisih, ga lahko ocenim kot pomemben dejavnik učinkovitejšega nudenja mednarodne reševalne pomoči. Prizadeti državi namreč omogoča izdajo zaprosila na mesto (ERCC), kjer ga vidijo vse države članice, obenem pa z zbiranjem podatkov o aktivnostih na terenu in pošiljanjem enot (EUCPT) na prizadeta območja pomaga pri koordinaciji mednarodne pomoči.

8.1 Odgovori na raziskovalna vprašanja

Po številnih analizah skozi magistrsko delo sem prišel do vseh ključnih ugotovitev, ki mi omogočajo odgovore na raziskovalna vprašanja.

- 1. Kako je potekalo nudenje mednarodne reševalne in humanitarne pomoči Hrvaški, Bosni in Hercegovini ter Srbiji ob poplavah 2014 in kako je nalogo pomočina državni in občinski ravni izvajala Slovenija?*

Analiza mednarodne reševalne in humanitarne pomoči je dober pokazatelj učinkovitosti mednarodnih organizacij, ki izvajajo pomoč. Srbiji in BiH je pomoč ponudilo več kot 20 držav. Na Hrvaškem so bili v okviru mednarodnega reševanja deležni operativne pomoči OZN, ostala pomoč je pritekala v finančnem smislu. Mednarodno pomoč posameznim državam so poleg že omenjenih organizacij nudile še Svetovna banka, Evropska banka za obnovo in razvoj, Evropska investicijska banka in ostali akterji na bilateralni ravni.

OZN je na prizadeta območja pošiljala pomoč v obliki humanitarnih potrebščin, strokovnjakov, sredstev in opreme. V nudenje pomoči Srbiji in BiH je bilo vključenih večino orodij in mehanizmov OZN. Na Hrvaškem in ponekod v BiH je OZN pomagal pri vračanju evakuiranih v svoje domove. Obstajala je namreč velika nevarnost minskih polj, na katera bi lahko (ob vračanju domov) evakuirani naleteli.

V okviru NATA je na prizadetih območjih skupaj delovalo 26 držav članic. Odziv je bil hiter, saj so na poplavljenih območjih že drugi dan po zaprosilu na pomoč pošiljali sile, sredstva, opremo in nujne pripomočke. Osebe NATA je nudilo strokovno pomoč na vseh področjih delovanja.

Veliko vlogo pri mednarodnem reševanju je imela tudi EU. Že dan po zaprosilu za mednarodno pomoč je bil aktiviran Mehanizem CZ EU. V okviru le-tega se je odzvalo 23 držav članic, ki so poleg takojšnje reševalne pomoči delovale tudi na humanitarnem, finančnem in psihosocialnem področju. Mehanizem CZ EU je sodeloval pri prevozu sil, sredstev pomoči in opreme. Pomembno vlogo mehanizma lahko podpremo z dejstvom, da je le-ta v večini primerov skrbel za koordinacijo poteka reševanja prek ERCC in skupnega informacijskega sistema, ki skrbita za povezovanje kontaktnih točk vseh sodelujočih držav.

Pri mednarodni reševalni in humanitarni pomoči ne smemo pozabiti na pomembno vlogo Mednarodne federacije Rdečega križa, ki je prizadetim državam in njihovim nacionalnim Rdečim križem pomagal v finančnem, operativnem in koordinacijskem smislu.

Odziv in učinkovitost mednarodne pomoči sta bila na visokem nivoju. Posamezne mednarodne organizacije so pomoč nudile po svojih najboljših močeh. Pri nujenju pomoči ni prihajalo do koordinacijskih zmed in težav s potrebno dokumentacijo. Prizadetim državam je mednarodna pomoč pomagala do mere, ki je same nikakor ne bi morale doseči. V prvi vrsti govorimo o velikem številu rešenih življenj, pa tudi o nadaljnji oskrbi ljudi, njihovih domov in obdelovalnih površin. Tu so še čiščenja in prečrpavanja vode iz tovarn, ki so osnova za preživetje ljudi v prizadetih državah. Pomembna je tudi finančna pomoč, ki državam omogoča čim prejšnjo vzpostavitev stanja pred poplavami.

V okviru analize slovenske državne in občinske pomoči ob poplavah na Hrvaškem, v BiH in Srbiji sem pridobil nekatera interna gradiva, prav tako sem opravil intervjuje z ljudmi, ki so neposredno sodelovali pri nujenju pomoči na prizadetih območjih. Tako sem prišel do pomembnih informacij in ugotovitev. Slovenija je reševalno in humanitarno pomoč izvajala v Srbiji in BiH, medtem ko je Hrvaški nudila finančno pomoč. Slovenija je v Srbijo in BiH prepeljala 58 tovornjakov humanitarne pomoči, sodelovala je tudi pri takojšnjem reševanju. Poleg tega je Slovenija pomagala pri psihosocialni pomoči prebivalcem in sodelovala v skupini za ocenitev škode. Velikodušni so bili tudi na MOL-u. Pomoč so nudili v finančnem in operativnem smislu. V Bijeljini so prečrpavali vodo, sanirali objekte, prevažali kosovne odpadke, dezinficirali itd. Slovenija je pomoč Srbiji in BiH izvajala v okviru Mehanizma CZ EU. Kar se tiče občinske pomoči, je MOL pomoč izvajala na bilateralni ravni in izven okvirov Mehanizma CZ EU.

2. *V kolikšni meri je (glede na uradna poročanja) slovenska državna pomoč v sozvočju z načeli in postopki nudenja mednarodne pomoči v okviru Mehanizma CZ EU?*

Po pridobivanju pisnih (internih gradiv) in ustnih (intervjuji) virov sem opravil podrobno analizo nudenja slovenske državne in občinske pomoči. Skozi analizo sem prišel do številnih ugotovitev o nujenju pomoči. Navedel sem nekaj pomanjkljivosti nudenja mednarodne pomoči na državni in na občinski ravni. Naredil sem primerjavo slovenskega nudenja pomoči z načeli in postopki nudenja pomoči v okviru Mehanizma CZ EU. Tako sem primerjal celotno izvedbo slovenske mednarodne pomoči s fazami nudenja pomoči, ki jih v teoriji predvideva Mehanizem CZ EU. Ob primerjanju sem zasledil nekaj manjših odklonov. Najzanimivejša je ugotovitev nekoliko drugačne vloge mehanizma od tiste, ki jo ima v teoriji. V primeru slovenske pomoči sem namreč ugotovil, da je Mehanizem CZ EU sicer imel vlogo koordinatorja in posrednika mednarodne pomoči, vendar je bila ta nekoliko bolj površinska. Glavna navezava stikov in koordinacija reševalnih enot je namreč tekla med državo prejemnico pomoči in med državo, ki nudi pomoč. To je logično, saj razmere na prizadetem območju najbolje poznajo tisti, ki tam stalno delujejo. Omenjeno lahko najbolje opišem z besedami g. Boruta Hrovata, ki je dejal, da je v primeru slovenske pomoči Srbiji navezava stikov tekla vzporedno z Mehanizmom CZ EU. Mehanizem je torej imel nadzor nad celotnim dogajanjem, dogovarjanje pa je potekalo neposredno med državama. Za ozaveščenost EU in Mehanizma CZ EU so skrbeli vodje intervencij, ki so na ERCC dnevno pošiljali poročila o delu na terenu. V primeru BiH je bila zadeva nekoliko drugačna. Slovenska enota je pomoč izvajala na območju, kjer ni bilo ostalih tujih enot in tako ni bilo potrebe po koordinaciji mednarodne pomoči. Za voljo tega slovenska enota v BiH ni imela nikakršnega stika z Mehanizmom CZ EU. Mehanizem je Sloveniji omogočil le, da je na ERCC opazila zaprosilo za pomoč in seznam potrebščin, sil, opreme in sredstev, ki jih potrebujejo. Sami postopki nudenja pomoči so sicer tekli po zelo podobnih predpisih, ki jih narekuje Mehanizem CZ EU, le da ti postopki niso bili del tega. Zaključujem, da slovenska državna pomoč ni bila v popolnem sozvočju z načeli in postopki nudenja mednarodne pomoči, ki jih v teoriji predvideva Mehanizem CZ EU.

Ob analizi slovenske državne in občinske pomoči ter ob izvedbi primerjave slovenske pomoči z načeli in postopki Mehanizma CZ EU sem izluščil predloge izboljšav na državni in občinski ravni ter na ravni EU, da bi učinkoviteje izvajali mednarodno pomoč. Predloge sem zapisal v prejšnjem poglavju. Vseeno bi rad izpostavil predlog, ki je (po mojem mnenju) najpomembnejši in zadeva tako državno in občinsko raven kot tudi raven EU. Mehanizem je

potrebno razviti do te mere, ko vzporedne poti in poti mimo mehanizma nebi doprinesle k hitrejši realizaciji pomoči. Tako bi bilo v državah članicah EU in njenih kandidatkah smiselno uvesti predstavnike Evropske komisije, ki bi ob naravnih nesrečah (v lastni državi t.j. državi prejemnici pomoči) komunicirali neposredno s predstavniki držav, ki ponujajo pomoč. S tem bi se izognili trikotni izmenjavi informacij (prizadeta država – mehanizem – država prejemnica in obratno). Tako bi Mehanizem CZ EU dosegel svoj poln pomen. Izvajalci in prejemniki pomoči namreč ne bi več iskali poti mimo mehanizma, saj jim te ne bi omogočale hitrejšega odziva. Predstavniki bi bili državljani posamezne države prejemnice pomoči, zaposleni naravni Mehanizma CZ EU.

3. Kako in v kolikšni meri se uradna slovenska poročila o nujenju pomoči na prizadetih območjih razhajajo z dejanskim občutenjem prejemnikov pomoči, prizadetih v poplavah?

V iskanju odgovora na tretje raziskovalno vprašanje sem temeljito analiziral slovenska poročila o nujenju pomoči na prizadetih območjih ter jih primerjal z občutenji prejemnikov pomoči. Da bi dobil relevantne podatke, sem intervjuval tako slovenske predstavnike, ki so izvajali pomoč, kot tudi prejemnike pomoči. Odgovori obeh strani so si v večji meri podobni. Ugotovil sem le manjša neskladja.

V primeru slovenske pomoči BiH sem s strani prejemnikov pomoči pridobil trditev, da je prednostna obravnava reševalnih enot potekala povsem v skladu z nujnostjo. Torej naj bi reševalne ekipe pomoč izvajale na najbolj prizadetih območjih. Slovenci, ki so pomoč izvajali, pravijo, da temu ni tako. Pomoč so prednostno izvajali na območjih, ki so bila za vodstvo v BiH osebno pomembna (na primer pri prijateljih, znancih). Nadaljnje lahko omenim še neskladje v zvezi s podporno ekipo, ki naj bi bila dodeljena (po trditvah BiH) slovenskim predstavnikom pri izvajanju reševanja in nujenju pomoči. Navedbe Luke Duha so nekoliko drugačne, saj je slovenska ekipa s strani BiH pridobila le predstavnika za zveze, ki je bil nekakšna vez med slovenskimi reševalci in lokalno ter nacionalno civilno zaščito.

V primeru slovenske pomoči Srbiji sem podobno kot pri BiH s strani prejemnikov pomoči (Ministrstva za notranje zadeve Republike Srbije) prišel do sklepa, da je prednostna obravnava reševalnih enot potekala pravično in povsem v skladu z nujnostjo. Slovenska pričanja (podobno kot v BiH) te navedbe zavračajo, saj naj bi odgovorni za razporejanje nujenja pomoči v nekaterih primerih prednostno obravnavali svoje znance in ostala osebno pomembna območja, čeprav ta v tistem trenutku niso bila najbolj prizadeta. Posledica

»nepravične« razdelitve nujenja pomoči je bila nejevolja med ljudmi, ki so želeli čim hitrejšo pomoč na svojih območjih. Naprej lahko izpostavim neskladje glede navajanja prijaznosti in ustrežljivosti tistih, ki so nudili pomoč. Srbi navajajo prijaznost, marljivost in ljubeznivost slovenskih pripadnikov. Prav tako poudarjajo, da jim nikoli ne bodo morali poplačati njihove dobrote in vsega, kar so storili za njih. Zavračajo tudi možnost kakršnihkoli pomanjkljivosti pri nujenju pomoči. Pričanja slovenskih predstavnikov so nekoliko drugačna. V splošnem sicer poudarjajo hvaležnost prejemnikov pomoči (tako potrjujejo navedbe prejemnikov pomoči o tem, kako hvaležni so Slovincem, ki so jim pomagali v stiski), vendar omenijo še manjšo mero nejevolje med ljudmi. Ti so tu in tam želeli izsiliti, da se saniranje in pomoč najprej izvedeta prav pri njih. Pomoč vsakomur seveda že iz logističnega vidika ni izvedljiva. K dodatni nejevolji med ljudmi pa je pripomoglo tudi prednostno izvajanje reševanja pri znancih, odgovornih za razporejanje izvajanja reševanja in pomoči.

Navedbe prejemnikov pomoči ter tistih, ki so pomoč nudili, se v manjši meri razlikujejo. Ko govorimo o številu pripadnikov, uporabljene opreme, učinkovitosti enot, evakuiranih oseb, prepeljanega tovora ipd., so navedbe identične. Razlika, ki je ne moremo zanemariti, je v pričanjih glede kriterija nujenja pomoči. Tu izpostavljam kritiko predstavnikom držav prejemnic pomoči, ki so nekatera območja in posestva (znancev in prijateljev) obravnavali prednostno, čeprav ta v tistem trenutku niso bila najbolj prizadeta. Pomoč je bila v nekaterih primerih dodeljena neupravičeno.

8.2 Ugotovitve

Ob številnih analizah in podrobnih obravnavah sem v magistrskem delu poleg odgovorov na raziskovalna vprašanja prišel še do nekaterih pomembnih ugotovitev, ki jih je vredno izpostaviti.

- Mednarodno pomoč Srbiji, BiH in Hrvaški je ponudilo 23 držav. Pomoč v različnih oblikah je prihajala s strani organizacij, institucij, držav in posameznikov. Kljub temu, da se je na območju nedavnih vojn pokazala velika mera dobrosrčnosti, v oči bode srbska zavrnitev pomoči Kosova, ki je povsem politične narave. Politična nesoglasja na območju nekdanje Jugoslavije torej še vedno krojijo usodo ljudi.
- Odziv slovenskega prebivalstva na zbiranje pomoči prizadetim v poplavah je bil izjemen. Sprašujem se celo, ali bi ob morebitnih katastrofalnih poplavah nekje v Sloveniji ti isti ljudje, ki so zbirali humanitarno pomoč za prizadete države, delovali v podobni vnemi.

- Ob nudenju pomoči MOL-a v BiH sem ugotovil, da je bila pomoč uradno označena kot »državna pomoč«. S tem so se izognili birokratskim oviram. To so zamudna urejanja dokumentacije, ki je bila s strani države že urejena (soglasja, prehod mej ipd.). Za voljo hitrejšega in učinkovitega odziva je torej včasih potrebno iskati hitrejše in bolj učinkovite poti.
- Presenetil me je kontrast med hvaležnostjo ljudi, ki so bili prizadeti v poplavah, in tistimi, ki razsežnosti poplav niso občutili. Slednji so v primeru nudenja pomoči v Bijeljini iz gostinskega bara celo osorno (»Šta nam smetate.«) obravnavali osebe, ki je po ulicah vleklo vodovodno cev.
- Spoznal sem, da reševanje, prečrpavanje vode, sanacija objektov itd. ne poteka po nekih logičnih merilih (npr. od najbolj prizadetih hiš, objektov ali ljudi k najmanj prizadetim). Vsi intervjuvanci, ki so sodelovali pri mednarodni pomoči, so mi zaupali, da pri prednostni obravnavi ni vselej pravičnih meril.
- Pri zbiranju vodnih črpalk je prišlo do zamud, ker so bile črpalke hranjene po različnih koncih Slovenije. Za potrebe mednarodnega reševanja je potrebna nabava dodatnih visoko zmogljivih črpalk in ostale specifične opreme, ki bi bila zbrana na enem mestu in namenjena izvajanju mednarodne pomoči.
- Pri izvajanju mednarodnega reševanja ima velik pomen samozadostnost ekipe, saj tako prizadete države dodatno finančno ne obremenjuje.

Raziskovanje razsežnosti poplav in posledičnega mednarodnega reševanja na Hrvaškem, v Srbiji in BiH je zanimivo ter hkrati zahtevno in naporno. Podrobnih podatkov o mednarodnem reševanju je zelo malo, zato je bilo za potrebe raziskovanja potrebno opraviti številne intervjuje. Magistrsko delo z odgovori na raziskovalna vprašanja in z dodatnimi ugotovitvami zapolnjuje vrzel še neraziskanega. Z raziskovanjem in ugotavljanjem ustreznosti mednarodne pomoči je magistrsko delo doprinos k znanosti in dojetanju poteka ter funkcij mehanizmov in orodij mednarodne pomoči. S predlogi izboljšav nudenja mednarodne pomoči v Sloveniji je lahko le-ta v prihodnosti še bolj učinkovita.

9 LITERATURA

1. Alexander, E. David. 2002. *Principles of Emergency Planning and Management*. Amherst: University of Massachusetts.
2. Atlantski Savet Srbije. 2014. *NATO Countries are helping Serbia in dealing with the consequences of the recent devastating floods*. Dostopno prek: <http://www.atlanticcouncil.rs/> (10. november 2014).
3. Berglez, Mateja. 2006. *Evalvacija področja civilne zaščite v Evropski uniji*. Ljubljana: FDV.
4. Buzan, Barry. 1991. *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-cold Era*. London: Harvester Wheatsheaf.
5. *Credit Suisse*. 2014. Dostopno prek: <https://www.credit-suisse.com/> (31. oktober 2014).
6. Croatian Red Cross. 2014. *Croatian Red Cross responding to the worst natural disaster in living memory*. Dostopno prek: <http://www.hck.hr/en/> (12. november 2014).
7. Guha-Sapir, Debarati, Philippe Hoyois in Regina Below, ur. 2015. *Annual Disaster Statistical Review 2014*. Belgija: Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED).
8. Dobnik Jeraj, Milena. 2009. Mednarodne reševalne operacije in prispevek Slovenije. *Ujma* (23): 249–255.
9. Duh, Luka. 2014. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 16. december.
10. European Commission, Environment Directorate General. 2002. *European Communities: EU focus on civil protection*.
11. Evropska Komisija. 2014a. EU to mobilise additional support to Serbia and Bosnia and Herzegovina's post-disaster recovery. Dostopno prek: <http://europa.eu/rapid/>(30. oktober 2014).
12. --- 2014b. *Floods in Serbia and BiH*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/echo/files/aid/> (4. november 2014).
13. --- 2014c. EU Solidarity Fund: Commission moves to help Serbia, Croatia and Bulgaria after Mays major floods. Dostopno prek: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1128_en.htm (11. november 2014).
14. --- 2014č. *Serbia Floods 2014*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/> (3. november 2014).

15. --- 2004. *EU Handbook on assistance interventions in the frame of the Community Mechanism for Cooperation in civil protection*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/echo/policies/disaster_response/ (29. november 2014).
16. Grizold, Anton. 1997: *Slovenia and NATO: Cooperation and Membership*. Ljubljana and Geneva: Faculty of Social Sciences & Graduate Institute of International Studies.
17. Hrovat, Borut. 2014. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 16. December.
18. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2014a. *Red Cross of Serbia*. Dostopno prek: <http://www.ifrc.org/> (11. november 2014).
19. --- 2014b. *The Red Cross Society of Bosnia and Hercegovina*. Dostopno prek: <http://www.ifrc.org/> (11. november 2014).
20. Kus, Robert. 2014. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 9. december.
21. Lethal Flooding in the Balkans Brings EU to the Rescue. *Environment News Service*. Dostopno prek: <http://ens-newswire.com/> (1. november 2014).
22. Mestna občina Ljubljana. 2014a. *MOL pomaga poplavljenim območjem*. Dostopno prek: <http://www.ljubljana.si/si/mol/novice/89052/detail.html> (25. november 2014).
23. --- 2014b. *Pomoč žrtvam poplav*. Dostopno prek: <http://www.ljubljana.si/> (25. november 2014).
24. Mileti, Dennis. 1999. *Disasters by Design*. United States of America.
25. Ministrstvo za okolje in prostor. 2014. *Analiza poplavnega dogodka v Bosni in Hercegovini za porečje reke Bosne*. Dostopno prek: <http://www.arso.gov.si/> (29. oktober 2014).
26. Ministry of Foreign and European Affairs. 2014. *Floods in Croatia – the situation analysis on 10 June 2014*. Dostopno prek: <http://www.mvep.hr/en/news/floods-in-croatia---the-situation-analysis-on-10-june-2014,21266.html> (5. november 2014).
27. MOL. 2014. *Zaključno poročilo: Pomoč Bijeljini ob poplavah 2014*. Ljubljana: Interno gradivo.
28. NATO Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre. 2014. *EADRCC Situation Report No. 10 (Final)*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/eadrcc/> (24. november 2014).
29. *North Atlantic Treaty Organization*. Dostopno prek: <http://www.nato.int> (29. oktober 2014).
30. *Ogimet, Professional information about meteorological conditions in the world*. Dostopno prek: <http://www.ogimet.com/> (29. oktober 2014).

31. OZRCO. 2014. *Poročilo o službeni poti z nalogo nudenja reševalne pomoč ob poplavah v BiH*. Ljubljana: Interno gradivo.
32. Pagovski, Zach Zhikica. 2014. *The Balkan Floods: Humanitarianism & Politics*. Dostopno prek: [http://edi-dc.org/balkan-floods-humanitarianism-politics/\(4-november2014\)](http://edi-dc.org/balkan-floods-humanitarianism-politics/(4-november2014)).
33. RHMZ RS. 2014. *Meteorološki i hidrološki aspekti poplava u Republici Srbskoj*. Dostopno prek: <http://www.rHMZ RS.com//> (29. oktober2014).
34. RTVSLO. 2014. *Stopimo skupaj za žrtve poplav: zbrali smo približno 90 tisoč evrov*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/sporocila-za-javnost/stopimo-skupaj-za-zrtve-poplav-zbrali-smo-priblizno-90-tisoc-evrov//> (27. november 2014).
35. Severe floods hit Croatia. *Croatiantime*. Dostopno prek: <http://www.croatiantimes.com//> (2. november 2014).
36. *Settimes*. 2014. Dostopno prek: <http://www.setimes.com//> (2. november 2014).
37. Snoj, David. 2007. Civilna dimenzija evropske varnostne strategije. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
38. Spletno uredništvo STA. 2014. V Srbiji evakuirali 31.879 ljudi, razglasili tridnevno žalovanje. *Večer*, 20. 5. Dostopno prek: <http://nov.vecer.com//> (30. oktober 2014).
39. Stanton, Patrick. 1988. *A Debriefing Report to the Soviet Authorities*. Dostopno prek: <http://reliefweb.int/report/armenia//> (25. junij 2014)
40. Šušteršič, Matjaž. 2014. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 9. december.
41. --- in Robert Kus. 2014. Intervju z avtorjema. Ljubljana, 9. december.
42. Torkar, Domen. 2007. *Smernice INSARAG za pripravo in izvedbo mednarodnih reševalnih dejavnosti kot ključni element mehanizma Združenih narodov za pomoč ob nesrečah*. Ujma 21. Ljubljana.
43. Turner, A. Barry. 1987. *Man-made disasters*. New York: University of Toledo Libraries.
44. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Dostopno prek: <http://www.unocha.org/> (22. oktober 2014).
45. *UNICEF*. Dostopno prek: <http://www.unicef.org//> (30. oktober 2014).
46. United Nations. 2014. *Floods in BiH*. Dostopno prek: <http://www.un.ba//> (5. november2014).
47. UNDP in Serbia. 2014. *Immediate UN Response to Serbia Floods*. Dostopno prek: <http://www.rs.undp.org//> (10.november 2014).

48. UNDP u Hrvatskoj. 2014. *Žuran odgovor na poplave u Hrvatskoj 2014*. Dostopno prek: <http://www.hr.undp.org/> (10. november 2014).
49. Volaj, Gregor. 2005. *Izobraževanje in usposabljanje v okviru mehanizma skupnosti za krepitev sodelovanja na področju civilne zaščite*. Ujma 19.
50. 24ur.com. 2014. *Zbiranje pomoči se nadaljuje, številni bodo pomagali tudi pri čiščenju in obnovi naselij*. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/zbiranje-pomoci-v-polnem-teku-potrebujejo-avtoprevoznike-in-prostovoljce.html> (27. november 2014).

Priloga A: Tabele dnevnih padavin od 13. 5. 2014 do 17. 5. 2014 na meteoroloških postajah v Srbiji, BiH in na Hrvaškem

Iz tabel lahko bolj nazorno razberemo, da so bila največ padavin deležna mesta Beograd, Loznica, Valjevo, Smederevska Palanka, Novi Sad, Zrenjanin itd. v Srbiji, v Bosni in Hercegovini mesta Zenica, Tuzla in Sarajevo ter na Hrvaškem mesti Osijek in Gradište.

Tabela A.1: Dnevne padavine od 13. 5. 2014 do 17. 5. 2014 na meteoroloških postajah v Srbiji

METEOROLOŠKA POSTAJA	24-urne padavine (mm)				VSOTA 13.–17. 5. 2014
	14. 5. 2014	15. 5. 2014	16. 5. 2014	17. 5. 2014	
Palić	5	27,1	21,5	3,9	57,70
Samobor	0	25	12,3	12,7	50
Novi Sad Rimski S.	0,3	86,9	31,2	26,7	145,1
Zrenjanin	2,3	67,7	19	12,6	101,6
Banatski Karlovac	1,9	59,7	25,4	1,7	88,7
Kikinda	2	42,3	27,6	6,2	78,1
Vršac	1,5	36	---	0,9	38,4
Loznica	50,6	110	52,6	5,4	218,6
Sremska Mitrovica	5,8	69,1	28,7	22,2	125,8
Valjevo	31,8	108,2	43,9	3,1	187
Beograd	20,9	107,9	44,4	17	190,2
Beograd/Surčin	10,9	94	46	18	168,9
Kragujevac	21,5	40,6	27,9	1,2	91,2
Smederevska Palanka	21,1	95,3	30,1	1,7	148,2
Veliko Gradište	6,2	51,4	22,9	2	82,5
Negotin	17,7	40,6	12,6	0,2	71,1
Zlatibor	38,1	37,2	20,8	2,8	98,9
Sjenica	33,9	19,2	4,8	5,8	63,7
Pozega Užička	38,9	---	---	2,6	41,5

Kraljevo	---	48,5	12,4	1,9	62,8
Kapaonik	7	37,5	49,4	4,2	98,1
Kruševac	17,4	18,2	---	0,4	36
Čuprija	22,7	---	35,4	0,9	59
Niš	2,3	74,5	25,9	4,3	107
Leskovac	2,4	41,3	12,5	5,2	61,4
Dimitrovgrad	14,4	16,1	0,4	9,2	40,1
Vranje	23	---	5,9	1	29,9

Vir: Ogimet (2014a).

Tabela A.2: Dnevne padavine od 13. 5. 2014 do 17. 5. 2014 na meteoroloških postajah v Bosni in Hercegovini

METEOROLOŠKA POSTAJA	24-urne padavine (mm)				VSOTA 13.–17. 5. 2014
	14. 5. 2014	15. 5. 2014	16. 5. 2014	17. 5. 2014	
Bihać	4,1	1	25,4	49,2	79,7
Sanski Most	12,7	8,2	---	---	20,9
Banja Luka	---	21,7	32,1	36	89,8
Bugojno	43,7	10,7	14,3	1,6	70,3
Zenica	47,9	51,8	31,9	4,9	136,5
Gradačac	---	---	---	13,3	13,3
Tuzla	49,2	94,8	89,6	15	248,6
Livno	29,7	2,5	1,2	0,3	33,7
Mostar	43,9	0,2	0,3	0,6	45
Ivan Sedlo	79,7	27,7	7,1	---	114,5
Bjelašnica	33,2	25,2	11,4	2,4	72,2
Sarajevo-Bejelave	72,6	41	13,4	2,9	129,9
Neum	0	0,1	0	0	0,1

Vir: Ogimet (2014b).

Tabela A.3:Dnevne padavine od 13. 5. 2014 do 17. 5. 2014 na meteoroloških postajah na Hrvaskem

METEOROLOŠKA POSTAJA	24-urne padavine (mm)				VSOTA 13.–17. 5. 2014
	14. 5. 2014	15. 5. 2014	16. 5. 2014	17. 5. 2014	
Rijeka Kozala	1,3	---	---	---	1,3
Parg	6,8	0	0,8	1,3	8,9
Karlovac	10,8	---	2,5	14,4	27,7
Krapina	2,9	---	15,1	8,5	26,5
Puntijarka	6,7	0	7,8	5,3	19,8
Zagreb / Grič	1,8	0	30,3	3,5	35,6
Zagreb / Plešo	3,5	0	2,2	3,9	9,6
Sisak	8,3	0	14,3	13,8	36,4
Varaždin	10,6	0	8,1	13	31,7
Križevci	1,2	0	23,9	7,6	32,7
Bjelovar	2,5	---	23,8	13,5	39,8
Bilogora	4,1	0,1	19,7	20	43,9
Daruvar	2,7	3,1	32,7	30,8	69,3
Osijek / Cepin	1,3	47,3	25,3	15,4	89,3
Osijek / Klisa	3,2	53,5	41,6	14,2	112,5
Zavižan	1,2	1,6	18,4	14,3	35,8
Ogulin	23,7	0,1	17	16	56,8
Gospić	3,3	0,4	15,6	10,1	29,4
Slavonski Brod	1,4	18,8	29,9	9,5	59,6
Gradište	5,6	51,6	32,4	9,6	99,2
Split / Resnik	36,8	0	0	---	36,8
Split / Marjan	21,8	0	0	0,1	21,9
Ploče	50	3	0,1	0,3	53,4
Dubrovnik / Gorica	15,9	9,2	0	0	25,1
Dubrovnik / Čilipi	9	41,3	12,5	5,2	61,4
Dimitrovgrad	14,4	3,4	0,4	0,1	12,9

Vir: Ogimet (2014c).

Priloga B: Preglednici škode in izgub (po sektorjih), ki so jih povzročile poplave v Srbiji in BiH leta 2014

Tabela B.1: Preglednica škode in izgub (po sektorjih), ki so jih povzročile poplave v Srbiji leta 2014

		POVZROČENA ŠKODA (v milijonih EUR)		
		škoda	izgube	skupaj
DRUŽBA		234,6	7,1	241,7
	hiše	227,3	3,7	230,9
	izobraževanje	3,4	0,1	3,5
	zdravje	3,0	2,7	5,7
	kultura	1,0	0,6	1,6
PROIZVODNJA		516,1	547,6	1.063,6
	kmetijstvo	107,9	120,1	228,0
	industrija	56,1	64,9	121,0
	trg	169,6	55,2	224,8
	turizem	0,6	1,6	2,2
	rudarstvo in energetika	181,9	305,8	487,7
INFRASTRUKTURA		117,3	74,8	192,1
	transport	96,0	70,4	166,5
	komunikacije	8,9	1,1	10,0
	voda in sanitarije	12,4	3,2	15,7
MEDSEKTORSKE IZGUBE		17,2	10,6	27,9
	okolje	10,6	10,1	20,6
	upravljanje	6,7	0,6	7,2
SKUPAJ		885,2	640,1	1.525,3

Vir: Evropska komisija (2014b).

Podatki o škodi se lahko od vira do vira razlikujejo. Viri namreč v oceno škode vključujejo različna področja in sektorje. Trudil sem se, da sem izbral najbolj uraden vir, do katerega sem lahko dostopal.

Tabela B.2: Preglednica škode in izgub (po sektorjih), ki so jih povzročile poplave v BiH leta 2014

	škoda (EUR)	izgube (EUR)	skupaj (EUR)
kmetijstvo	104,349,560	82,865,075	187,214,635
izobraževanje	8,037,508	664,679	8,702,188
energetika	49,666,893	52,294,934	101,961,827
zaščita pred poplavami	49,237,408	-	49,237,408
zdravje	5,792,937	47,130,886	52,923,823
stanovanjski in gospodinjski predmeti	424,781,295	28,427,829	453,209,123
preživljanje in zaposlitev	346,553,637	446,490,748	793,044,385
javne storitve in objekti	18,365,604	9,049,866	27,415,471
transport in komunikacije	261,760,991	85,937,939	347,698,931
voda in sanitarije	5,440,146	2,070,732	7,510,878
spol	-	8,461,881	8,461,881
skupaj	1,273985,980	763,394,569	2,037,380,549

Vir: Evropska komisija (2014).

V zgornji tabeli lahko vidimo podatke o nastali ekonomski škodi. Podatki se razlikujejo v različnih virih. Ponekod je namreč naveden kakšen sektor manj in je lahko končna številka precej drugačna. Vseeno sem številke poiskal v najbolj uradnih virih, do katerih sem lahko dostopal.

Priloga C: Preglednici pomoči Srbiji in BiH, ki je bila nudena s strani držav v okviru Mehanizma CZ EU

Tabela C.1: Preglednica pomoči Srbiji, ki je bila nudena s strani držav v okviru Mehanizma CZ EU

*Ponudba ni bila sprejeta zaradi spreminjajočih se potreb po reševanju.

DRŽAVE	NUDENA POMOČ
Avstrija	1 modul z visoko zmogljivimi vodnimi črpalkami 4 aluminijasti čolni
Bolgarija	2 gasilska vozila 2 gasilska vozila z odvajanjem vode 26 črpalk (100 in 200l/s) 2 reševalna motorna čolna
Češka	1 modul z visokozmogljivimi vodnimi črpalkami 2 tovornjaka 1 prikolica, 1 prikolica za gorivo, 1 prikolica s čolnom 1 ekipa za reševanje iz vode 13 čolnov (7 napihljivih, 3 aluminijaste, 3 splavi)
Nemčija	2 modula z zmogljivimi vodnimi črpalkami 1 helikopter AS 322 L1 – »Super Puma«* 16 helikopterjev* 1 sistem za prečiščevanje vode
Danska	2 enoti visoko zmogljivih vodnih črpalk
Španija	1 modul visoko zmogljivih vodnih črpalk*
Evropska Unija	Ekipa EUCP: 8 strokovnjakov
Francija	1 vodno reševalna enota sestavljena iz 10 čolnov 1 modul za prečiščevanje vode 2 modula z visoko zmogljivimi črpalkami + 4 vozila 1 helikopter za pomoč pri reševanju iz vode
Nizozemska	1 visoko zmogljiv modul črpalk*
Poljska	1 visoko zmogljiv modul črpalk*
Romunija	1 visoko zmogljiv modul črpalk, konzervirano meso,

	sladkor, mineralna voda, spalne vreče
Slovenija	3 visoko zmogljivi moduli črpalk 2 reševalna čolna

Vir: Evropska komisija (2014).

Tabela C.2: Preglednica pomoči BiH, ki je bila nudena s strani držav v okviru Mehanizma CZ EU

*Ponudba ni bila sprejeta zaradi spreminjajočih se potreb po reševanju.

DRŽAVE	NUDENA POMOČ
Avstrija	ekipa reševalcev iz vode 3 ekipe z visoko zmogljivimi črpalkami enota za prečiščevanje vode 10 grelnih naprav 15 sušilnih naprav črpalke, generatorji, odeje, maske za prah
Belgija	1 sistem za prečiščevanje vode 1 modul z visoko zmogljivimi črpalkami
Bolgarija	200 odej 50 šotorov
Češka	1.120 humanitarnih kompletov pomoči 1 modul z visoko zmogljivima črpalkama
Nemčija	4 moduli z visoko zmogljivimi črpalkami 1 modul za prečiščevanje vode 1 helikopter AS 332 L1 – »Super Puma«* 16 helikopterjev* 80 vodnih črpalk 21 vodnih vzglavnikov
Danska	2 modula z visoko zmogljivimi črpalkami 8 modulov za prečiščevanje vode
Evropska Unija	Ekipa EUCP: 12 strokovnjakov
Madžarska	100.000 vreč s peskom, modul za prečiščevanje vode
Italija	ekipa 120 članov z izkušnjami delovanja vodnih črpalk

Luksemburg	1 poplavno reševalni modul (5 čolnov)
Litva, Latvija, Estonija	1 modul z visoko zmogljivimi črpalkami
Poljska	1 modul z visoko zmogljivimi črpalkami
Romunija	1.000 odej, 2.000 rjuh, 1.000 prevlek za blazine 20.000 kg sladkorja, konzervirana hrana 18 468 l mineralne vode
Švedska	enote in tableta za prečiščevanje vode
Slovenija	1 vojaški helikopter (za reševanje in transport) 1 policijski helikopter AB-212 za reševanje in transport (opremljen za nočne aktivnosti) 1 poplavno reševalni modul (4 čolni) Ekipa za okrevanje po poplavih
Slovaška	33 energetskih generatorjev (5,5 KW) 11 črpalk blata 2.400 dežnih plaščev 260 gumijastih škornjev 10.000 vrečk s peskom 28 palet 10 šotorov, 100 odej, 10 grelcev brisače, higienski material
Velika Britanija	4 čolni 30 članov osebja
Malta	978 odej, 620 steklenic mineralne vode 380 enot mešane konzervirane hrane 460 hlač 3.720 brisač otročka oblačila, nogavice 1.470 majic 1.563 rjuh 2.912 trenirk

Vir: Evropska komisija (2014).

Priloga Č: Preglednice predmetov, ki jih je razdelil Rdeči križ BiH v Federaciji BiH, Republiki Srbski in Okrožju Brčko

Tabela Č.1: Preglednica predmetov, ki jih je razdelil Rdeči križ BiH v Federaciji BiH

RDEČI KRIŽ	<i>Posavski kanton</i>	<i>Zeničko-dobojski kanton</i>	<i>Tuzla kanton</i>	<i>Unsko-sanski kanton</i>	<i>Sarajevo kanton</i>	<i>Federacija BiH</i>	<i>Skupaj</i>
PREDMETI							
sodi vode	281	393	225	56	56	114	1.125
žimnice	335	470	268	66	66	132	1.337
odeje	335	470	268	66	66	132	1.337
sušilniki	4	7	3				14
čistilni pripomočki	84	117	67	17	17	33	335
dezinfekcijska sredstva	210	294	168	42	42	83	839
higienski kompleti	912	1277	731	182	182	363	3.647
gumijasti škornji	618	865	494	123	123	250	2.473
vodne črpalke	3	5	2	1	1	2	14
hrana v konzervah	350	492	280	70	70	142	1.404
vozički						2	2

Vir: IFRC (2014).

Tabela Č.2: Preglednica predmetov, ki jih je razdelil Rdeči križ BiH v Republiki Srbski

MESTA	<i>Bijeljina</i>	<i>Šamac</i>	<i>Do-boj</i>	<i>Uglje-vik</i>	<i>D. Žabar</i>	<i>Šekovići</i>	<i>RK Republike Srbske</i>	<i>sku-paj</i>
PREDMETI								
sodi vode	240		225			40	1.725	1.125
žimnice	530	310	268		70		700	1.660
odeje	280	350	268		160		520	1.660

sušilniki	15		3				7	23
čistilni pripomočki			67				585	585
dezinfekcijska sredstva			168				1.462	1.462
higienski kompleti	1 601	194	731	35		3	1.534	4.270
gumijasti škornji	580	100	494				1.138	2.470
vodne črpalke			2				23	23
hrana v konzervah	960	387	280	52		3	0	1.777
vozički							2	2

Vir: IFRC (2014).

Tabela Č.3: Preglednica predmetov, ki jih je razdelil Rdeči križ BiH v Okrožju Brčko

MESTA	<i>Vučilovac</i>	<i>Krepsič 1</i>	<i>Krepsič 2</i>	<i>Brka</i>	<i>Brčko</i>	<i>RK Brčko okrožja</i>	skupaj
PREDMETI							
sodi vode	120	50	30	20	2		250
žimnice	110	30	30	30	103		303
odeje	110	30	30	30	103		303
sušilniki	1			1	1		3
čistilni pripomočki	25	20	10	10	15		80
dezinfekcijska sredstva	110	30	15	15	29		199
higienski kompleti	400	30	80	80	90		823
gumijasti škornji	220	70	40	40	120		550
vodne črpalke	1			1	1		3

hrana v konzervah	150	70	30	10	29		319
vozički						2	2

Vir: IFRC (2014).